

**ANKARA BİRA FABRİKASI'NİN GÜNÜMÜZ KOŞULLARINDA İŞLEVSEL
DÖNÜŞÜMÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yılmaz Emre FEROĞLU

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**OCAK 2008
ANKARA**

Yılmaz Emre FERÖĞLU tarafından hazırlanan ANKARA BİRA FABRİKASI'NIN GÜNÜMÜZ KOŞULLARINDA İŞLEVSEL DÖNÜŞÜMÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Zeynep ULUDAĞ .....
Tez Danışmanı, Mimarlık Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından oy birliği ile Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. T.Nur Çağlar .....
Mimarlık, Gazi Ü.
Doç. Dr. Zeynep Uludağ .....
Mimarlık, Gazi Ü.
Yrd. Doç. Dr. İnci Basa .....
İç Mimarlık, Bilkent Ü.
Yrd. Doç. Dr. Esin Boyacıoğlu .....
Mimarlık, Gazi Ü.
Yrd. Doç. Dr. Hakan Sağlam .....
Mimarlık, Gazi Ü.

Tarih : 03.01.2008

Bu tez ile G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu Yüksek Lisans / Doktora derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Nermin ERTAN .....
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Yılmaz Emre FERÖĞLU

**ANKARA BİRA FABRİKASI'NİN GÜNÜMÜZ KOŞULLARINDA İŞLEVSEL
DÖNÜŞÜMÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
(Yüksek Lisans Tezi)**

Yılmaz Emre FERÖĞLU

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Ocak 2008

ÖZET

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara Kent Merkezi'nin yakınında kurulmuş olan Ankara Bira Fabrikası, bira üretiminin yanında halkın dinlenme, rekreasyon gibi ihtiyaçlarını gidermesine olanak sağlaması ve modern hayatın şekillenmesi ve yerleşmesi açısından önemlidir. Günümüz Ankara'sında Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yapılmış, günlük yaşamın temelini oluşturan birçok yapı ve düzenleme, kentin dönüşüm sürecinde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Kentsel kimliğin kaybolmaması, toplumsal belleğin, kültürel mirasın sürekliliğinin sağlanması için bu yapı ve düzenlemelerin korunması, yaşatılması gerekmektedir. Bu çalışmada, artık üretim amacıyla kullanılmayan, Ankara Bira Fabrikası'nın yok edilmeden nasıl değerlendirileceği, mekansal olarak nasıl kullanılabileceği, ne tür bir işlevsel dönüşümle halkın günlük yaşamında yeniden yer alabileceği değerlendirilecek ve belgelenecektir.

Bilim Kodu : 802.1.099
Anahtar Kelimeler :Ankara Bira Fabrikası, Cumhuriyet Dönemi sanayi yapıları, endüstriyel miras, koruma
Sayfa Adedi :173
Tez Yöneticisi : Doç. Dr. Zeynep ULUDAĞ

**A RESEARCH ON ANKARA BEER FACTORY'S FUNCTIONAL
TRANSFORMATION IN RECENT CONDITIONS**

(M.Sc. Thesis)

Yılmaz Emre FERÖĞLU

**GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY**

January 2008

ABSTRACT

Ankara Beer Factory, established near the Ankara City Center in Early Republican Period, is of importance in terms of meeting the refreshment and recreation needs of the public and shaping the new modern life style, as well as producing beer. Today in Ankara, many Early Republican Period buildings, which are the base of daily life are faced with the danger of destruction. These buildings should be protected and perpetuated for the purpose of maintaining urban identification, providing the continuity of social memory and cultural heritage. The purpose of this study is to examine how Ankara Beer Factory, which is not used for production anymore, can be reused and revaluated, how the location can be used and what kind of transformation needed to place the building in daily public life.

Science Code : 802.1.099
Key Words : Ankara Beer Factory, Republican Period industry buildings, industrial heritage, preservation,
Number of Pages : 173
Thesis Advisor : Assoc. Prof. Dr. Zeynep ULUDAĞ

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada gerek fikir bazında gerekse literatür araştırma çalışmalarımda bana yardımlarını esirgemeyen ve beni yönlendiren tez danışmanım Doç. Dr. Zeynep ULUDAĞ'a şükranlarımı borç bilirim. Fikirleriyle tezime yön veren Prof. Dr. Nur ÇAĞLAR'a, Yrd. Doç Dr. Esin BOYACIOĞLU'na Yrd. Doç Dr. Hakan SAĞLAM'a ve Yrd. Doç. Dr. İnci BASA'ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, yardımlarından dolayı ailem başta olmak üzere arkadaşlarım; Berrin MALLI, Emine DEMİR, Arzu YILMAZ, Fatih Serdar GÖKBULAK, Sevim ÖZYURT, Selda BANCI, Semanur KEMALOĞLU'na, beni destekleyen diğer arkadaşlarıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
HARİTALARIN LİSTESİ.....	x
RESİMLERİN LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. Erken Cumhuriyet Döneminde Sanayi'nin Gelişimi.....	6
2.1. Savaş Yılları: (1908-1922).....	6
2.2. Açık Ekonomi Koşullar (1923-1929).....	8
2.3. Devlet Eliyle Sanayileşme: (1930-1939).....	11
3. ANKARA'DA SANAYİ MEKANLARININ OLUŞUMU	13
3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	13
3.2. Cumhuriyet Dönemi.....	16
3.3. Ankara'daki Sanayi Bölgesinin Kent Planlarına Göre Değişimi	19
3.3.1. Lorcher planı.....	19
3.3.2. Jansen planı	21
3.3.3. Uybadin-Yücel planı.....	24
4. Endüstriyel Miras Kavramı	27
4.1. Endüstriyel Mirasın Kültürel Anlamı	28
4.2. Endüstriyel Mirasın Kapsamı.....	29
4.3. Endüstriyel Arkeoloji Kavramı	30
4.4. Kültürel Mirasta Genişleme	33
4.5. Endüstriyel Mirasın Korunması ve Dönüşümü	34

	Sayfa
4.6. Endüstriyel Miras Kaynaklarının Tanımlanması	37
4.6.1. Arazi ve döküman araştırması	38
4.6.2. Analiz çalışması	50
4.6.3. Değerlendirme	50
4.7. Endüstriyel Miras Kapsamında İşlev Dönüşümüne Bağlı Örnek Mimari Mekan Analizleri	52
4.7.1. Seagram Müzesi	53
4.7.2. Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi.....	58
4.7.3. Bursa Merinos Kültür Merkezi ve Parkı.....	62
5. ANKARA BİRA FABRİKASI	66
5.1. Atatürk Orman Çiftliği'nin Kuruluşu	66
5.2. Atatürk Orman Çiftliği ve Rekreasyon	69
5.3. Ankara Bira Fabrikası.....	74
5.4. Fabrikası Yerleşkesinde Yer Alan Yapılar	77
5.5. Kamusal Mekan Olarak Ankara Bira Fabrikası.....	80
5.6. Fabrika ve Sosyal Çevre İlişkisi.....	83
5.7. Fabrika Faaliyetinin Devamı veya Dönüşümü	85
5.8. İşlevsel Dönüşüm Planlaması	87
5.9. Ankara Bira Fabrikası Dönüşüm Senaryosu	89
5.10. Öngörülen Yeni Kullanım	90
6. SONUÇ.....	96
KAYNAKLAR	100
EKLER	105
EK-1 Atatürk Orman Çiftliği alanları nazım planı (Üst Ölçek Plan).....	106
EK-2 Ankara Bira Fabrikası vaziyet planı.....	107
EK-3 Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları	108
EK-4 Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri	118
EK-5 Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler.....	149
EK-6 Bira imalatı	163

	Sayfa
EK-7 Ankara Bira Fabrikası geçmiş yıllara ait fotoğrafları.....	165
ÖZGEÇMİŞ.....	173

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 3.1. Lorcher planı ve demiryolu hattı	20
Harita 3.2. Jansen Planı ve öngörülen sanayi bölgesi	23
Harita 3.3. Uybadin-Yücel planı	25
Harita 4.1. Hasanpaşa Gazhanesi kent içindeki konumu	61
Harita 4.2. Bursa Merinos Fabrikası	63
Harita 5.2. Ankara Bira Fabrikası A.O.Ç. içindeki durumu, ...	84

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 3.1. Ankara 1930'lu yılların başı.....	17
Resim 4.1. Seagram Müzesi iç sergi bölümü.....	55
Resim 4.2. Seagram Müzesi fuaye,restoran bölümü	56
Resim 4.3. Seagram Müzesi dış görünümü	57
Resim 4.4. Seagram Müzesi sergileme bölümü.....	57
Resim 4.5. Hasanpaşa Gazhanesi	58
Resim 4.6. Hasanpaşa Gazhanesi.....	58
Resim 4.7. Hasanpaşa Gazhanesi.....	59
Resim 4.8. Hasanpaşa Gazhanesi.....	60
Resim 4.9. Hasanpaşa Gazhanesi.....	60
Resim 4.10. Hasanpaşa Gazhanesi.....	62
Resim 4.11. Bursa Merinos Fabrikası	63
Resim 4.12. Bursa Merinos Fabrikası maket fotoğrafı	64
Resim 4.13. Bursa Merinos Fabrikası	65
Resim 4.14. Bursa Merinos Fabrikası	65
Resim 5.1. Atatürk Orman Çiftliği arazileri 1930'lu yıllar	67
Resim 5.2. Gazi Çiftliği Köşkü	70
Resim 5.3. Marmara Köşkü	71
Resim 5.5. Marmara Köşkü	71
Resim 5.6. Karadeniz Havuzu	71
Resim 5.7. Karadeniz Havuzu	72
Resim 5.8. A.O.Ç. hazır yemek tesisleri- Park Center	73
Resim 5.9 A.O.Ç. hazır yemek tesisleri- Park Center	73
Resim 5.10. A.O.Ç. genel görünüm	75
Resim 5.11. Ankara Bira Fabrikası	77

Resim	Sayfa
Resim 5.12. Ankara Bira Fabrikası Bira Parkı.....	82
Resim 5.13. Arpa öğütme makinesi	86

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 4.1 Arazi çalışması kayıt formu	40
Şekil 4.2 Katmanlı matris numaralandırma yöntemi.....	47
Şekil 4.3. Seagram Fabrikası vaziyet planı	53
Şekil 4.4 Seagram Müzesi zemin kat planı	54
Şekil 4.5. Seagram Müzesi birinci kat planı	55

1. GİRİŞ

Türkiye’de modernleşme, ulus-devlet esasına göre kurulan Cumhuriyet rejimi ile birlikte ivme kazanmıştır. Yeni rejim, tüm ülke topraklarını ve bu topraklar üzerinde yaşayan vatandaşların modern hayata göre yapılandırılmasını amaçlamıştır. Modern hayata göre yapılanma iki temel esas üzerinden gerçekleşmiştir. Birincisi; ülkede ekonomik kalkınmanın modern hayatın kurulması ve gelişiminde önemli bir unsur olduğu kabul edilmiş, ekonomik gelişme ve yapılanmalara, buna bağlı olarak sanayi gelişmesine öncelik verilmiştir. İkincisi; modern hayatın şekillenmesi için kamusal mekanın hazırlanması gerektiği düşünülmüş, bu amaçla yeni yaşam biçimine uygun kamusal mekanlar yaratılmak istenmiştir.

Sanayi gelişiminde ilk olarak özel sektörün öncü olması istenmişse de yeterli miktarda sermaye ve gerekli teknolojik bilgi birikiminin olmaması ve daha sonra yaşanan 1929 ekonomik buhranı, iç siyasi gelişmeler özel sektörün sanayi gelişimine yönelmesini ve yatırımlar yapmasını engellemiş, sanayi gelişiminin devlet tarafından yapılması zorunlu hale gelmiştir.

Ulus devlet esasına göre kurulan Cumhuriyet rejimi, ulusun yaşadığı mekanlar olan kentlerin çağdaşlığın göstergesi olmasını gerekli görmüştür. Çağdaş kentlerin kurulması ve yeni kurgulanan çağdaş kent yaşamı; yeni rejimin başarısını kanıtlamak ve devamlılığını sağlamak için toplumun bireylerini yetiştirmede önemli görevler üstlenmiştir. Ankara’nın başkent ilan edilip Cumhuriyet rejimi tarafından çağdaş bir kent olarak kurulmak istenmesi ve daha sonraki gelişmeler bu düşünce ve hedeflerin gerçekleştirilmesine yöneliktir.

Ankara, başkent seçildiği dönemde kasaba görünümünde olup, herhangi bir imge ve karakteri bulunmayan bir Anadolu Kasabası görünümündedir. Ankara’nın bu durumu, başkent olma kararında önemli etken olmuştur.

Belirtilen durumun çağdaş bir kent olarak tasarlanıp, istenilen imge ve karakterin yaratılmasında kolaylık sağlayacağı kabul edilmiştir [Bozdoğan,2002].

Ankara, Başkent ilan edilmekle hızlı bir büyüme evresine girmiştir. Devlet örgütlenmesi şehre dışardan birçok memur ve askerin gelmesine sebep olurken, nüfusun da hızla artmasını sağlamıştır. Kent, bu gelişim süreci içinde artan nüfus ihtiyacını karşılamaya çalıştığı gibi, Ankara dışından gelenlerle Ankara yerlilerinin ortak yaşam kültürü, modern yaşam şekli oluşturabilmesi için çaba göstermiştir [Şahin, 2004]. Böyle bir yapılanma içinde olan Ankara, sanayi kenti olamamış, sadece kentsel tüketim için gerekli olan sanayi kolları kent çevresinde gelişme göstermiştir.

Ankara ve çevresinde yetişen buğdayın değerlendirilmesi, yerli bir şirketin bira üretiminde öncü ve etkili olmasını sağlamak amacıyla A.O.Ç. arazisi üstünde kurulan Ankara Bira Fabrikası aynı zamanda A.O.Ç. ile birlikte Ankara için yeni sosyal deneyimlerin paylaşıldığı bir mekân haline gelmiştir. Fabrika yerleşkesinde bulunan bira parkı, fabrika ilk kurulduğu dönemde bira içilip dans edilen, modern kent yaşamı içinde insanların dinlenme, rekreasyon ihtiyaçlarını karşıladığı, kadın ve erkeğin birarada eğlenebildiği yeni bir kamusal mekan olarak ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ortaya konulan bu kullanım şekli günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Çiftlik arazileri üstünde yeni dinlenme parkları ve lokantalarının yapılması bunun açık göstergesidir. Kentin hızla büyümesi, rekreasyona dayalı kamusal mekanlara olan talebi arttırmış, bunun sonucunda A.O.Ç. arazileri üstünde rekreasyon amaçlı birçok tesis kurulmuştur. Ancak bu tesisler belirli bir plan dâhilinde kurulmamış, hızla artan ihtiyacı karşılamak, çiftliğe kira geliri sağlamak için gelişigüzel biçimde kurulmuşlardır.

21.6.2006 tarih 5524 sayılı Kanuna göre A.O.Ç. dahilinde bulunan arazilerle ilgili olarak Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'nın uygun görüşü ile Ankara

Büyükşehir Belediyesi mevcut mevzuat uyarınca üst ölçekli plan, koruma amaçlı imar planı ve bunlara uygun her tür imar planlarını yapmaya ve yaptırmaya yetkili kılınmıştır. A.O.Ç. için hazırlanacak Koruma Nazım İmar Planı'nda arazilerin kent içi yeşil alan olarak değerlendirilmesi, halkın bu yöndeki ihtiyaçlarının karşılanması önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda çiftlik arazileri üstünde gelişigüzel, plansız bir biçimde yapılan rekreasyon amaçlı tesislerin yeniden ele alınması gerekmektedir.

A.O.Ç. arazisi içinde yer alan Erken Cumhuriyet döneminde inşa edilmiş Ankara Bira Fabrikasında günümüzde üretim yapılmamaktadır. Bundan sonraki süreçte fabrikanın üretim tesisi olarak kullanılması teknik olarak mümkün gözükmemektedir. Daha önceki yapılan yurtiçi ve yurtdışı uygulamalarında olduğu gibi fabrikanın farklı işlevlerle kullanılması mümkündür. Fabrikanın yapılacak işlev dönüşümü ile kurulduğu dönemdeki gibi Ankara halkını bir araya getiren sosyal bir mekan olarak işlevlendirilip kültürel, öğretici aktivitelerle yeniden Ankaralı'nın günlük yaşamına katılması sağlanabilir.

Bu çalışmada Ankara Bira Fabrikası'nın yok edilmeden nasıl değerlendirileceği, mekansal olarak nasıl kullanılacağı, ne tür bir işlevsel dönüşümle halkın günlük yaşamında yeniden yer edeceği değerlendirilecektir.

Ankara'da Erken Cumhuriyet Dönemi'nde kurulan Ankara Bira Fabrikası ve Atatürk Orman Çiftliği kurulduğu dönem itibari ile kent dışında kurgulanmış olmasına rağmen, günümüzde kentin büyümesi, gelişmesi sonucunda kent içinde, kentin büyüme aksı üzerinde kalmıştır. Ekonomik, siyasal veya farklı sebeplerle Ankara Bira Fabrikası'nın işlevini kaybetmesi, üretim yapısı olarak ömrünü doldurması, fabrikayı yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Şimdiye kadar A.O.Ç. arazileri çoğunlukla kuruluş amaçları dışında kullanılmıştır. A.O.Ç. arazileri için yapılacak Koruma Nazım İmar Planı'nın bu

amaç dışı kullanımları önlemesi beklenirken, amaç dışı kullanımlara imkan ve zemin yaratması ise A.O.Ç.'nin kuruluş amaçlarından uzaklaşması sonucunu doğuracaktır.

Erken Cumhuriyet döneminde kurulmuş sanayinin yapısı olan Ankara Bira Fabrikası endüstriyel miras kapsamında ele alınmalı, fabrikaya farklı işlev yüklenerek fiziksel yapısı korunmalıdır. Bu amaçla Ankara Bira Fabrikasının özgünlüğünü bozmadan yeni işlevlerin nasıl yükleneceği bu tez kapsamında araştırılmıştır. Bu çalışmada , Ankara Bira Fabrikasının kuruluş amaçları, mimari özelliği, kentsel makroformdaki yeri, bulunduğu çevredeki konumu, mevcut kullanım durumu araştırılarak mekansal olarak dönüşüm ilkeleri ortaya konacaktır.

Bu çalışmanın: İkinci bölümünde, Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte sanayinin gelişimi incelenmiş, Cumhuriyet'in ilk yıllarında sanayi gelişimini belirleyen faktörler belirli zaman aralıklarına göre değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümünde, Ankara Kentinde mekansal değişimler, Cumhuriyet öncesi dönemde demiryolunun gelmesi, Cumhuriyet sonrası dönemde yapılan kent planlarında sanayi mekanlarının gelişimi ve sanayi yapılarının kent makroformundaki konumları incelenmiştir.

Dördüncü bölümünde, endüstri arkeolojisi kavramı ve konunun ortaya çıkışı araştırılmış, günümüzde kullanılmayan eski endüstri yapılarının işlev değişikliği ile kullanılabilir hale getirilmesi örneklerle açıklanmıştır.

Beşinci bölümünde, Atatürk Orman Çiftliği ve araştırmaya konu olan Ankara Bira Fabrikası incelenmiş fabrika yerleşkesinde bulunan binalar fotoğraf ve çizimlerle belgelenmiş, Fabrikada endüstriyel miras kapsamında düşünülen işlev dönüşümünün ilkeleri sıralanmıştır.

Sonuç bölümünde ise araştırmaya konu Ankara Bira Fabrikası'nın ve Atatürk Orman Çiftliği'nin korunması, fabrikanın yeniden işlevlendirilmesi halinde sağlanacak sosyal, ekonomik, kültürel faydalar belirlenmiştir.

2. ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE SANAYİ'NİN GELİŞİMİ

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Ankara'da kurulmuş sanayi yapılarından (Ankara'da Erken Cumhuriyet Dönemi Sanayi Yapısı) olan Atatürk Orman Çiftliği arazisi içinde bulunan Ankara Bira Fabrikasının kuruluşu ve yaşanan süreçle ilişkili olduğu için Cumhuriyetin ilk yıllarının ekonomik gelişmelerini öncelikle değerlendirmek gereklidir.

Türkiye tarihinin ekonomik gelişmeleri, 2.Meşrutiyetin ilanından (1908) 21.yy. başlarına kadar olan 100 yıllık süreci kapsamaktadır. Cumhuriyet'in ilan edilip bağımsız devletin kurulmasından sonra ekonomik açıdan hızlı bir gelişme sürecine girilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ekonomik gelişmeleri dönemin önemli olayları şekillendirmiştir. Bu olaylara göre farklı ekonomik dönemler ortaya çıkmıştır. Erken Cumhuriyet dönemindeki bu dönemleri şöyle sıralamak mümkündür:

Bu dönemler;

- 1- Savaş yılları (1908- 1922)
- 2- Açık ekonomik koşullar (1923-1929)
- 3- Devlet eliyle sanayileşme (1930-1939)

Türkiye tarihinin belirtilen ekonomik gelişme dönemlerinden araştırmamızla ilgili olduğu için öncelikle incelenmiş bu dönemlerdeki gelişmeler üzerinde durulmuştur.

2.1. Savaş Yılları: (1908-1922)

1908 yılında ilan edilen 2. Meşrutiyetle Osmanlı Devletinin yönetimini İttihat ve Terakki Cemiyeti ele geçirmiş, Balkan Savaşı yaşanmış, Osmanlı Devleti çalkantılı bir ortamda 1.Dünya Savaşı sonucunda yenilerek dağılma sürecine

girmiştir. Mustafa Kemal önderliğinde Anadolu'da Kurtuluş Savaşı başlamış, Ankara'da 1.Meclis toplanmış, Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyet'in kuruluşu ile tamamlanmıştır. Bu dönemde yaşanan savaşlar, ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeler, Osmanlı Devleti'nin dağılma ve parçalanma sürecini hızlandırmıştır.

1839 Tanzimat Fermanıyla hammadde ve sınai ürün ithalatı artan Osmanlı Devleti, Avrupa kökenli ürünlerin pazarı durumuna gelmiştir. Dış borçların artması ve ödeme güçlüğü'nün yaşanması sonucunda Düyun-u Umumiye (Genel Borçlar Yönetimi) kurulmuş, imtiyazlar elde ederek ülkeye giren yabancı sermaye, yaptığı yatırımlar yoluyla ekonomi, askeri, siyasi alanlarda ülke yönetiminde etkin olmuştur. Böylece 1900'lü yıllara gelindiğinde Osmanlı Devleti, batılı devletlerin sömürgesi konumuna gelmiştir.

1924 yılında yayımlanan "Modern Türkiye" başlıklı kitabında E.G. Mears durumu şöyle değerlendirir:

"Yabancı sermayenin etki alanının Osmanlı İmparatorluğu'ndan daha geniş olduğu bağımsız bir devlet herhalde yoktur. Bu miras, sadece ekonomik girişimleri ilgilendirmekle kalmaz, Türkiye'nin politik ve toplumsal hayatının tümüne etkilerini yayar... siyasi denetim sağlamanın en güvenceli ve en basit yöntemlerinden biri sermaye kaynakları üzerinde egemenlik sağlamaktır... Eski Osmanlı İmparatorluğu, şaşılacak derecede dış mali çıkarlara ipotek edilmiş durumda idi "[Mears, 1924].

1838 yılında imzalanan ticaret anlaşmaları ile Osmanlı Devleti batı sanayinin açık pazarı haline gelmiş, dış ticarete bağımsız politika izleme hakkından vazgeçmiş, 1850'lerde başlayan dış borçlanma süreci ve demiryollarının yapımı konusunda yabancı sermayeye verilen imtiyazlar sonucu Osmanlı Ekonomisi Avrupa devletlerinin denetimi altına girmiştir. [Zeybekoğlu, 2002]

Osmanlı Devleti'nde sanayi gelişmemiştir. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenler arasında bulunan Avrupa devletlerine verilen ticari imtiyazlar önemli

olmakla birlikte tek neden değildir. Osmanlı Devletinin ekonomik, siyasal ve toplumsal yapısı sanayileşmeye olanak tanımamıştır. Her şeyden önce, sanayileşme sektörler arasında uyumu gerektirir. Osmanlı Devletinin idari yapılanması, yönetim şekli, eyalet düzeni, toprakların idaresi ve geleneksel üretim şekli, toplumsal yapısı sanayileşmenin gelişmesine imkan vermemiştir. Devleti yönetenlerin aldığı ekonomik karar ve uygulamalar da sanayileşme alt yapısının kurulmasına ve gelişmesine engel olmuştur.

1908 yılında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Osmanlı Devletinde iktidar olmasıyla ulusal nitelikte kapitalizme yönelme olmuştur. 1914 yılında başlayan 1.Dünya Savaşı yıllarında Avrupa ile İstanbul arasındaki ticaret yolları işleyemez duruma gelince Osmanlı ekonomisi, iç pazar ihtiyacına yönelik üretim esasına göre gelişmeye başlamıştır. Böylece ulusal anlamda üretimle, sanayiye geçişin temeli atılmıştır. Bu süreç savaş yıllarında ulusal burjuvazi oluşturmaya yönelik girişimlerle devam etmiştir. Bu gelişme ve girişimler, Cumhuriyet'in kurulmasıyla beraber başlayacak olan yeni dönemde, ekonomik, ticari, sınai kalkınmanın çekirdeğini oluşturmuştur.

2.2. Açık Ekonomi Koşullar (1923-1929)

1923 yılı Anadolu topraklarında yeni bir devletin kuruluşunu, Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihe karışmasını simgeleyen bir yıldır. Siyasi olarak geçmişle tam bir kopmayı ifade etse de, 1923 -1929 ekonomik dönemi iktisadi bakımdan bir önceki dönem ile süreklilik ve bağlantı içindedir. Cumhuriyet'in kuruluşundan önce imzalanan Lozan Antlaşması'nda ithal mallar ile yerli mallara farklı oranlarda vergi uygulamasının önlenmesi önemli bir ekonomik gelişmedir. Lozan Antlaşmasına göre sadece devlet tekeline konu olan mallarda serbest fiyatlama mümkün oluyordu. Lozan Antlaşması'nın gümrük resimleri ve vergilerle ilgili kısıtlayıcı hükümlerinden kurtulmanın yolu birçok malın veya hizmetin üretimini veya ithalini devlet tekeline almak gerekiyordu.[Boratav, 2006] Bu amaçla devlet birçok alanda

tekel kurmuş, daha sonra bunlar imtiyazlı şirketlere devredilmiştir. Bu şirketlerin bir bölümüne kimi devlet yöneticileri ortak ve yönetici olmuşlardır.

1920'lerin başında ve devam eden yıllarda dönemin Kemalist Yazarları ve Düşünürleri, ekonominin modern devletin temeli olduğunu ve yeni bir ekonomik sistem oluşturulmadığı takdirde devrimlerin başarısızlığa uğrayacağını, sanayideki gelişmenin yeni Türkiye'nin kurulmasında hayati bir bileşen olduğunu savunmuşlardır. Aynı çevreler, sanayi ile uygarlık arasında sıkı bir bağ olduğunu, sanayi ile uygarlığın birbirinden ayrılmasının mümkün olmadığına, Türkiye'nin uygarlık hedefine ulaşması için güçlü, dengeli ve bağımsız bir sanayi ekonomisine sahip olması gerektiğine inanmışlar, bu yönde yazılar yazmışlardır [Ahmad, 1999].

Mustafa Kemal tarafından da benimsenen bu hedeflerin tartışılması, kurulması düşünülen Devletin ekonomik politikalarının belirlenmesi ve Dünya ülkelerine duyurulması amacıyla Cumhuriyet ilan edilmeden önce, 17 Şubat 1923'te İzmir'de İktisat Kongresi toplanır.

Kongre, Mustafa Kemal tarafından açılmış, açılış konuşmasında yer alan şu görüşler önem taşımaktadır:

“İstiklal-i tam için şu düstur var: Hakimiyet-i milliye, hakimiyet-i iktisadiye ile tersim edilmelidir. Bu kadar büyük gayeler, bu kadar mukaddes, azametli hedefler kağıt üzerindeki düsturlarla, arzu ve hırslarla husul bulunmaz. Bunların tahakkuk-u tamını temin için yegane kuvvet, en kuvvetli temel iktisadiyattır. Siyasi ve askeri muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsun iktisadi zaferle tetviç edilmezse semere, netice payidar olmaz. En kuvvetli ve parlak zaferimizi de tetviç eden semerat-i nafiayı temin için hakimiyet-i iktisadiyemizin temin ve tarsini lazımdır... Aynı zamanda san'atımızı da tezyid ve tevsî etmek mecburiyetindeyiz. Eğer san'at hususunda yine musamahakar olursak o halde asar-ı sanayide yine haricin haraçgüzarı oluruz...” [Tayanç, 1973]

Kongrede alınan kararlar şöyle özetlenebilir;

- Hammaddesi yurtiçinde yetişen veya yetiştirilebilen sanayi dalları kurulmalıdır.
- El işçiliğinden ve küçük imalattan süratle fabrikaya ve büyük işletmeye geçilmelidir.
- Devlet yavaş yavaş iktisadi görevleri de olan bir organ haline gelmeli ve özel sektör tarafından kurulamayan teşebbüsler devletçe ele alınmalıdır.
- Özel sektörün kredi ihtiyacını karşılayacak bir devlet bankası kurulmalıdır.
- Dış rekabete dayanabilmek için sanayinin toplu ve bütün olarak kurulması gereklidir. [50 Yılda Türk Sanayi, 1973]

İzmir İktisat Kongresi'nde yabancı sermayenin Türkiye'ye girişine sıcak bakılacağı ancak kapitüler ayrıcalıklar verilmeyeceği kesin bir şekilde belirtilir. Uygulamada ise yabancı sermayenin yerli sermaye ile ortaklık yoluna giderek yatırım yapması sağlanmıştır. Yeni kurulan yerli şirketlerde ve yabancı şirketlerle yapılan ortaklıklarda devletin üst düzey yöneticilerinin görev alması dikkate değerdir. Devletin yabancı şirketin ortaklık içindeki konumunu ve ekonomik gelişmeleri kontrol etmek için böyle bir uygulamaya gittiği düşünülebilir.

Lozan Antlaşması'nın ekonomiye yönelik hükümleri, Kongre'de alınan ülkenin somut şartlarına dayalı olumlu ekonomik kararların uygulanmasını önlemiştir. Kamu fonlarının kolaylıkla özel kesime aktarılamaması, özel sektörün sermaye birikimi aşamasından çok uzak olması, yıllardan beri süren savaşların yarattığı yoksulluk gibi koşul ve nedenler, Devletin 1923-1932 yılları arasındaki dönemde ekonomik gelişmelerde başarılı ve özel kesimin ekonomik gelişmelerde etkin olmasını önlemiştir. 1923-1932 yılları arasındaki ekonomik dönemde özel sektörün yaptığı yatırımlar daha çok kısa sürede kar getiren, iç pazara yönelik tüketim malları üretiminde olmuş, ekonomik kalkınma için yapılması gereken ağır sanayi yatırımları ve üretimi gerçekleştirilmemiştir.

2.3. Devlet Eliyle Sanayileşme: (1930-1939)

Gelişen sanayi ile birlikte artan üretimin genel anlamda talepten fazla olması, 1929 yılında tüm Dünya'nın bir ekonomik buhran içine girmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda sanayileşmiş ülkelerde hammadde ve sanayi ürünlerinin fiyatlarında büyük düşüşler olmuş, işsizlik artmıştır.

1917 devrimi ile sosyalist düzene geçen Sovyet ekonomisi kendini toparlamış, disiplinli ve planlı büyüme sürecine girmiştir. Sovyet ekonomisi, 1929 yılında ortaya çıkan Dünya ekonomik buhranından Batılı ülke ekonomileri kadar etkilenmemiştir.

Genç Türkiye Cumhuriyeti, Dünya ekonomik buhranından ortaya koyduğu doğru, ideolojik tavırlar ve gerçekçi ekonomik politikalar nedeniyle en az etkilenen ülke olmakla birlikte ekonomik model belirlemek için geleceğe yönelik yeni kararlar almak ve yeni uygulamalar içine girmek gereği duymuştur. Özel sektörün ağır sanayiye yönelmesinin yakın zamanda mümkün olmayacağını anlaşılmaması, Dünya ekonomik bunalımının yarattığı etkiler, Sovyet ekonomisinin buhrandan etkilenmemesinin oluşturduğu ilgi, 1929'dan sonra ödenmesine başlanan Osmanlı borçlarının bütçeye getirdiği ekonomik yükler dikkate alınarak yeni temel ekonomik kararlar alınması zorunlu hale gelmiştir.. Böylece 1920'lerde kendisinden çok şey beklenen özel girişimin yerini 1930'larda "Devlet Girişimi" (Devletçilik) almıştır.

Mustafa Kemal, ekonomide "Devletçilik" prensibi için şunları söyler:

"Türkiye'nin tatbik ettiği Devletçilik sistemi 19. asırdan beri sosyalizm nazariyecilerinin ileri sürdükleri fikirlerden alınarak tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş Türkiye'ye has bir sistemdir. Devletçiliğin bizce manası şudur: Fertlerin hususi teşebbüslerini ve faaliyetlerini esas tutmak, fakat büyük bir milletin bütün ihtiyaçlarını ve birçok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket iktisadiyatını Devlet eline almak. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk vatanında asırlardan beri ferdi

ve hususi teşebbüslerle yapılamamış olan şeyleri bir an evvel yapmak istedi ve görüldüğü gibi kısa bir zamanda yapmaya muvaffak oldu. Bizim takip ettiğimiz yol görüldüğü gibi liberalizmden başka bir sistemdir [İnan, 1972].”

1908-1922 dönemi ile 1923-1929 döneminde uygulanan ekonomik politikalar arasında çarpıcı bir süreklilik ve bütünlülük olmasına rağmen 1930-1939 yılları arasında geçerli olan Korumacı-Devletçi Sanayileşme döneminde uygulanan ekonomik modelin belirtilen daha önceki dönemlerden farklı anlayışlara dayalı yeni bir ekonomik model olduğu görülmektedir.

1908 sonrasında İttihatçılar ile 1923 İzmir İktisat Kongresi'nden sonra Kemalistlerin modern kapitalist ekonominin oluşması için öngördükleri ana mekanizma, devletin bireyleri zenginleştirecek ortamı ve desteği sağlaması, böylece oluşacak (ve kısmen siyasi kadrolardan kaynaklanacak) yeni burjuvazinin yabancı sermayeyle “eşit koşullarda” işbirliği ve ortaklık ilişkileri içine girerek gelişmeyi ve sanayileşmeyi gerçekleştirmesiydi. Böylece sanayileşmeyi kolaylaştıracak “ölçülü ve ılımlı” bir korumacı rejim yeğlenmekteydi, ancak 1908-1929 yıllarının uluslararası konjonktüründe ve Türkiye'nin özel durumundan doğan nesnel sınırlamalar Türkiye Ekonomisinin dünya ekonomisiyle esas olarak bir “serbest ticaret-açık kapı” ortamı içinde eklemelenmesi sonucunu veriyordu [Boratav, 2006].

Ancak yıllar geçtikçe, oluşması istenen burjuvazi, yeni sanayi, yeni üretim tesisleri kuramamış, sadece Osmanlı döneminden kalma yapılarda üretim devam etmiştir. 1929 yılında ortaya çıkan ekonomik buhran ile hammadde fiyatlarında sınai ürün fiyatlarına göre çok daha fazla düşüş yaşanmış, bu da Türkiye ile benzer durumda olan; Dünya Ekonomisine hammadde ihraç edip sınai ürün ithal eden pek çok Latin Amerika ülkelerini ve Türkiye'yi zor durumda bırakmıştır. Bu gelişmelerle beraber 1930'da Serbest Fırka'da örgütlenen muhalefetin halktan büyük destek görmesi ekonomide içe kapanmayı, yatırımların devlet eliyle yapılmasını zorunlu kılmıştır.

3. ANKARA'DA SANAYİ MEKANLARININ OLUŞUMU

3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Ankara 16. ve 17. yy'larda önemli bir sanayi ve ticaret kenti durumundadır. Bu yıllarda Ankara'da sanayinin temel hammaddesi hayvancılıktan elde edilen tiftik keçisi kılına dayanan sof ve şalidir. Kurulan sanayi tesislerinin çoğu bunların dokuması ile ilgili tesisler olsa da, bunun yanında çevredeki nüfusa hizmet eden çeşitli geleneksel sanayi alanları da bulunmaktadır.

17. yy'a kadar Ankara'da sof üretimi yapan tezgah sayısı 1000 kadardır. Ankara'da sadece sof üretilmiyor aynı zamanda çevre kent ve kasabalarda üretilen sof ve deriler burada toplanıyor, burada vergileniyor, satışı burada yapılıyordu. Bu özellikler o dönemde Ankara'nın bir eyalet merkezi olarak öne çıkmasını, hinterlandın üzerindeki denetimin artmasına sebep olmuştur [Tekeli, ve ark., 1991].

19. yy'a doğru Ankara'da sanayi mekanlarının sayısında azalma göze çarpmaktadır. Bu yıllarda merkezi otoritenin zayıflaması iç karışıklığa neden olmuş, soyguncu ve çetelerin saldırıları, yöneticilerin zorbalık ve yolsuzlukları ticaret ve üretimin giderek durgunlaşmasına yol açmıştır. Ayrıca Dünya ticaretinin yeni bölgelere kayması, İngiliz pamuklu ve yünlü dokumacılığının 18. yy'dan itibaren gösterdiği gelişmenin de bu azalmada büyük rolü olmuştur.

Ankara'ya Demiryolunun Gelmesi

İstanbul'u Basra Körfezi'ne bağlayacak olan demiryolu (Anadolu Demiryolu) projesinin ilk adımı 4 Haziran 1871'de bir fermanla atılmıştır. 95 km'lik İstanbul-İzmit bölümü 1873 'te işletmeye açılmıştır. 1888 yılında Deutsche

Bank ile Osmanlı Devleti arasında Haydarpaşa-İzmit hattının işletilmesi ve bunun Ankara'ya kadar uzatılmasını öngören antlaşma imzalanmıştır. 1889 yılında başlayan yapım çalışmaları 1892 Aralık ayında tamamlanmıştır [Ortaylı, 2000] .

Buna göre 486 km 'lik yeni hattın yapım ve işletme imtiyazı 99 yıl süre ile "societe du Chemin de Fer Ottoman d. Anatolie" adlı şirkete verilmiştir [Yavuz, 2000]. Bu demiryolu hattının yapımı sonucunda Orta Anadolu'da buğday üretiminin artacağı, İstanbul'un ihtiyacı olan buğdayın buradan sağlanacağı öngörülüyordu. Nitekim Anadolu Demiryolu yapımı sonucunda tarıma açılan arazi miktarı genişlemiş, tarımsal üretim, ihracat artmış, nüfus dağılımında değişimler meydana gelmiştir.

Ankara kentine demiryolunun ulaşarak İstanbul'la hızlı ve ucuz bağlantının kurulması hem kentsel faaliyetlerin yapısında hem de mekansal örgütlenmesinde değişiklikler ortaya çıkarmıştır. Tarım alanlarının artışı sonucunda kentte biriken tarım ürünleri de artmış, kentsel faaliyetlerin yer seçiminde demiryolu istasyonu yeni bir belirleyici olarak ortaya çıkmıştır. Ankara kentiçi iş merkezi Balıkpazarı Caddesi (bugünkü Anafartalar Caddesi) boyunca Karaoğlan Çarşısı yönünden istasyona doğru yeni bir gelişme eğilimi göstermiştir. Kentin bu ucuna yapılan Taşhan gibi hanlar artık sadece yolculara otel hizmeti verecek biçimde bir hizmet farklılaşması geçirmişlerdir [Aktüre, 1978].

Bu dönemde Ankara'da bulunan sanayi yapılarına bakacak olursak:

- a.1869 yılında kurulan bir matbaa,
- b.1890 yılında kurulan buharlı bir değirmen, un fabrikası,
- c.9 kiremithane, 7 yağhane bulunmaktadır [Tekeli, ve ark., 1991].

Ankara'da esas olarak sanayi gelişimi, demiryolunun şehre ulaşmasından sonra olmuştur. Demiryolu ile birlikte şehre ulaşımın rahatlaması (o döneme kadar ulaşım deve kervanları ile sağlanıyordu) şehrin ekonomik anlamda gelişmesini sağlamış, tarih içinde belirli dönemlerde zaten üstlendiği çevreye hakim şehir olma konumunu sağlamlaştırmıştır. Demiryolunun şehirde sanayinin gelişmesine öncülük etmesinin yanında kurulacak olan sanayi tesislerinin yer seçiminde de belirleyici rol üstlendiği söylenebilir. Ankara'nın ulaşımı o dönemde yalnızca iki yolla sağlanmakta idi. Bunlar deve kervanları ile ulaşım ve demiryolu ulaşımı idi. Demiryolu gelmeden önce en geçerli yol olan deve kervanları; güvenli olmamaları, demiryoluna göre pahalı olmaları, taşınan yük miktarının sınırlı olması gibi sebeplerle demiryolu şehre ulaştıktan sonra tercih edilmeyen bir seçenek haline geldi. Demiryolunun kervanlara göre birçok avantajı vardı. Hem ucuz hem güvenli hem de bir seferde daha fazla yükün taşınması demiryolu taşımacılığının tercih nedeni olmasını sağlıyordu. Bu nedenlerle Ankara'da kurulan ilk sanayi yapıları, demiryolu hattı boyunca yer almış, o yapılara hammadde gelmesi veya işlenen ürünün başka yere taşınması gibi sorunlar fabrikaların demiryolu hattına bağlantılı olmasıyla çözülmüştür.

O dönemde ulaşım maliyetleri ürün satış rakamlarına doğrudan doğruya etki etmekte idi. Örneğin, Ankara bölgesinde üretilen buğdayın İstanbul'a ulaştırılması deve kervanlarıyla yapıldığında 361 km'lik bir yol demektir. Ton başına her kilometre için 145 kuruşluk taşıma ücreti buğdayın fiyatını Ankara'dan İstanbul'a götürüldüğünde 3 katı kadar arttırmakta idi. Aynı dönemde Amerika'dan gemilerle ithal edilen buğdayın birim fiyatı Ankara'dan gelen buğdaya göre daha düşük idi [Ortaylı, 2000]. Deve ile ulaşım maliyetlerinin daha pahalı olması o dönemde demiryolu ulaşımının önemini bir kez daha ortaya koymuş, bu maliyeti en aza indirmenin yolunun direk demiryolu bağlantısı olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle ulaşımda hem sorun

yaşamamak, hem de maliyetleri düşürmek için sanayi yapılarının yer seçiminde demiryolu hattına yakınlık en önemli etken olmuştur.

Ankara'ya demiryolunun gelmesiyle birlikte demiryollarının atölyelerine iki torna tezgahı gelmiştir. Kurtuluş Savaşı'nda Ankara'nın savaş karargahı haline gelmesi belli üretim faaliyetlerini de kendisine çekmişti. Bunlardan en önemlisi İmalat-ı Harbiye'nin kurulması oldu. İmalat-ı Harbiye, (Harp savaş malzemesi imalatı) demiryolu kıyısında istasyonun batısındaki süvari kışlaları boşaltılarak onların binaları içinde kuruldu. 1921 yılında Eskişehirde'ki silah tamirhanesinin tezgahları bu kışlalara taşındı. Bu gelişme Ankara'da sanayinin çekirdeğini oluşturdu. Zamanla İmalat-ı Harbiye, Askeri Fabrikalar Müdürlüğü adını aldı, daha sonra Makine Kimya Endüstrisi Kurumu kuruldu. Yine aynı yıllarda Ankara'da yeni matbaalar kurulmaya ve Yeni Gün ile Hakimiyeti Milliye gazeteleri yayınlanmaya başladı [Tekeli, ve ark., 1991].

3.2. Cumhuriyet Dönemi

Ankara'nın Başkent seçilmesi ve hemen ardından Cumhuriyet'in ilan edilmesi, Ankara'ya tarih içindeki ekonomik yerinin dışında yeni önemli bir misyon daha yüklenmiş, siyasal kararların alındığı ve ülkenin yönetildiği merkez durumuna gelmiştir.

600 yıl liman kentlerinde (İstanbul, Bursa) olan başkentlik sıfatının bu kentlerden alınıp Ankara'ya verilmesi, Cumhuriyet yönetiminin aldığı kararlı tutumun ve geleceğe yönelik öngülerinin temel göstergesidir. Bu kararlar birlikte yeni yönetim, Osmanlı yönetimi ve Osmanlı geçmişi ile arasına mesafe koymak istemiş, kendi yaratacağı ulusun temellerini imge ve karakterini mevcut bir şehire oturtmaktansa, kendi imar edeceği bir şehirde bu temelleri atma yolunu seçmiştir.

Resim 3.1. Ankara 1930'lu yılların başı [Feroğlu,2007]

Bu açıdan bakıldığında Ankara sadece bir başkent değil, tüm Anadolu'nun imarı için bir okuldur. Yapılaşması, alt yapısı, ağaçlandırması ile öncü örnektir. Denilebilir ki Türk Ürbanizmi Ankara ile başlar. Bu kentin yapımı ile Türk ulusunun yapı yeteneği tazelenmekte, imar bilincinde yeni bir kuşak yetişmektedir [Tankut, 2000] .

Ankara, ülkenin her yerine eşit uzaklıkta olması açısından yeni bir ulus devlet ve ulusal ekonomi yaratmak amacını taşıyanlar için uygun bir konuma sahip idi [Eraydın, Köroğlu 2005]. Bu sayede ülkenin iç pazarının bütünleşmesi, ülke içindeki gelişmenin dengeli olarak dağılması hedefleniyordu. Ancak ulusal ekonominin gelişebilmesi için daha önce ilişkileri oldukça kısıtlı olan mevcut yerleşim alanlarının ulaşım sistemi ile birbirlerine bağlanması da gerekiyordu [Eraydın, Köroğlu 2005]. Cumhuriyet yönetimi, birbirlerine daha sıkı ulaşım bağlantıları olan bir kentler bütünü yaratmayı amaçlıyordu. Bu nedenle 1924-38 döneminde oldukça iddialı bir demiryolu politikası ortaya

kondu ve doğal olarak da Ankara'nın bu yeni ulaşım bağlantılarının birleşme noktası olarak ulusal ekonomi içindeki önemi arttı.

Ankara'nın başkent olması, ülkenin merkezindeki konumu, Kurtuluş Savaşı'nda İmalat-ı Harbiye'nin burda kurulmuş olması, 1923'ten sonra da ilk olarak silah sanayini kendisine doğru çekmiştir. Nüfusun yılda ortalama %6 oranında artması, devletin örgütlenmesi sonucu ortaya çıkan bina talebi, inşaat faaliyetlerini arttırmış ve inşaata ilişkin bazı sanayi kuruluşlarının gelişmesine neden olmuştur. Çağdaş bir kent olarak kurulmak istenen Ankara'da elektrik havagazı gibi kentsel altyapı hizmetleri ön plana çıkmış ve Ankara'da bu yönde bir sanayinin gelişmesine ön ayak olmuştur. Hızla artan kentsel nüfus bazı tüketim malları ve bu malların üretimine ilişkin sanayinin de Ankara'ya gelmesine neden olmuştur. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen Ankara'da sanayi gelişimi sınırlı kalmıştır. Yeni bir kent olarak kurulma sürecinin sıkıntılarını yaşayan Ankara'da bir de sanayinin gelişmesi yaşanan zorlukları arttıracığı için bu yönde bir girişim olmamıştır.

Kentsel altyapı isteklerinin hızla artması sonucunda Nafia Vekaleti (Bayındır Bakanlığı) 1927 yılında Alman Didier Firmasına 60 yıllık bir süre için Ankara'nın elektrik ve havagazı işletme hakkını vermiştir. Bunun üzerine Didier Firması Maltepe'de, elektrik ve havagazı fabrikaları kurmaya başlamış, 1929 yılında bu fabrikalar çalışmaya başlamıştır. 1933 yılında Bayındırlık Bakanlığı bu fabrikaların Zonguldak kömürü ile işletilmesine izin vermiş, böylece 1936 yılında fabrikalarda kömür kullanılmaya başlanmıştır. 1939 yılında devletçe satın alınan bu fabrikalar 1942 yılında EGO'ya devredilmiştir. Bu fabrikalar dışında, 1930 yılında Havagazı Fabrikası yanında kurulan oksijen fabrikası, belediyece kurulan soğuk hava deposu ve buz fabrikası, Bomonti Bira Fabrikası Şubesi, özel sektör tarafından kurulan Un Fabrikası, Maltepe Sementinin küçük bir sanayi mahallesi olmasını sağlamıştır [Tekeli, ve ark., 1991].

Cumhuriyet döneminde sanayi mekanlarının gelişimi genel olarak demiryolu çevresinde görülmüştür. Demiryolunun o dönemde geçerli bir ulaşım aracı olması, karayollarının yeterince gelişmemesi, hammadde sağlamanın en etkin yolunun demiryolu olması sanayi yapılarının bu hat üzerinde gelişmesinin temel nedenidir. Demiryolunun Kentin batı kesiminde Gazi Çiftliği'nden geçmesi ve sanayi girişimlerinin devlet tarafından yapılması, Gazi Çiftliği arazilerinin, çiftlikten başlayarak batıya doğru uzanan tren yolu hattı boyunca, fabrikalar tarafından, devlet gücünden yararlanarak ucuz veya karşılıksız kullanılmasına neden olmuştur [Tekeli, ve ark., 1991].

3.3. Ankara'daki Sanayi Bölgesinin Kent Planlarına Göre Değişimi

3.3.1. Lorcher planı

Ankara'nın başkent seçilmesiyle birlikte kentsel gelişmeyi yönlendirmek amacıyla önemli kararlar alınmış, çeşitli uygulamalar faaliyete geçmiştir. 1924 yılında Ankara Şehremaneti (Ankara Belediyesi) kurulması, 1925 yılında Yenişehir için çıkartılan kamulaştırma yasası bu girişimlerden biridir [Vardar, 1989]. İstanbul Şehremini Haydar Bey'in 1924 yılında Ankara Şehremini olarak atanması ile birlikte, daha önce İstanbul için de kent planları yaptığı bilinen İstanbul İmar Komisyonu Üyesi Berlinli Mimar Dr. Carl Ch. Lörcher tarafından Ankara şehrinin imar planları hazırlanmıştır.

Lörcher, ilki 1924'te eski Ankara; ikincisi 1925'de Yenişehir için olmak üzere iki plan yapmıştır. Ancak bilinenin aksine Ankara'nın ilk planı Haydar Bey'in Ankara Şehreminliğine atanmasından sonra değil, ilk şehremini Mehmet Ali Bey zamanında Eskişehir ve Yenişehir'e ait olmak üzere İnşaat Türk Anonim Şirketine yaptırılmıştır [Cengizkan, 2002]. İlk olarak Ankara'nın gelişmesinin eski kentin etrafında olması düşünülmüş, fakat daha sonra hem acil konut ihtiyacı hem de politik nedenlerle Yenişehir için özellikle yeni konut ve yönetim yapılarının gelişimini yönlendirmek amacıyla yeni bir plan yapılmıştır.

Daha sonra (1928-1932) yapılan Jansen Planı'nın gölgesinde kalan ancak pek bilinmeyen Lörcher Planı, genel anlamda buna veri olmuş, Yenişehir'in gelişmesine ışık tutmuştur.

Lörcher Planının kısa ömürlü olmasına karşın bugünkü Ulus'un yapısını belli ölçüde oluşturmuştur. İstasyon ve çevresinin zaman içinde gelişmesi düşünülmüş, sanayi bağlantıları ve yapıları için 3 km uzunluğunda ve 400 m genişliğinde bir alan bırakılmış, trenyolunun genişleme ve çevresindeki konut alanlarından ayrılmasını sağlamak için demiryolu boyunca iki taraflı ağaçlı yeşil bir kuşak planlanmıştır.

Harita 3.1. Lorcher planı ve demiryolu hattı [Cengizkan, 2002]

Lörcher Planı esaslarının bir bölümünün Jansen Planına yansdığı ve hatta günümüze kadar geldiği görülmektedir. Hipodrom, Gençlik Parkı, Havuz Aksı,

Hacettepe Parkı, Cebeci Stadyumu bu yansımaların günümüze ulaşan örnekleridir.

Lörcher Planı'nın, Jansen Planı'na, yol aksları, meydanlar, konut ve sanayi bölgeleri, Devlet Mahallesi'nin ana karakteri yeni kentin Kale'yi bir "taç" olarak görüp onun çevresinde kurulması özelliği ve en önemlisi de Ankara'nın gelişme yönünün güneye doğru olması gibi, pek çok nitelik kazandırdığı ve bunları miras olarak bıraktığı görülmektedir [Cengizkan, 2002].

3.3.2. Jansen planı

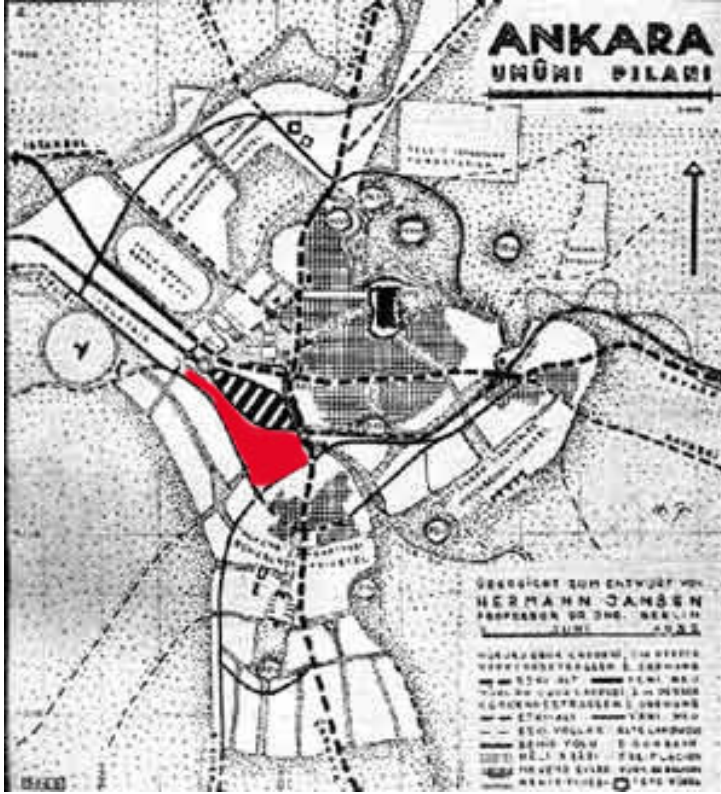
Lörcher Planınının 150 hektarlık küçük bir alanı kapsamaması, bir ve iki katlı bahçeli yapılar önermesine karşın çok geniş yolları ve pek küçük adaları içermesi, 50 senelik bir süre için şehrin nüfusunu 250-300 bin kişi olarak ele alması, ancak 1920'den 1928'e kadar şehrin nüfusunun 4 katı artması yeni bir plan düzenlemesini zorunlu kılmıştır. Bunun için 1927 Mayısı içinde Şehremaneti tarafından Avrupa'ya gönderilen heyet, Berlin seyahatinde Berlin Şehremanetinin ve Berlin Büyükelçiliğimizin aracılığı ile Mimar Profesör Hotman'la görüşmüş, Hotman'ın 75 yaşında olması dolayısıyla Ankara'ya kadar seyahat imkanını görememesinden, Ankara şehir planının yapılması için Berlin Güzel Sanatlar Akademisi Üyesi ve Yüksek Mühendis Okulu Şehir İnşaat Profesörü H.Jansen ile Berlin Yüksek Mühendis mektebi profesörlerinden M.Brix'i tavsiye etmiştir [Yarışma Raporu,1929].

En iyi planı elde etmek amacı ile belirtilen bu iki mimar ile Fransa hükümeti başmimarı Mösyö Jausseley tarafından yapılacak üç plandan en uygununu seçmek için yarışma düzenlenmiş, 1927'de şehre gelip şehir hakkında bilgi alan mimarlar 1928 yılı içersinde önerilerini göndermişlerdir. Jüri tarafından yapılan değerlendirme sonucunda Profesör Herman Jansen'in öngördüğü plan birinci seçilmiştir.

Jansen, şehircilik disiplini içinde, kendisini şehir mimarı olarak kabul etmektedir. Jansen'in Ankara İmar Planı'nda ve onun bağlayıcı raporunda vurguladığı nokta, 20.yy'ın büyük şehirlerinin ulaşım, barınma, açık alanlar, sağlık, estetik açılarından tasarlanmak durumunda olduklarıdır .[Cengizkan 2005].

Bu anlayış içerisinde Jansen'in yarışma raporunda şu temel ilkeler göze çarpmaktadır:

- Ankara Kalesi milletin kültürel mabedini teşkil edecek bir bina ile taçlandırılacaktır (kentsel estetik ögesi) [Yarışma Paporu 1929].
- Kentiçi yollar kısa, düz, dar topoğrafyaya uygun yapılarak kent ekonomisinde tasarruf sağlanacaktır.
- Boş alanlar, halkın oyun ve spor ile oyalanıp, dinlenmesini sağlayacak alanlara dönüştürülecektir.
- Kent mekanları gruplaştırılarak çeşitli arazi kullanımları öngörülmüştür.
- Endüstri alanlarının yer seçiminde ulaşım kolaylığı ve egemen rüzgarların yönü gibi iki kriter rol oynamıştır. Bu nedenlerle kentin batısındaki istasyon civarı bu kullanıma ayrılmıştır [Tankut, 1990].

Harita 3.2. Jansen Planı ve öngörülen sanayi bölgesi [Feroğlu, 2007]

Yarışma raporunda Jansen sanayi alanları için şöyle bir açıklamada bulunmuştur:

“Sanayi mıntıkası plan no.1”: Şehremanetinden bildirildiğine göre Ankara’da ekseriyetle şimal-şark rüzgarları hükümfermadır. Fabrikaların duman ve gazları ikametgahlar bulunan havalıyi istila etmemesi için sanayi sahası şehrin garbine tahsis edilmiştir. Bu husus için en müsait saha arasındır çünkü istasyon ittisalinde olması dolayısıyla fabrikaların ana demiryoluna iltisak hatlar ile raptı kolay olacağı gibi, esas tutku esasiyeden birinin üzerinde bulunmaktadır. Matteessüf arazi enubu garbiye doğru yokuş olduğundan elde mevcut olan düz saha pek büyük değildir. Bilhassa demiryoluna ve eşya istasyonuna fabrikaların raptı için yokuş olan sahalardan istifade edilmeyecektir. Bina en aleyh şehir sahasının haricinde demiryolu güzergahında seuayiye müsait sahalalar aramak lazımdır. Evvel emirde bu husus için tayyare meydanının şimali garbisindeki mıntika müsait görülmektedir. Her ne kadar bu mıntikanın planları mevcut değilse de planları mevcut bulunan, ittisalindeki havalinin teşekkülatına nazaran oldukça düz bir saha olduğu istihraç edilmektedir [Yarışma Raporu 1929].”

Bu açıklamalar çerçevesinde baktığımızda Ankara'nın ilk dönem, Sanayi Bölgesi Jansen'in planlarında bahsedilen alanda kurulmuştur. Plan yapıldığı yıllarda istasyonun batısında İmalat-ı Harbiye, kurulmuştu. Aynı yıllarda Maltepe semtinde Havagazı, Elektrik Fabrikası kurulmuş ve bunları yanındaki un fabrikası yapımı izlemiştir. Bu bölge o dönemde şehrin çeperi sayılmaktadır. Bu yapıları Bentderesi civarında kurulan deri işleme atölyeleri, Gazi Çiftliği içinde gelişen A.O.Ç. Bira, Şarap, Süt, Tarım Ürünleri işletmeleri ile motor fabrikası, Makina Kimya Endüstrisi İşletmeleri, Zirai Donatım Kurumu tesisleri izlemiştir. Yeni sanayi yapılarının Güvercinlik Marşandiz Garı ile Et kombinaları ve Çayla istasyonu arasında Ankara çıkışına konulmasında Jansen Planında da bahsedildiği gibi arazinin düz oluşu, demiryolu ile ulaşım kolaylığı, arazinin genişlemeye uygun oluşu, şehirle arasının yeşil alan olarak Orman Çiftliği ile tecrit edilmiş oluşu ve arazi içinde suya ulaşımında kolay olması tercih nedeni olmuştur [Cengizkan 2005].

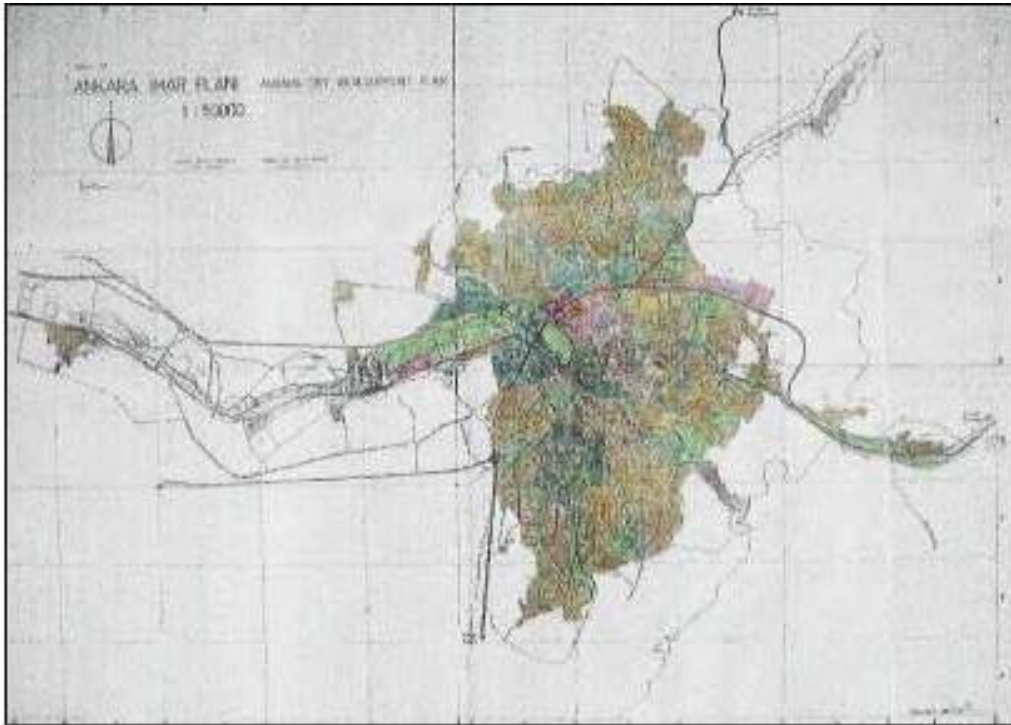
3.3.3. Uybadin-Yücel planı

Ankara'nın Başkent olması ile birlikte nüfusunun Türkiye ortalamasının üstünde artması, Jansen planında kentin 2000 yılında nüfusunun 300.000 olacağı öngörüsüne karşın 1955 yılında kentin nüfusunun 455.000 olması kent için yeni bir plan hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. 1954 yılında açılan yarışmayı Raşit Uybadin ve Nihat Yücel tarafından hazırlanan plan kazanmıştır.

Lörcher ve Jansen planlarının biçim arama (meydanlar, sürekliliği olan kentsel yeşil alanlar, tepelerin öne çıkartılması) hedefleri aynı olmasına karşın, Uybadin-Yücel Planı'nın böyle bir biçim – hedef kaygısı, Başkent'in büyümesine yön verme gibi girişimleri ve amaçları bulunmamaktadır [Günay, 2005]. Kentin kuzey, doğu ve güneyden saran dağlarla sınırlanmış bir çanak içinde olması, zamanla (Başkent olması ile) kentin büyüyerek bu çeperlere dayanmasına sebep olmuştur. Uybadin-Yücel Planı kentin çeperlere dayanan

bu bölümleri için bir öneri geliştirmemiş, kentin tek gelişme hattı sayılabilecek, “Batı koridorunda” yeni büyüme alanları önermiştir. Uybadin-Yücel Planının ana yapısını dolambaçlı yollara ve içinde ayırık düzende az katlı yapılar bulunan dikdörtgen yapı adalarına dayalı bir sistem oluşturmaktadır [Günay, 2005].

1960 yılında şehrin nüfusunun 650.000 kişiye ulaşması ile yeni bir plana ihtiyaç duyulmuş, buna karşılık İmar İdare Heyeti, yeni bir plan yerine Uybadin-Yücel Planının iki boyutlu yapısını kabul ederek yoğunlukları (İmar hakları) arttıran Bölge Kat Nizamı Planı'nı 1968 yılında devreye sokmuştur [Günay, 2005]. Bu değişiklikle birlikte kentte hızlı bir “yık-yap” süreci başlamış, kentteki yapıların büyük çoğunluğu yıkılıp yerlerine daha yüksek katlı yapılar yapılmış, kent merkezinin yoğunluğu artmıştır.

Harita 3.3. Uybadin-Yücel planı [www.ankara.bel.tr, 2007]

Uybadin-Yücel planı raporunda Ankara'da birçok sanayi tesisinin üretim yaptığı belirtilmiş, şehrin içinde dağınık bir şekilde bulunan bu sanayi yapılarının belirli bir bölgede toplanması gerektiği belirtilmiştir. [Uybadin, Yücel, N. Ankara Nazım İmar Planı Basılmamış Rapor] Raporunda sanayi bölgesi ile ilgili olarak şu satırlara yer verilmektedir:

“Halen şehir içinde gelişigüzel kurulan tesislerin şehir hudutları dışına alınmaları ve şehir merkezini bu tesislerin rahatsızlığından kurtarabilmek için sanayi inkişafı için, Gazi Çiftliğinden itibaren Etimesgut'a kadar bir sahada bu tesisler için bölgeler serpiştirilmiştir. Sanayi bölgesinin Ankara'nın batısındaki ovada seçilmesinin sebebi şunlardır:

- 1-Arazinin düz oluşu, dolayısıyla tesislerin kolay inşa edilebilmeleri.
- 2-Şehir irtifaından düşük oluşu dolayısıyla, kirlenmiş suların şehri katetmeyeceği.
- 3-Arazinin geniş olması dolayısıyla her türlü inkişafa müsait oluşu.
- 4-Marşandiz istasyonuna ve karayollarına doğrudan doğruya irtibatlı bulunması dolayısıyla hammadde gelişi ve işlenmiş malların sevki kolaylıkları.
- 5-Şehirle arasında Orman Çiftliğinin bulunması dolayısıyla esaslı bir tecrit temin edilmesi.
- 6-Şehirden nispeten makul bir mesafede bulunuşu ve trafik yollarıyla birbirine ve civarına bağlanma imkanı kolaylıkları.
- 7-Çay boyunda ve münhat bir arazide bulunuşu dolayısıyla su ihtiyacının çaydan veya açılacak kuyulardan kolaylıkla temin edilebilmesi [Uybadin,R , Yücel, N. Ankara İmar Planı Basılmamış Rapor].”

Bu sayılan maddelerle beraber raporda ayrıca fabrikaların şekillenmesi konusunda da bilgiler yer almaktadır. Sanayi tesisinin kurulmasında en önemli konu olarak açıklık ve ferahlık gösterilmektedir. Tesisin kapalı alanının en az beş katı kadar açık alana sahip olmasının gerekli olduğu belirtilmekte, bu açık alanda işçiler için dinlenme ve eğlenme yerlerinin oluşturulması gerektiği, bunun işçilerin çalışma kapasitesini arttıracığı belirtilmektedir. Ayrıca bu alanlarda işçiler için yapılacak lojmanlarında işçinin ikamet etmesiyle personel çalıştırmada devamlılık ve verimlilik sağlayacağı açıklanmıştır.

4. ENDÜSTRİYEL MİRAS KAVRAMI

Miras; hukuki ve genetik anlamları dışında genel olarak “Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey” olarak tanımlanır. [TDK Sözlük, 1988] Bu “şey”in kapsamında kişi ve toplumlara ait her türlü madi ve manevi varlıklar, değerler, bilgi birikimi bulunmaktadır. Bir “şey”in miras olacak şekilde yaratılması, miras bırakılması, daha sonraki kuşağa intikal etmesi, bu kuşak tarafından kullanılması, korunması, geliştirilmesi, bir sonraki kuşağa aktarılması bireyin ve buna bağlı olarak toplumların gelişmesi için önem taşımaktadır. Bu nedenlerle sanat, bilim, eğitim, ekonomi, sanayi, tarım, teknoloji, üretim vs. alanlarının ürünü olan kültürel miras, doğru değerlendirilmeli, yerinde uygun şekilde kullanılmalıdır. Toplumların ortak malı olan kültürel değerlerin doğru algılanması, doğru kullanımı, geçmiş ve gelecek kuşaklara karşı olan sorumluluğun gereğidir.

Toplumların gelişmesinde önemli bir konuma sahip, geçmişten gelen kültürün yarattığı maddi ve manevi değerlerin toplamı, kültürel mirastır. Bu bağlamda kültürel miras, geçmişle gelecek arasında bağlantı kurar, geçimşle geleceği bütünleştirir, gelişim ve değişim sağlar, yaşanan zaman sürecinde önemli sonuçlar yaratır.

Toplumların gelişimi ve devamlılığında önemli unsur olan kültürel miras araştırması ile ilgili olarak çalışan dört farklı kesimden söz edilebilir:

- a-Bireyler veya gönüllü kültür kuruluşları,
- b-Kamu yönetimi ve siyasi partiler,
- c-Meslekten olan uzmanlar,
- d-Başkaları için tüketim hedefleyen üreticiler [Alfrey-Putnam 1992].

Endüstriyel miras ise; endüstri toplumunun geçmişine ait olguların bütünü olarak tanımlanabilir. Endüstri Devrimi sadece teknolojik bir devrim değil aynı

zamanda insanların düşünce ve yaşam biçimini değiştiren sosyal, kültürel, ve ekonomik boyutlarıyla çevresel etki yaratan bir dönüşümdür [Köksal, 2006]. Özellikle 19.yüzyılda Avrupa’da gelişen sanayi ile birlikte değişen şartlar yeni bir üretim modeli ve toplum yapısı oluşturmuştur. Bu yeni toplumsal yapının oluşmasını sağlayan sanayi yapıları günümüzde gelişen teknoloji ile üretimin rasyonelleştirilmesi gibi nedenlerle işlevlerini yitirmiştir. Bu işlev yitirme geçmişteki sanayi yapılarının ortadan kalkması yönünde bir baskı yaratmıştır. Bu baskı endüstri toplumunda kendi mirasına sahip çıkma düşüncesinin oluşmasını sağlamış ve böylece endüstriyel miras kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavramın ortaya çıkışına kadar bir miras olarak korunan ve kullanan değerler, endüstri öncesi döneme ait olan değerler idi. Bu değerler üstüne endüstri toplumu, kendi özel nesnelere idealize etme ve yerleştirme ihtiyacı duymuş ve bunu gerçekleştirmiştir. Endüstriyel mirasa ait değerler tek başlarına endüstrileşmenin karakterini, yapısını ortaya çıkarmaz. Endüstriyel miras kültürel bir bütünlük içerisinde ele alındığı takdirde anlaşılabilir ve kendisinden istifade edilebilir [Kıraç, 2001].

4.1. Endüstriyel Mirasın Kültürel Anlamı

Endüstriyel miras aslında gelişmişliğin göstergesidir. Endüstriyel miras kapsamında kalıntılar endüstri devrimi sonrasında yeniden şekillenen toplumların belleğinde endüstriyel gelişmenin kanıtı olarak durur ve zaman içinde kişinin çevre algısı ilişkisinde önemli değişikliklere yol açar. Çünkü makineler ve makine benzeri form ve mekanlar artık modern insana tanıdık gelmektedir. Bu sebeple endüstriyel miras kapsamındaki kalıntılar kültürel miras olarak kabul edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında endüstri toplumunun başarısının göstergesi olarak endüstriyel miras kaynakları önemli hale gelir. Bu kaynaklar; geçmişi daha iyi anlamak için birer referans oluştururlar, (arazideki peyzaj, binalar, eşyalar), geçmişteki kullanım amaçları bilinerek günümüzde yeniden değerlendirildikleri takdirde endüstriyel kültür kaynağı olarak önem kazanırlar. Kültür tarihi açısından bakıldığında yapılmış bir çevre

gelecek kuşaklara, o yapının döneminde geçerli olan fikirleri, yasaları, otoriteyi ve kuralları açıklar [Kıraç, 2001].

4.2. Endüstriyel Mirasın Kapsamı

Endüstriyel Miras; endüstri toplumu ile ilgili tüm bilgileri ve tüm çalışmalarını kapsar. Ancak endüstri toplumunun sürekli olarak gelişmesi, kendini değiştirmesi çalışma alanının çok parçalı olmasına sebep olmuştur. Bu çok parçalı yapı içerisinde; küçük eşyalar, günlük kullanım gereçleri, binalar, çevre peyzajı, üretim kompleksleri, üretim ile ilgili ekipmanlar, makineler bulunmaktadır.

Zaman içinde miras kapsamında genişleme olmuştur. Önceleri sadece üretimin yapıldığı yapılar miras kapsamında ele alınırken, daha sonra bu kapsam genişleyerek yapıların çevreleri de miras kapsamına dahil edilmiştir. Endüstriyel bölgeler, endüstriyel ürünler ve mekanik donanımlardan, sanayi kompleksi içindeki konutlara, dükkanlara ve rekreasyon alanları endüstriyel miras kapsamında ele alınmaya başlanmıştır. Miras kapsamındaki bu genişleme daha önceleri göz ardı edilen sosyo-ekonomik etkinlik tarihi ve değişen üretim, kullanım sistemlerinin; konut, dükkan, rekreasyon alanı gibi yaşama mekanlarını içeren sanayi komplekslerindeki sosyal yaşam da endüstriyel arkeoloji alanında yeni bir çalışma alanı oluşturmuştur [Cengizkan, 2002].

TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage) Endüstriyel Mirasın Korunması Komitesi tarafından Temmuz 2003'te hazırlanan "Sanayi Mirası için "Nijni Tagil Tüzüğü"de sadece üretim yapılarının değil bunların çevrelerinin de endüstriyel miras kapsamında değerlendirilmesini vurgulamaktadır:

“Sanayi mirası, sanayi kültürünün tarihsel, teknolojik, sosyal, mimari, veya bilimsel değere sahip kalıntılarından oluşur. Bu kalıntılar, şunları içerir: Binalar ve makineler, atölyeler, imalathaneler ve fabrikalar, madenler ile işleme ve arıtma sahaları, ambarlar ve depolar, enerji üretilen, iletilen ve kullanılan yerler, ulaştırma ve tüm altyapısı, ayrıca sanayiyle ilgili barınma, ibadet etme veya öğretim gibi sosyal faaliyetler için kullanılan yerler” [Zelef, 2006].

Endüstri terimi sanayi devrimi ile ortaya çıkmıştır. Bu nedenle endüstriyel miras kavramının endüstri çağında ortaya çıkan değerleri kapsadığı düşünülebilir, ancak bu kapsam üretimin olduğu, üretim için özelleşmiş bir mekanın olduğu (eski Mısır’dan günümüze) tüm zamanları içermektedir.

Angus Buchanan endüstriyel mirasın kapsamını şöyle tanımlar:

“Bu kapsam içerisinde yer alan endüstriyel anıt, modası geçmiş bir zamana ait endüstri ya da ulaşım sisteminin kalıntısı olarak tanımlanabilir. Buradaki modası geçmiş deyim, tarih öncesi çağa ait bir maden ocağından, günümüzde üretilmiş, lakin artık kullanılmayan uçak ya da bilgisayara kadar geniş bir alanı kapsamaktadır [Buchanan, 1981].”

Miras kaynağı olarak düşünülen her şeyde bir genişleme görülmüştür. Tipolojik olarak farklı olan taşınır varlıklar ile taşınmaz varlıklar miras olarak tanımlanmış ve bunların korunması hedefi artmıştır. Günümüzde endüstriyel anıtlar ve günlük kullanım eşyaları ve aletleri kültürel anlamda kıymet ifade etmekte ve korunmaktadırlar.

4.3. Endüstriyel Arkeoloji Kavramı

Endüstri, toplumların sosyo-ekonomik gelişmeleri, ülkelerin sanayileşme tarihinin izinde anlaşılabilir, Endüstri alanları ve yapıları, üretimi gerçekleştiren mekanik donanımlar, içinde yer aldıkları strüktürler, çevresinde bulunan konutlar dükkanlar, rekreasyon alanları bir ülkenin sosyo-ekonomik geçmişinin göstergeleridir.

Endüstriyel Devrim ile birlikte yeni bir ekonomi, yeni bir çevre, yeni bir yaşam tarzı oluşturmuştur. Toplumların yaşam tarzı değişmiş, günümüz toplumsal düzenin, endüstriyel toplumun temelleri atılmıştır. Günümüz toplumunun temellerinin endüstriyel devrim ile birlikte oluşması bu konuya olan ilgiyi arttırmış, endüstriyel arkeolojinin bir bilim dalı olarak gelişmesinde öncü rol oynamıştır [Cosson, 1975].

Endüstri alanlar zaman içinde kendilerinin sebep oldukları gelişmeler yüzünden işlevlerini kaybederler. Endüstri alanları sayesinde gelişen teknoloji, bu alanların sahip olduğu işlevi geçersiz kılar. İşlevini kaybeden endüstri alanları, yapıları, mekanik donanımları bu noktadan sonra sebep oldukları teknolojik gelişmenin göstergesi olarak temsiliyet niteliği kazanırlar ve endüstri miras olarak adlandırılırlar.

Endüstriyel Arkeoloji; endüstriyel miras kapsamındaki yapıların, makinelerin incelenmesi, kayda alınması, belgelenmesi amacıyla yapılan çalışmaların bütününe kapsayan bir disiplindir. Bu amaçla endüstrileşmeden günümüze kadar olan süreçteki sosyal, ekonomik, teknolojik gelişmenin somut delilleri üstüne yapılan incelemelerin tümü endüstriyel arkeoloji kapsamındadır.

Endüstriyel arkeoloji kavramı ilk olarak 1950'li yıllarda İngiltere'de büyük çapta kentsel gelişim hareketinin olduğu yıllarda ortaya çıkmıştır. Kentlerin, daha fazla insanın yaşadığı yerler haline gelmeleri, sınırlarını aşarak büyümeleri eski sanayi bölgelerinin yerleşim birimlerinin içinde kalması, eski sanayi yapılarının yeni kullanımlar için yıkılması bu büyüme olgusu ile düşünülürken bu tür yapıların birtakım değerler taşıdığı, belirli bir döneme tanıklık ettikleri bu yüzden korunmaları gerektiği dile getirilmiştir. Endüstriyel arkeoloji kavramından ilk olarak bahseden kişi Birmingham Üniversitesinde görevli Michael Rix'tir. 'The Amateur Historian' dergisinde çıkan 'Industrial Archaeology' başlıklı yazısı bu konu üstüne yazılmış ilk makaledir. Rix bu makalesinde İngiltere'nin Endüstriyel Devrimin başladığı yer olduğunu

belirtmiş, bu devrimi ifade eden yapıların, eserlerin yerleşkelerin, peyzajların dünyanın değişen yüzünün göstergesi olduğunu bu nedenle bunların korunması gerektiğini belirtmiştir [Palmer, Neaverson, 1998].

Endüstriyel arkeoloji çalışma alanı içerisinde; endüstriyel geçmişe ait olgular ile ilgili fonksiyonel ve teknolojik gelişmeyi araştırmasının yanında endüstriyel gelişme ile meydana gelen sosyal olgular, endüstriyel geçmişin günümüzde bıraktığı sembolik anlamlar üzerinde de yapılan araştırmalar yer alır. Endüstriyel geçmişe ait strüktürlerin, artefaktların fiziksel olarak kayıt altına alınmasının yanında, bunları ekonomik ve teknolojik bağlamda kayıt altına alır. Böylelikle bunların insanların davranışlarında meydana getirdiği değişiklikleri veya devamlılıkları göstermek mümkün olmaktadır. Bu sayede endüstriyel arkeoloji toplum yaşamındaki gelişmeyi anlamamıza kendine özgü yöntemiyle yardımcı olmaktadır.

Gülsün Tanyeli endüstriyel arkeoloji için şu tanımlamayı yapmıştır:

“En geniş anlamıyla, mekanik araçlarla ve düzeneklerle mal ve/veya hizmet üretme etkinliğini ve onlar için oluşturulmuş özgül mimariyi kendisine konu alan bir bilimsel disiplin tanımı yapılabilir. Bununla tariflenmek istenen, üretimsel etkinlikle mimari ya da inşai gerçekliklerin kesiştiği bölgenin araştırma alanı olarak seçildiğidir” [Tanyeli,1998].

Bu tanımlamadan hareketle endüstriyel arkeolojinin sadece mimarlıkla ilgili olmadığını, mimarlığın yanında üretim tekniği, teknoloji tarihi, koruma gibi başka alanlarla da ilgili olduğu sonucuna varılabilir. Mimarlık tarihi, yapının mimarlık ürünü olması ile ilgilenirken, teknoloji tarihi, üretim süreci üstünde yoğunlaşır, koruma disiplini ise yapının geleceğe aktarılması konusu ile ilgilidir. Ancak endüstriyel arkeoloji, yapıyı bir bütün olarak ele aldığından bu disiplinlerin hepsini içeren bir davranış içindedir.

Endüstriyel arkeoloji iki yönlü bir çalışma alanına sahiptir. Bunlar uygulama ve teorik çalışma alanlarıdır. Uygulama kısmı endüstriyel anıtların

araştırılması, yerinde incelenmesi, kayda geçirilmesi, korunması süreçlerini kapsar. Teorik çalışma alanı ise bu yapıların sosyal ve teknolojik tarih açısından incelenmesini içerir. Uygulama çalışması sonucunda bulunan eserler, kalıntılar, çıkartılan sonuçlar teorik çalışmalara veri teşkil eder. Teorik çalışmadan çıkan sonuçlar yeni araştırmaların yapılmasını gerektirir. Böylece uygulama ve teorik çalışma alanları birbirini tamamlayarak süreci devam ettirir.

4.4. Kültürel Mirasta Genişleme

Endüstriyel anıtların ve günlük kullanım eşyalarının kültürel anlamda kıymet ifade etmeleri mirası koruma çabalarında da değişiklikler olmasını sağlamıştır. Mirası koruma amacıyla olan kişi ve kuruluş sayısı artmış, miras kaynaklarını korumanın yanında onların kullanımı ve değerlendirilmesi gibi fikirler ortaya çıkmıştır. Günümüzde eğitim, eğlence, ticaret, yeniden üretme gibi fikirler koruma kavramına karşı çıkan olgular değil, koruma kavramı ile birlikte düşünülen fikirlerdir. Koruma kavramı, kent ölçeğinde de kendine destek bulmuş, nazım planlarda, şehircilik çalışmalarında koruma amaçlı planlarda yer almıştır.

Birçok ülkenin ekonomisinde miras ile ilgili yatırımlar ve ticaret, marjinal durumdan çıkmış, oldukça önem kazanmıştır. Bunlar kültürel endüstriyi, turizme, eğlenceye, alışverişe ve ekonomik canlılığa bağlar. Genellikle endüstriyel miras projeleri bu tür gelişmelerin öncüsüdür [Alfrey, Putnam 1992]. Kültürel mirası artık sadece korumayı değil korumanın yanında değerlendirmeyi, ekonomik faydayı amaçlamaktadır.

Kültürel miras kavramındaki bu gelişme ve genişleme endüstriyel miras kapsamındaki yapılara olan ilgiyi de arttırmıştır. Eski yapıların korunması ve değerlendirilmesiyle yeni düşünceler ortaya çıkmış, toplumsal çevrenin de bu alana olan isteği artmıştır.

Kültürel mirasa olan ilginin artma sebeplerini maddeleyecek olursak:

a-Bir hobi olarak öğrenmeye verilen değerin artması ve yeni bir hobi olarak toplumun kültürel gelişme talepleri,

b-Eski dönemlerdeki yaşam tarzına, eşyalara duyulan ilgi,

c-Belli bir bölgeyi yaşamak için seçenlerin bölgenin yerel mirasına karşı duydukları ilgi,

d-Toplumun çevresindeki değişikliklere, çevresel doku kaybına karşı kayıtsız kalmaması gibi durumlar olduğu görülür [Kıraç, 2001].

4.5. Endüstriyel Mirasın Korunması ve Dönüşümü

Endüstriyel miras kapsamında yer alan yapıların farklı işlev yüklenerek dönüşümünü sağlamak koruma kavramı içinde yapının yok olmasını önleyecek bir eylemdir. Bu sayede endüstriyel miras kapsamında yapılar üzerinde yapılmak istenen tahribat ve yıkımın önüne geçmek mümkündür.

Koruma ve işlevsel dönüşümün kültürel nedenlerinden hareketle yapının kimliğine ve orijinal fonksiyonuna ait izler, donanımlar, veriler, detaylar, korunmalı, yapının kuruluş amacı olan eski işlev, yerine bıraktığı yeni işlev tarafından kaybedilmemelidir. Bu bağlamda yapının fiziki ve çevresel faktörleri doğrultusunda dönüşüm potansiyelleri tesbit edilerek sürekliliğin sağlanabileceği doğru işlevler bulunmalıdır.

Endüstriyel mirasın korunması gerektiğini anlamanın getirdiği tavır olarak fonksiyon ve teknolojik gelişme ile birlikte biçimlenen yapılar ve donanımların bir araya gelerek oluşturdukları bütüne bir “endüstri arkeolojisi nesnesi” olarak yaklaşılmalı; elde edilen veriler ve belgeler disiplinlerarası bir çalışma ile değerlendirilerek ait olduğu endüstri kültürünün tarihine katkıda bulunmalıdır. Bölgenin ve yapıların kentle olan ilişkileri, çevre dokuya katkısı analiz edilmeli; eski üretim fonksiyonunun kent ve insan için olumlu ve

olumsuz yönleri tespit edilmelidir. Kentin ihtiyacı doğrultusunda, bulunduğu çevre göz önüne alınarak; yeni yüklenecek fonksiyon için; fonksiyon, mekan, biçim ilişkisi irdelenmeli ve sonuçlar doğrultusunda yapı orijinal kullanıma uygun bir biçimde değerlendirilmelidir.

Üretim sistemi yok olmamış yapılarda ilk seçenek üretim sistemini mevcut haliyle korumak, mümkünse işler hale getirmektir. Bu işlerlik fabrikanın endüstriyel amaçlı üretim şekline farklı olarak sadece tanıtım amaçlı bir üretim olmalıdır. Dokuma, seramik, çini gibi üretim tesislerinde korumanın yanında üretimin canlandırılmasıyla elde edilecek ürünlerin satışa sunulması koruma-ticaret ilişkisinin kurularak korumaya katkıda bulunmasını sağlar. Üretim sürecinde teknolojinin sürekli olarak gelişmesi üretim sisteminde zaman içinde değişmesine sebep olmuştur. Bu süreçte endüstriyel miras kapsamında sayılabilecek pek çok eski ekipman o anda tarihsel değer taşımamasından dolayı sökülüp atılmış veya başka yerlere nakledilmiştir. Ayrıca fabrikada yapılan işlev değişikliği de üretim ekipmanının değişmesine yol açacaktır. Bu sebeple endüstriyel miras kapsamındaki yapıların çoğunda orijinal kullanıma ait ekipmanlar, makineler, mekansal düzenlemeler bulunmamaktadır. Endüstriyel mirasın kültürel değeri yeni işlevler yüklenirken bile geçmişten taşıdığı mesajdan kaynaklanır. Bu yüzden yapılacak işlevsel dönüşüm çalışmaları son derece titiz yapılmalı, koruma fikri ön planda olmalıdır [Tolga, 2006].

Koruma

Koruma; taşınmaz kültür varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım, restorasyon işleri olarak tanımlanır [Tabiat Varlıkları Mevzuatı, 1990]. Yasal tanımı böyle ifade edilen koruma kavramı için Metin Sözen şu tanımları yapar:

“Koruma, toplumun geçmişteki toplumsal ve ekonomik koşullarını, kültür değerlerini yansıtan fiziksel yapının günümüzün değişen toplumsal ve ekonomik koşulları altında yok olmasına engel olmak, çağdaş toplumda çağdaş gelişmelerle bütünleştirerek yaşamasını sağlamaktır” [Sözen 1990].

Metin Sözen'in yapmış olduğu bu tanımlama klasik koruma tanımından farklı olarak bu yapıların değişen toplumsal, ekonomik şartlar altında da yaşamasını içermektedir. Günümüzde endüstriyel arkeoloji kapsamı içinde bulunan sanayi yapıları için de bu tanımlama kullanılmaktadır. Değişen şartlar içinde eski sanayi yapıları da yok olma, tahrip edilme tehdidi altındadır.

Bu yapıların korunmasında esas amaç kamu yararadır. Kamu yararı açısından baktığımızda ise iki esas neden ortaya çıkmaktadır. Bunlar:

- 1.Toplumsal – kültürel nedenler,
- 2.Ekonomik nedenlerdir.

Endüstri mirasının korunmasındaki toplumsal nedenler şöyle sıralanabilir:

- Koruma toplumun tarihsel açıdan bilinçlenmesini sağlar. Geçmişin izlerini taşıyan bir çevrede yetişen bireyler bu izler sayesinde bir kültür sürekliliği oluşturur, tarih bilincine sahip olurlar.
- Koruma ile sağlanan çevresel süreklilik, toplumu oluşturan bireylerin yaşadıkları çevreye yabancılaşmasını önler, onların ruh sağlığına katkıda bulunur.
- Koruma ile önlenen çarpık kentleşme ve değişim toplumun kültürel kimliğinin korunması için etkili bir yöntemdir.
- Koruma ve analiz çalışmasıyla endüstriyel mirasın değerlendirilmesi toplumun geleceğinin daha sağlıklı biçimlenmesine yardımcı olur [Tütengil, 1996].

- Koruma kapsamındaki miraslar toplum için övünç, hayranlık, merak kaynağıdır. Bu yapılar toplumun duygusal değerlerinin gelişmesi açısından önemlidir.
- Koruma kapsamındaki yapılar özgün nitelikleri, görsel ve estetik değerleri ile buldukları çevreyi zenginleştirir, kendilerine yansıyan tarihsel kimliğin algılanmasında araç olurlar.

Endüstriyel mirasın korunmasındaki ekonomik nedenleri sıralayacak olursak:

- Varolan bir yapıyı onarmak, bakımını yapmak yıkıp yeniden yapmaya göre daha ekonomiktir.
- Onarılıp yeniden kullanılan yapılar buldukları çevrede ekonomik canlanmayı sağlarlar.
- Onarılan yapılar görülmeye değer özellikleri ile turizme katkıda bulunurlar.

Endüstriyel mirasa ekonomik koruma açısından bakmak, kültürel ve toplumsal koruma amaçlarından önce gelmemelidir. Ekonomik boyutlu bir koruma yaklaşımında öncelik kar elde etme olacağından kültürel boyut ihmal edilebilir. Bu da korumanın amacından uzaklaşması demektir. Bu nedenle koruma çalışmalarında öncelik kültürel ve toplumsal amaçlara verilmelidir.

4.6. Endüstriyel Miras Kaynaklarının Tanımlanması

Endüstriyel arkeoloji, endüstriyel geçmişimizi anlamamızda yapılar ve artefaktlar üstüne yapılan sistematik bir çalışmadır. [Palmer, Neaverson, 1998] Tehlike altında olan endüstri yapılarını koruma anlayışıyla ortaya çıkan endüstri arkeolojisinin amacı; endüstriyel geçmişe ait yapıların incelenmesi ve araştırılmasıdır. Yapılan incelemenin ve genel anlamda endüstriyel arkeolojinin amacı; endüstrileşme sürecinin kültürel yapısını ortaya çıkarmaktır.

Endüstriyel miras kaynaklarının tanımlanması üç aşamalı bir çalışmadır. Öncelikle arazi çalışması ve belge araştırması yapılarak miras hakkında genel bilgiler edinilir. Bu bilgiler yardımıyla yapı ve çevresi analiz edilerek tanımlamalar yapılır. Son aşama olarak da tanımlaması yapılan mirasın endüstriyel kültür içerisindeki yeri ve önemi tesbit edilir. Endüstriyel miras kaynaklarının tanımlanmasında Palmer ve Neaverson'un "Industrial archaeology : principles and practice" kitabında belirlediği araştırma yöntemi esas alınmış, bu yöntem genel hatlarıyla burada aktarılmıştır.

4.6.1. Arazi ve döküman araştırması

Arazi Teknikleri

Arazi araştırması, esas olarak bilgilerin toplanması işidir. Bilgi toplama çok yönlü bir çalışmadır. Ne tür bir bilginin toplanacağı, bilginin hangi amaçla toplanacağı, bilginin nasıl toplanacağı yapılacak araştırmada bilgi toplanmasında dikkat edilmesi gereken önemli kriterlerdir.

Endüstriyel arkeolojinin uygulama boyutu; günümüzde kullanılmayan ama hala ayakta kalmış eski endüstriyel yapıların araştırılıp kaydedilmesini kapsar. Bazen bu araştırma sırasında mevcut yapı ile bağlantılı olan ama günümüze gelmeyi başaramamış diğer yapılar içinde araştırma yapılması gerekebilir. Böyle durumlarda araştırma bölgesinde kazı yapılması gerekir. Kazı yapmak; geçmiş döneme ait bilgi edinmede faydalı olsa da, mevcut fiziksel duruma zarar vereceğinden en son düşünülmesi gereken seçenek olmalıdır.

Arazi araştırmasında elde edilen bilgilerin kayıt altına alınması araştırmanın en önemli kısmıdır. Elde edilen bilgiler araştırmacı dışında birisinin farklı bir yorum getirmesine olanak vermemelidir. Araştırmacı kayıt altına alma işleminde objektif davranmak zorundadır. Aktarılan bilgilerde kendi yorumu

bulunmamalıdır. Araştırmacı aktarılabacak bilgiler için belirli kalıplar içinde hazırlanmış, belirli standartları içeren formlar oluşturmalıdır. Bu sayede elde edilen bilgiler bir başkası tarafından da incelendiğinde yorumsuz, objektif olarak anlaşılabilir olacaktır. Oluşturulan bu formlar araştırma alanı ile ilgili her türlü bilgiyi içermeli, farklılıkları, benzerlikleri aynı noktada kayıt altına alabilecek esneklikte olmalı, kayıt altına alınan bilgiler varsa fotoğraf ve çizimlerle desteklenmelidir.

AIA - Index Record for Industrial Sites																																																							
<p>Box 1</p> <p>SITE NAME DUDDON IRON FURNACE</p> <p>Address: Duddon Bridge, near Millom</p> <p>District/~~County~~ Copeland</p> <p>Parish/~~Township~~ Millom without</p>	<p>Box 2</p> <p>IRIS NUMBER CU / AIA / MP4</p> <p>Part of: Iron smelting complex</p> <p>Associated with: SMR no: 2704 NMR no:</p>																																																						
<p>Box 3</p> <p>NGR1 [s . D] [1 . 9 . 6 . 6] [8 . 8 . 3 . 0] NGR2 [.] [. . .] [. . .]</p>																																																							
<p>Box 4</p> <p>Class: Ferr Sme</p> <p>Site Term: Iron Smelt Works</p> <p>Site Significance: L / R / N / I 1736 < .1700.1750.1800.1850.1900.1950. > 1867 Charcoal iron furnace with surviving stack, the most complete survival of its type in England. The context remains unaltered, with storage barns for ore and associated woodland charcoal sites.</p> <p>At Risk?: In use / Partly in use / Disused Scheduled Ancient Monument (County Monument No. 402)</p> <p>Fixtures? Y/N/U Machinery? Y/N/U</p> <p>Site Details: Stone-built charcoal iron furnace with single blowing arch and single casting arch. The chimney over the stack is intact. A wheel pit and bellows floor have been excavated. Stone-built charging bridge with store rooms under its arches connected to the furnace stack by reconstructed wooden bridge. Adjoining the charging bridge is a two-storey building used as offices and a smithy. Water-power came from a head-race from the River Duddon.</p> <p>PRIME MOTIVE POWER Muscle ..... Wind ..... Water ..... Hydraulic ..... Steam ..... Pneumatic ..... Electric ..... Combustion ..... None .....</p>																																																							
<p>SITE COMPONENTS</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>No</th> <th>Component Term</th> <th>Period</th> <th>Form</th> <th>Importance</th> <th>Status</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Wheel Pit</td> <td>1736-1867</td> <td>Foundations</td> <td>H/M/L</td> <td>L/S/G/N</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Bellows Chamber</td> <td>1736-1867</td> <td>Foundations</td> <td>H/M/L</td> <td>L/S/G/N</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Casting Floor</td> <td>1736-1867</td> <td>Foundations</td> <td>H/M/L</td> <td>L/S/G/N</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Blast Furnace</td> <td>1736-1867</td> <td>Structure</td> <td>H/M/L</td> <td>L/S/G/N</td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>Charging Bridge</td> <td>1736-1867</td> <td>Structure</td> <td>H/M/L</td> <td>L/S/G/N</td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>Stores under bridge</td> <td>1736-1867</td> <td>Structure</td> <td>H/M/L</td> <td>L/S/G/N</td> </tr> <tr> <td>7</td> <td>Office</td> <td>1736-1867</td> <td>Structure</td> <td>H/M/L</td> <td>L/S/G/N</td> </tr> <tr> <td>8</td> <td>Smithy</td> <td>1736-1867</td> <td>Structure</td> <td>H/M/L</td> <td>L/S/G/N</td> </tr> </tbody> </table>		No	Component Term	Period	Form	Importance	Status	1	Wheel Pit	1736-1867	Foundations	H/M/L	L/S/G/N	2	Bellows Chamber	1736-1867	Foundations	H/M/L	L/S/G/N	3	Casting Floor	1736-1867	Foundations	H/M/L	L/S/G/N	4	Blast Furnace	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N	5	Charging Bridge	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N	6	Stores under bridge	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N	7	Office	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N	8	Smithy	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N
No	Component Term	Period	Form	Importance	Status																																																		
1	Wheel Pit	1736-1867	Foundations	H/M/L	L/S/G/N																																																		
2	Bellows Chamber	1736-1867	Foundations	H/M/L	L/S/G/N																																																		
3	Casting Floor	1736-1867	Foundations	H/M/L	L/S/G/N																																																		
4	Blast Furnace	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N																																																		
5	Charging Bridge	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N																																																		
6	Stores under bridge	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N																																																		
7	Office	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N																																																		
8	Smithy	1736-1867	Structure	H/M/L	L/S/G/N																																																		
<p>©Association for Industrial Archaeology</p> <p>IRIS FORM ver 2</p>																																																							

Şekil 4.1 Arazi çalışması kayıt formu [Palmer, Neaverson, 1998]

Arazi çalışmasında bilgi elde edinmede izlenecek birtakım yöntemler bulunmaktadır. Bu yöntemler çalışma ile ilgili formların oluşturulmasında etkin olarak kullanılmalıdır.

1.Arazi Tanımlanması

Endüstriyel arkeoloji çalışmalarında arazi tanımlamasında standart arkeoloji çalışmalarında kullanılan yöntemleri kullanmak mümkündür. Eğer tanımlanacak alan çok engebeli, ulaşımı zor bir noktada ise böyle alanların tanımlanmasına ilk olarak havadan fotoğraflama ile başlanması doğru olacaktır. Ulaşımı zor olan noktaların tanımlanmasında havadan fotoğraflama mevcut durumu en kolay gösteren yöntemdir. Günümüzde uydu teknolojilerinin gelişmesi bu işi oldukça kolay hale getirmiştir. Önceleri bir uçaktan veya helikopterden fotoğraf çekilerek yapılan bu işlemi, şimdi bilgisayar yardımı ile birkaç program kullanarak araziye hiç gitmeden bilgisayar başından yapmayı mümkün kılmaktadır. Çalışma alanı hakkında genel görünümü, yapı yerleşimleri, yapıların birbirlerine olan konumlarını havadan fotoğraflama ile algılamak mümkündür. Ancak yapılar hakkında detaylı bilgi sahibi olmak bu yolla mümkün değildir. Bunun için çalışma alanında bizzat bulunmak gereklidir.

Çalışma alanında yapılacak gezi; alanın, binaların tanımlanmasında etkili bir yöntemdir. Özellikle çalışma alanı hakkında elde yeterli yazılı kaynak bulunmaması durumunda alanın tanımlanmasında arazi yürüyüşü önem kazanmaktadır. Alandaki yapıların mevcut durumu hakkında bilgi sahibi olmak, alanın bulunduğu bölgedeki konumunu anlamak, alanın potansiyellerini tespit etmek, alanın çevresi ile olan ilişkilerini anlamak, arazide yapılacak tanımlamalar ile mümkün olacaktır. Arazide yapılan bu tanımlama sırasında yapılar hakkında belirleyici notlar almak, yapı ölçülerini belirlemek, fotoğraf çekerek yapıların mevcut durumlarını belgelemek, çalışmanın verimliliği açısından faydalı olacaktır.

2.Kayıt Altına Almak

Arazi tanımlaması sırasında gözlemlenerek elde edilen bilgiler belirli bir düzende, objektif bir biçimde kaydedilmesi gerekir. Burada amaç bütün görsel, yazılı malzemeden kalıcı bir arşiv oluşturmak, ileriki aşamalarda kullanılmak üzere bilgileri bir araya getirmektir. Bu sayede çalışma alanı, yapılar, hakkında temel bilgiler elde edilir, bu bilgiler ışığında endüstriyel arkeoloji kapsamında yapının ilk olarak kayıt altına alınması sağlanır.

Zaman içinde kayıt altına alma işlemi belirli standartlara oturtulmuştur. RCHME (Royal Commission on the Historical Monuments on England) yapılan araştırmanın boyutuna göre dört farklı düzeyde kayıt altına alma işlemi belirlemiştir [Palmer, Neaverson, 1998]. 1.Düzye basit görsel bir kayıt işlemi tanımlarken, 4.Düzye tam olarak araştırması yapılmış, tüm görsel bilginin toplandığı, tüm çizimleri kapsayan bir kayıt altına alma işlemi belirtir. Her düzey kendinden öncekini kapsayacak şekilde biçimlenir ve bir önceki düzeyin bilgilerini ayrıntılı bir biçimde göstermeyi amaçlar.

1.Düzye; çalışma alanının görsel kayıtlarının alınmasını kapsar. Görsel bilgi ile birlikte çalışma alanı ile ilgili kısa tanımlayıcı bilgide içerir. 1.Düzyede bir çalışma; temel bilgi istenen durumlarda, istatistiki bilgi veya planlama amaçlarının istendiği durumlarda kullanılır.

2.Düzyede kayıt altına alınan çalışma alanının ve yapıların bütününün tanımlanması, yapıların içeriden ve dışarıdan fotoğraflarının çekilip kayıt altına alınması gerekir. Ölçüleri alınan yapıların taslak olarak plan çizimleri yapıp, yanlarına yapılar ait bilgiler; plan bilgisi, formu, fonksiyonu eklenmelidir. Belirli bir yıkım tehlikesi ile karşı karşıya olan yapılar ve çalışma alanlarına kayıt altına almak için 2.Düzyede kayıt altına alma işlemi uygulanırken, bu aşamada kayıt işlemi çoğunlukla bu alanda çalışmaya gönüllü gruplarla veya öğrencilerle yapılır.

3.Düzye kayıt altına alma işlemleri yapı ile ilgili tüm ölçümlerin yapılmasını gerektirir. Tüm plan ölçülerinin yanında tüm görünüşlerinde ölçülerek çizilmesi gerekir. Binalarla ilgili detaylarda bu aşamada taslak olarak hazırlanır. Çalışma alanına, yapılara ait bilgilerin verildiği gibi, bunların gelişme süreçleri, zaman içindeki değişimler, eklenen çıkarılan bölümler de bu aşamada belirtilir. 3.Düzye yapılan kayıt işlemi bu işte uzmanlaşmış bir ekip tarafından yapılmalıdır.

4.Düzye kayıt işlemi diğer tüm düzeyleri kapsar. Çalışma alanının ve yapıların tüm ölçülerinin alınıp tüm çizimlerinin (plan, kesit, görünüş, detay) yapılmasının yanında, bunlarla ilgili tüm bilgileri de içeren bir kayıt işlemidir. Yapılar ile ilgili farklı alanlarda özelleşmiş raporlar bu bölümde yer alır. Yapıların mimari özellikleri, çalışma alanının kullanıldığı dönemde çevrede meydana gelen sosyal, ekonomik değişimler, bu düzeyde hazırlanan raporda belirtilir.

3.Arazi İnceleme Yöntemleri

Arazi inceleme uygulamaya yönelik bir çalışmadır. Çalışma alanının ölçülerinin alınarak mevcut durumu belgelemek kağıt üstüne aktarmak için kullanılır. Mimari açıdan bakıldığında çalışma alanının vaziyet planı için gerekli ölçülerinin alınıp planın oluşturulmasına yönelik bir çalışma olduğu söylenebilir. Endüstri arkeolojisi ile uğraşan kişiler günümüzde bu ölçümleri yapabilmek için birçok olanağa sahiptir. Basit bir ölçüm düzeneğinden bilgisayar destekli elektronik, oldukça hassas ölçüm yapabilecek birçok ekipman bugün bu amaçla kullanılmaktadır.

4.Yapıların Kayıt Yöntemleri

Yapıların kayıt altına alınması çoğu zaman arazi incelenirken yapılan bir işlemdir. Arazi incelenirken yapılan ölçümler sırasında yapılarında ölçümleri

alınmaktadır. Bu aşamada yapının arazi üzerindeki konumu, ölçüleri belirlenir. Fotoğraflarla belgeleme sırasında da yapı cephelerinin fotoğraflanması, büyük alanlarda araziyi tanımlamak için çekilen oblik, açılı fotoğraflar yapı cephelerini kayıt altına almaktadır.

Yapılacak araştırmanın boyutu yapıların kayıt işlemi ile doğrudan ilişkilidir. Eğer 4.Düzye bir araştırma yapılacaksa fotoğraflarla kayıt işlemi yetersiz kalacaktır. Bu aşamada mimari röleve teknikleri ile ölçüm yapılarak yapının kayıt altına alınması sağlanmalıdır. Yapının plan,kesit, görünüş ölçümleri yapılmalı, gerekli noktalarda detay ölçümleri yapılmalı, çizimler de alınan ölçülere uygun olarak yapılmalıdır.

Günümüzde klasik mimari röleve tekniklerinin yanında gelişen teknoloji ile beraber yeni röleve teknikleri de gelişmiştir. Yeni geliştirilen fotogrametri tekniği sayesinde röleve işlemi çok daha kısa sürede, daha hassas bir şekilde yapılmaktadır. Esas olarak fotogrametri; fotoğrafik görüntülerin ve elektromanyetik enerjinin kayıt, ölçme ve yorumlanması sonucu fiziksel cisimler ve bunların çevresine ilişkin bilgileri oluşturan ve analizini yapan bir bilim dalıdır. [www.yapiforum.net]

5.Makine Kayıt Yöntemleri

Kayıt altına alınan yapılarda bazen yapının kullanıldığı döneme ait makine veya ekipman bulunmaktadır. Bu ekipmanlar yapının bir parçası olabildiği gibi yapıdan bağımsız da olabilir. Üretim sürecinin ifade eden bu parçalar da kayıt altına alınmalıdır. Kayıt altına alınan makine ile ilgili çizimler yapılmalı, gerekli noktalardan detaylar verilmeli, fotoğraflama yapılmalıdır. Eğer kayıt altına alınacak makine çok özelleşmiş bir makine ise bu konuda uzman birisinden yardım almak gereklidir. Eğer makinenin markası ve seri numarası biliniyorsa makine üreticisinin arşivinden makinenin bilgilerine ulaşmak makineyi kayıt altına almak açısından faydalı olacaktır.

6.Yazılı Rapor

Her çalışma alanı, incelenen her yapı, her makine kapsamlı, açıklayıcı, sistemli, fotoğraf ve çizimlerle zenginleştirilmiş bir raporla kayıt altına alınmalıdır. Çalışma alanı raporları alanın konumunu, topoğrafik özellikleri, coğrafi durumu, jeolojik durumu, içerecek biçimde hazırlanmalıdır. Çalışma alanı üzerinde bulunan yapıları, bunların strüktürel durumlarını, yapı malzemelerini, yapıların genel özellikleri bu raporda yer alabilir.

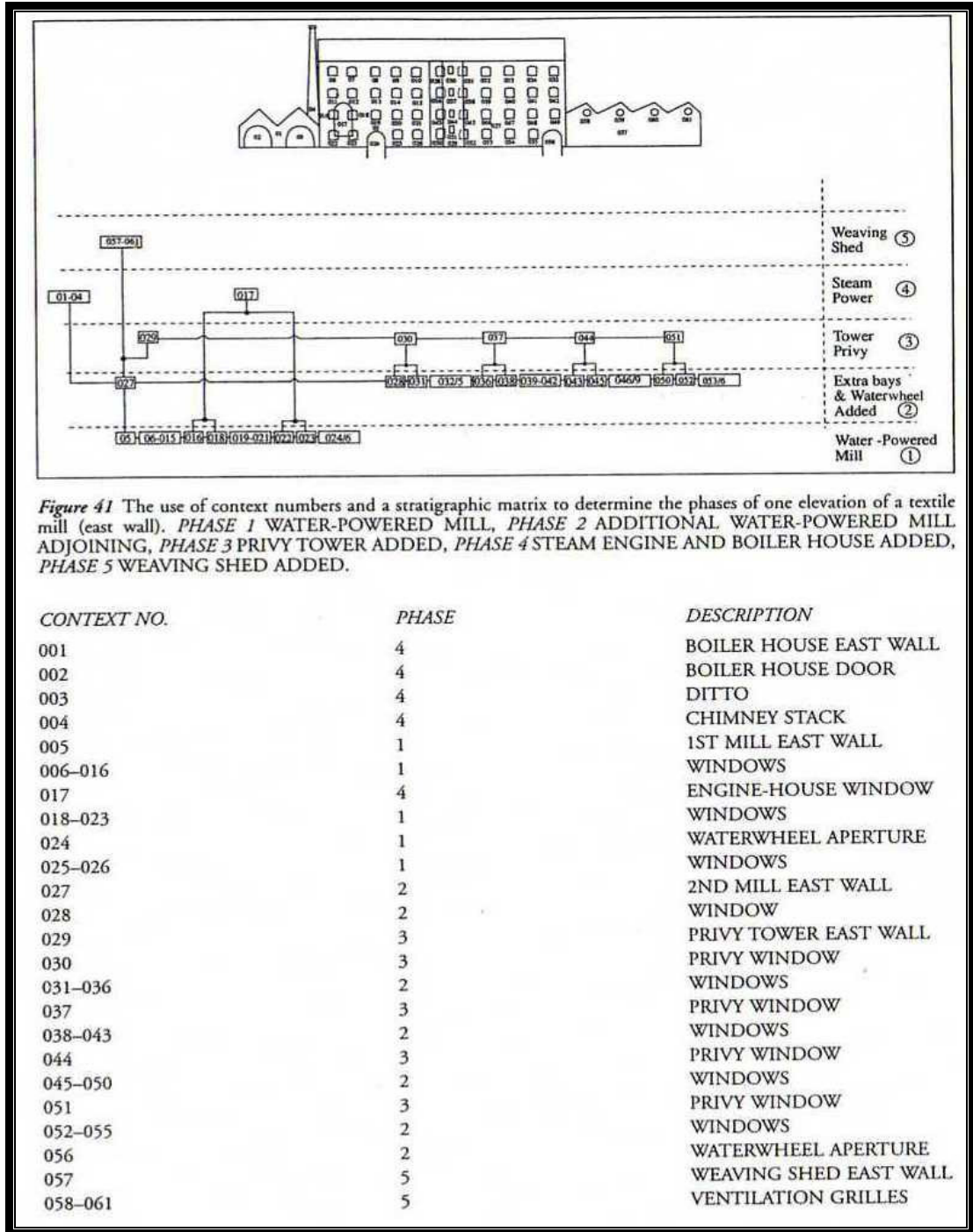
7.Kazı

Kazı yapmak bir çalışma alanında en son tercih edilmesi gereken kayıt yöntemi olmalıdır. Yapılacak kazı; çalışma alanının genel jeolojik durumunu bozacağı gibi, binalara da tamir olunmaz hasarlar verip, birçok bilginin kaybolmasına yol açabilir. İlk endüstri dönemleri için kazı yapmak bilgi edinmek için tek yol iken, halen varlığını sürdüren yapıların yanında kazı yapmak tercih edilecek son yöntem olmalıdır. Endüstri devriminden sonra kurulmuş endüstri tesisleri içinde kazı yaparak kayıt altına alma işlemi sadece maden bölgelerinde geçerli bir yöntem gibi gözükmemektedir. Zaten toprak altında kalan maden bölgelerinde meydana gelen göçükler, eski bölümlerin sağlam olmaması, bu bölgelere ulaşmada tek geçerli yöntemin kazı yapmak olduğunu ortaya çıkarmıştır.

8.Numaralandırma

Çalışma alanında üzerinde durulan bölgeyi daha kolay ifade etmek için numaralandırma yapılır. Her çalışılan bölgeye, her ayrıntıya farklı bir numara verilerek çalışma alanında karışıklık yaşanmasının önüne geçilir. Numaralandırma yapılırken katmanlı matris yöntemini kullanmak zor gibi gözükse de bütün bölümleri kolaylıkla ayırt etmemizi sağlayacaktır. Bu yöntemde öncelikle çalışma alanında bulunan farklılaşmış çalışma alanlarına

birer alan numarası verilir. Her farklı çalışma alanında bulunan her bir elemana farklı bir kod numarası verilerek hangi elemanın hangi, çalışma alanında olduğu yapılacak tabloda kolaylıkla belirlenir. Bu sayede hangi elemanın hangi çalışma alanında olduğu, kaç tane olduğu, hangi çalışma alanlarıyla ilişkili olduğu ortaya çıkar.

Şekil 4.2 Katmanlı matris numaralandırma yöntemi
[Palmer, Neaverson, 1998]

Doküman Araştırması

Endüstriyel arkeolojinin amaçlarından birisi de araştırma alanında elde edilen bulgularla yazılı kaynaklardan elde edilen bilgiler arasında bağlantı kurmaktır. Daha eski dönemlere ait yazılı kaynak bulmak zor olsa da günümüze yaklaştıkça faydalı olacak kaynak sayısı fazlalaşır. Okur-yazarlık oranının yükselmesi ve buna bağlı olarak artan yazılı doküman sayısı faydalı olacak kaynakların da artmasını sağlamıştır.

Yazılı kaynak araştırması yapılırken araştırmacı her yazılı kaynağa objektif gözle bakmak durumundadır. Kendi politik görüşü ne olursa olsun faydalı olabilecek her kaynağı incelemek, bilgi toplamak durumundadır. Tek taraflı kaynak araştırması yapmak veya bazı kaynakları görmezden gelmek araştırmanın sağlıklı bir biçimde devam etmesine engel olacaktır.

Araştırma yapılırken geçmişe yönelik tüm kaynaklara ulaşılamaması önemli bir sorundur. Geçerli bir arşivleme çalışmasının hemen hemen hiçbir kurum ve kuruluşta yapılmadığı bir gerçektir. Böyle bir çaba içinde olanlar da ise bakımsızlık, ilgisizlik yüzünden saklanan dokümanlar kullanılamaz hale gelmiştir. Zaman içinde arşivin yer değiştirmesi, çevrede meydana gelen sel, yangın, deprem gibi doğal afetlerin zarar vermesi arşivleme çalışmalarına zarar vermiştir. Tüm bunlara rağmen devlet idaresinde bulunan arşivler kullanılabilirlik açısından iyi durumdadır. Fakat buralarda da sadece yönetsel dokümanların bulunması yönetim sürecini içermeyen diğer dokümanlara ulaşılmasını imkansız kılmaktadır.

Doküman araştırmasına ilk olarak çalışma alanı ile ilgili kurumdan başlanmalıdır. Kurumun kendi içinde bulunan arşivi konu ile ilgili direk bilgilere ulaşılmasını sağlayacaktır. Çalışma alanının nasıl tasarlandığı, kimler tarafından yapıldığı, hangi tarihte kullanılmaya başlandığı, geçirmiş olduğu değişiklikler, tadilatlar en doğru bir biçimde burada bulunacaktır.

Burada yapılan araştırma tüm çalışmaya içinde yol gösterici, belirleyici olacaktır.

Çalışma alanı ile ilgili dokümanlara yerel ve merkezi kütüphaneden de ulaşmak mümkündür. Yerel günlük yayın arşivlerinden, o dönemde yayınlanan gazetelerden, eski dönemlere ait ansiklopedi ve kitaplardan çalışma alanı ile ilgili doküman bulmak mümkündür. Bu tür kaynakların basılmış bir kopyasını aramak yerine mikrofilm arşivlerinden tarama yapmak daha doğru olacaktır. Bunun dışında çeşitli devlet kuruluşlarının kütüphanelerinden de doküman araştırması yapılarak geçerli belge bulmak mümkün olmaktadır.

Çalışma alanının harita ve planlarına yerel yönetimlerin imar ile ilgili arşivlerinden ulaşmak mümkündür. Geçmiş döneme ait plan ile mevcut durumun planın edinilmesi karşılaştırma yapmak açısından önemlidir. Zaman içinde yapılmış olan değişiklikler, eklenen çıkarılan bölümler, çalışma alanının çevresi ile olan ilişkileri ve bunun zaman içinde nasıl şekillendiğini bu planlar yardımıyla bulmak mümkündür.

Fabrikaların kurulması, daha önce olmayan, yeni bir dönemin başlamasına sebep olmuştur. Fabrika ile birlikte insanların yaşan tarzı değişmiş, gündelik yaşam fabrikanın çalışma şartlarına göre belirlenmiştir. Zaman içinde sosyal hayatta böyle değişimlerin olması, bu tür araştırmalar yapan kurumlarından da doküman araştırmasında önemli bilgiler elde edilmesini sağlayacaktır. Fabrikanın kurulmasıyla ekonomik anlamda da gelişmeler olmuştur. Gene aynı şekilde ekonomik gelişmeleri takip eden kurumlarda yapılacak araştırmalar sonucunda bilgilere ulaşmak mümkün olacaktır.

Fabrikanın kurulmasıyla birlikte fabrikaya mal giriş çıkışları, ulaşım imkanları önem kazanmıştır. Eski dönemlerde geçerli ulaşım aracının demiryolu olması, demiryolunun hammadde ve üretilen malın taşınmasında etkin rol

alması, demiryolu ile ilgili kurumlarda da doküman araştırmasının yapılmasını gerekli kılmıştır.

4.6.2. Analiz çalışması

Arazi ve anıt üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen veriler analiz çalışması ile değerlendirilir. Peyzajın ve binaların analizi belli bir yöntem çerçevesinde yapılır. Peyzajı oluşturan öğelerin birbiriyle olan mekansal ilişkileri, endüstri yerinin seçim kriterleri ve teknolojik gelişmenin getirisi olarak peyzajdaki değişimin analizi sonucunda belli bir tipolojiye varılabilir. Binalar için de işlevsel, tipolojik, kültürel analiz söz konusudur. Yapının fonksiyonu belirlendikten sonra yapı tipolojik sıralama içinde bir yere oturtulur [Kıraç, 2001].

4.6.3. Değerlendirme

Endüstriyel mirasın araştırılması ve analizi sonucunda yapı ile ilgili olarak bilgi birikimi oluşur. Bu birikim ileriye dönük olarak planlama yapmada önem teşkil eder. Bu birikim, yapılacak olan dönüşümün ilkelerini, ana hatlarını ortaya koyar. Çevresel ihtiyaçlar, yapının dönüşebilirliği, yüklenecek yeni fonksiyonlar bu kapsamda belirlenir.

Yapılan tüm araştırmalar sonucu elde edilen bilgi birikiminin ışığında endüstriyel mirasa ait yapı yeni bir fonksiyona adapte edilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta yapının formuna, çevresine uygun yeni bir fonksiyon alması gerektiğidir. Yapıya yüklenecek olan yeni fonksiyon, yapının durumuna göre; yapının eski işler haline getirilmesi ile kullanıldığı dönemdeki üretimi sergileme veya o üretimin eğitimini vermek olabileceği gibi tamamen farklı fonksiyonun da yüklenmesi mümkün olmaktadır.

Koruma ve dönüşüm kavramları ve işlemleri birbirinden ayrı kullanılmamalıdır. Binaların sadece korunması, tarihsel geçmişi ifade için yeterli bir yaklaşım değildir. Çevresel koşulları dikkate almadan sadece koruma kapsamlı bir yaklaşım günümüzde geçerli değildir. Toplum bu tip binaları cazip ve kullanılabilir bulduğu sürece bunlara katkıda bulunur. Kullanılmayan, ilişki kurulmayan kültürel miras toplum için fazla önem taşımaz. Endüstri yapılarının korunmasında yasal koruma sadece seçilen belli yapıları destekleyebilmekte, yardımcı yapılar ise yok olmaktadır. Bu da endüstriyel anıtın bütünlüğünü yitirmesine neden olmaktadır. Bu nedenle büyük ölçekli olan sanayi yapılarında koruma, bölgelerindeki diğer politikalarla birlikte düşünülmeli, değerlendirilmelidir.

Endüstriyel yapılar hakkında araştırmalar yapan Michael Stratton bu konuda şunları söyler:

“Yenileme, yeniden üretmeyi gündeme getirmiştir. Yeniden üretme uluslararası anlamda yapının korunması ile gelişmiş yaşama koşullarının birleşmesi demektir. Yeniden üretmenin temel felsefesi şudur: Kentlerin zengin kaynak ve değerleri toplumu besler ve yeniden canlandırabilir. Kentlere ait gelişmiş çevre ve yeni iş imkanları topluma sürdürülebilir bir fayda sağlar” [Stratton, 2000].

Endüstriyel miras kapsamındaki yapıların yeni işlev yüklenerek kullanılmasını sağlarken dönüşümün kültürel ve ekonomik etki ve sonuçları bir arada düşünülmelidir. Yalnız ekonomik amaçlı dönüşüm endüstriyel mirasın korunması amacını gerçekleştiremeyeceği gibi yalnız kültürel amaçlı dönüşüm de endüstriyel mirasın bireyden ve toplumdan kopması sonucunu yaratacaktır. Uygulamada özel sektör tarafından ekonomik değeri olmayan sadece koruma amaçlı çalışmalara destek sağlanmadığı bilinmektedir.

Endüstriyel mirasın yeni fonksiyonlar yüklenerek kullanılması için koruma ilkeleri ile yapının yaşamasını sağlayan maddi kaynakların bir bütün olarak

değerlendirilmesi gerekir. Endüstriyel mirası koruma ve yeni fonksiyonlar yükleme sonucunda sağlanan ekonomik fayda ile toplumsal yararın birlikte gözetilmesi zorunludur.

4.7. Endüstriyel Miras Kapsamında İşlev Dönüşümüne Bağlı Örnek Mimari Mekan Analizleri

Endüstriyel miras kapsamındaki yapıların yeni işlev yüklenerek kullanılması; yurtiçinde ve yurtdışında pek çok yapıda karşımıza çıkmaktadır. Örnekler üzerinde yapılan araştırmada Ankara Bira Fabrikası ile benzer özellikler gösteren birkaç yapı konu ile ilgili olarak ayrıntılı incelenmiştir.

Seagram Müzesi işlev olarak Ankara Bira Fabrikası ile birebir örtüşen bir tesistir. İçki üretim tesisi olarak kurulan fabrika zaman içinde bu işlevini daha modern tesislere bırakmış, müze, sergi salonu, toplantı salonu, restoran gibi yeni işlevlerle günlük hayatta yer almaya devam etmektedir.

19 yy. sonlarında kurulan ancak günümüzde doğalgazın kullanıma girmesiyle üretim faaliyetine son veren Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi; halkın örgütlenip yapının yıkılmaması için gösterdiği çaba bakımından önemlidir. Bu çabalar sayesinde Gazhane kompleksi yıkılmaktan kurtarılmış, yerleşkede bulunan yapılar çevre halkının istekleri doğrultusunda korunarak yeniden işlevlendirilmiştir.

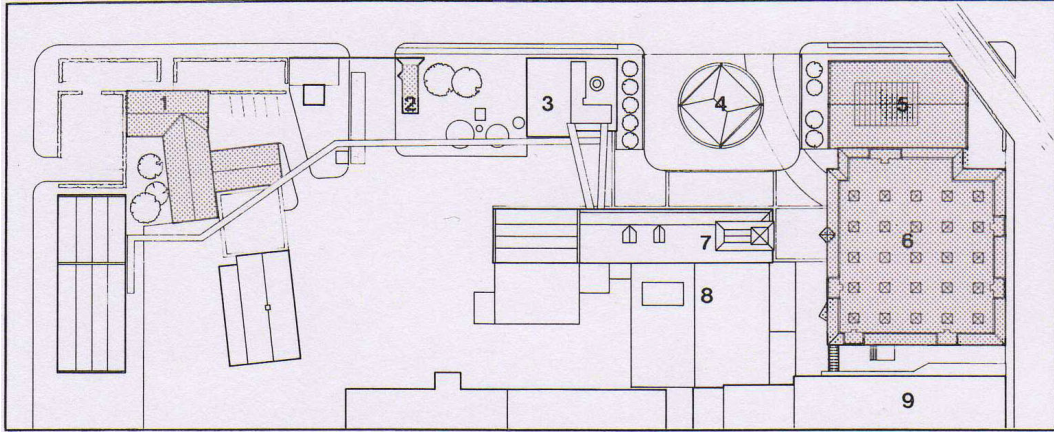
Bursa Merinos Fabrikası Cumhuriyet'in ilanından sonra Ankara Bira Fabrikası ile aynı dönemde kurulmuş bir fabrikadır. Üretim işlevinin sona ermesiyle birlikte açılan mimari proje yarışması sonucunda fabrika yerleşkesinin kültürel amaçlı kullanımlar için işlevlendirilmesi öngörülmüştür.

Sayısını daha da arttırabileceğimiz bu örnekler bu tez kapsamında daha sonraki bölümlerde incelenecek olan Ankara Bira Fabrikası ile benzer

özellikler göstermektedir. Seagram Müzesi, işlev olarak Ankara Bira Fabrikası ile örtüşen, yeni işlev programlamasında örnek alınacak bir fabrikadır. Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi, dönüşüm sürecinde sivil halkın dönüşüm projesine katılımını gösteren model olarak ele alınmalı, Ankara Bira Fabrikası'nın da dönüşüm sürecinde sivil halkın projeye katılımı bakımından değerlendirilmesi gereken bir yapıdır. Bursa Merinos Fabrikası, Ankara Bira Fabrikası ile aynı dönemde kurulmuş, uygulamaya yönelik somut adımların atıldığı bir örnek olması açısından önem kazanmaktadır.

4.7.1. Seagram Müzesi

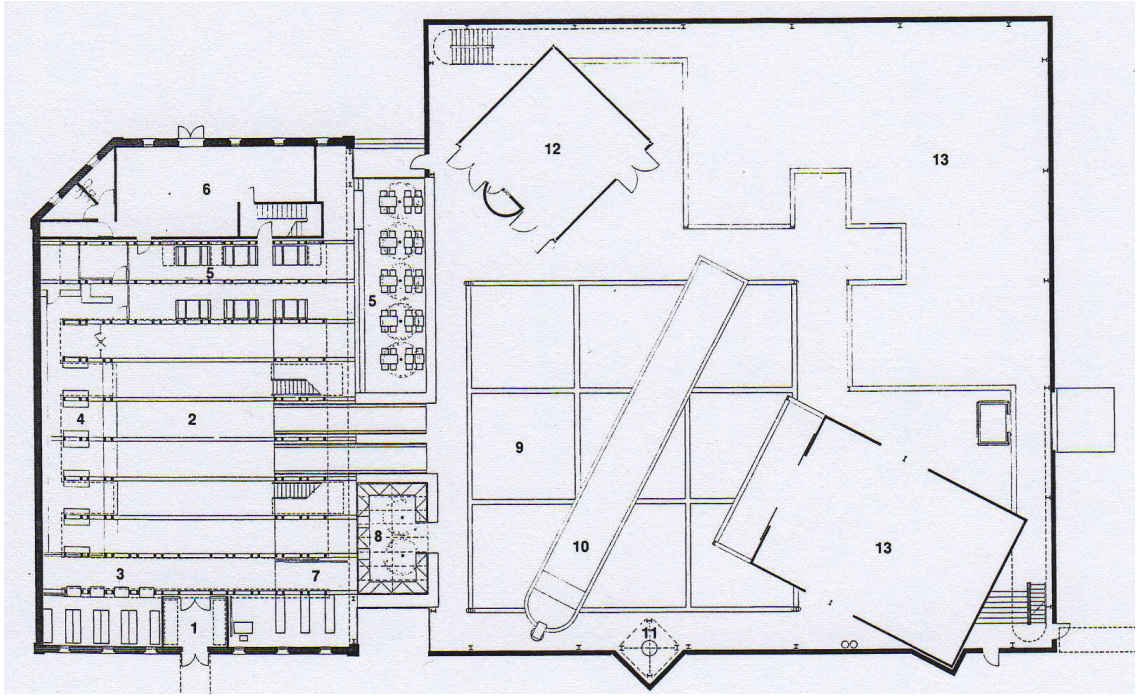
Seagram Damıtık İçki Fabrikası 1887 yılında J.E. Seagram tarafından kurulmuştur. 1985 yılında koruma kapsamında fabrika yerleşkesinde birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Fabrika yerleşkesinde içki üretimi devam ederken bugün kullanılmayan bazı binalar farklı amaçlarla değerlendirilmiştir.

Şekil 4.3. Seagram Fabrikası vaziyet planı [Robert, 1989]
(1-Ofis, 2- Giriş Binası, 3- Kaynatma evi, 4- İç bahçe, 5- Eski ambar binası, 6- Müze ve arşiv, 7,8,9- Üretim yapıları (distilasyon, fermantasyon, şişeleme birimleri))

Koruma kapsamında fabrika yerleşkesinde yapılan düzenlemelerde öncelik müze olarak değerlendirilecek bölüme verilmiştir. Bugün kullanılmayan ambar binası işlev değişikliğine uğrayarak müzeye dönüştürülmüştür. Müze

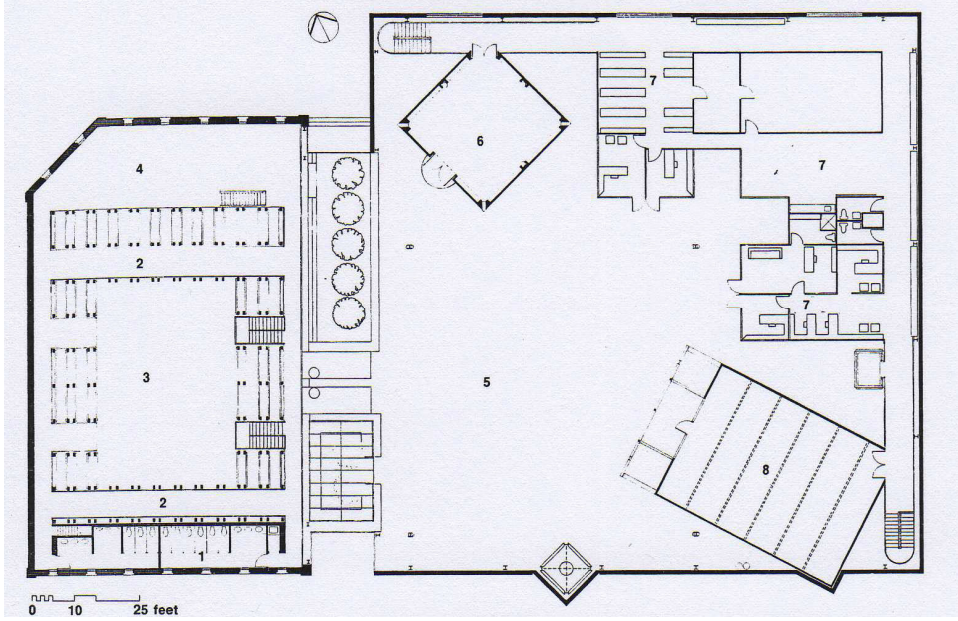
bölümüne sergileme olanaklarının dışında restoran ve dükkan bölümleri, film gösterimi için özel bir bölüm ayrılmış, bu sayede müze günlük hayatta aktif olarak kullanılabilir hale gelmiştir.

Şekil 4.4 Seagram Müzesi zemin kat planı [Robert, 1989]

Giriş, 2- Fuaye, restoran, 3- Vestiyer, 4- Mağaza, 5- Restoran, 6- Mutfak, 7- Mağaza, 8- Bahçe, 9,10,13- Sergileme, 11- Kule altı, 12- Projeksiyon Odası)

Müzedeki ziyaretçiler için üç farklı tur olanağı bulunmaktadır. Ziyaretçi müzede geçirmek istediği zaman aralığına göre tur seçimi yapabilmektedir. Müzede fabrikanın ilk kurulduğu döneme ait makineler, üretim aşamalarında kullanılan araç-gereçler, dönemin üretim şeklini gösteren modeller bulunmaktadır.

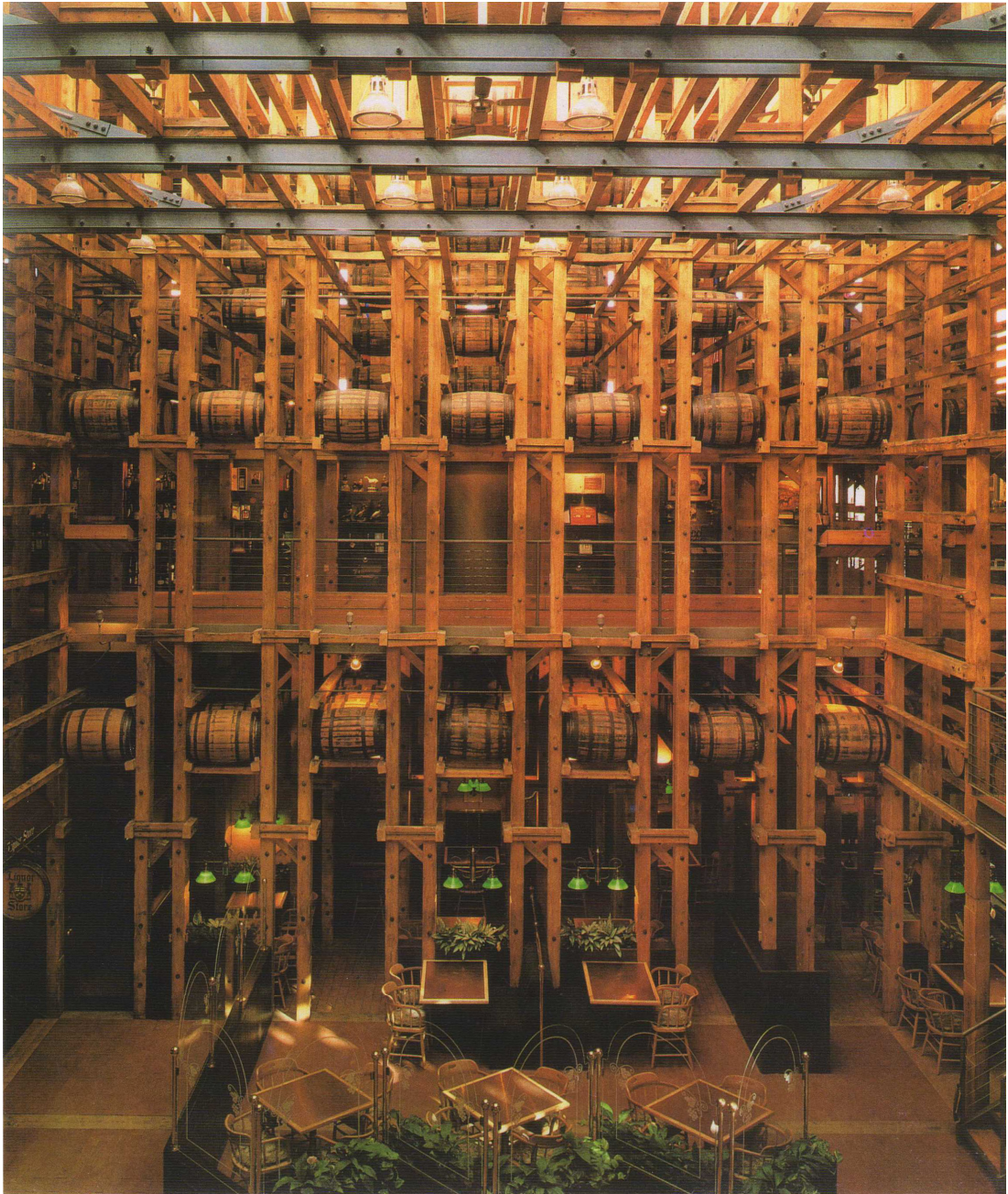

Şekil 4.5. Seagram Müzesi birinci kat planı [Robert, 1989]
 (1- Tuvaletler, 2- Koridor, 3- Fuaye boşluğu, 4- Restoran, 5- Sergi alanı boşluğu, 6- Arşiv, 7- Ofisler, 8- Çağdaş sergi bölümü)

Resim 4.1. Seagram Müzesi iç sergi bölümü [Robert, 1989]

Müzenin en ilginç bölümü daha önce fıçılardan muhafaza edildiği ambar binasıdır. Şimdi fuaye ve restoran olarak kullanılan ambar binasında halen fıçı istiflemekte kullanılan ahşap strüktür bulunmaktadır.

Resim 4.2. Seagram Müzesi fuaye,restoran bölümü [Robert, 1989]

Fabrikanın yeniden işlevlendirme çalışmalarında uygulanan mimari detaylarda seçilen malzeme ve renklerin yapının ilk yapıldığı dönemdeki mimari detaylar ile benzerlik göstermesi, yapının yapıldığı ve işlev değiştirdiği yıllar arasında devamlılığı sağlamak içindir [Robert, 1989].

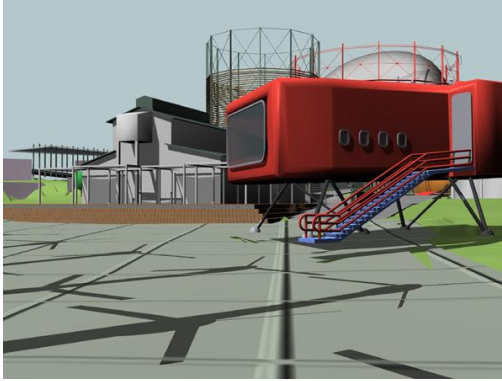
Resim 4.3. Seagram Müzesi dış görünümü [Feroğlu,2007]

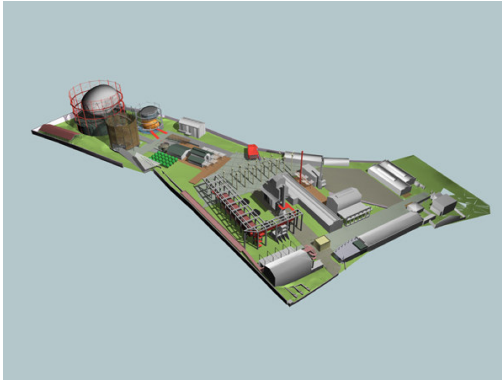
Resim 4.4. Seagram Müzesi sergileme bölümü [Feroğlu, 2007]

4.7.2. Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi

1891 yılında üretime başlayan Hasanpaşa Gazhanesi 1993 yılında doğalgaz kullanımına geçilmesiyle gaz üretimine son vermiştir. Faliyetinin durdurulduğu dönemde yıkılması gündeme gelen gazhane için korunmasına yönelik çalışmalar başlamıştır. “Gazhane Gönüllüleri” adı altında örgütlenen sivil inisiyatif gazhanenin yıkılmaması için girişimlerde bulunmuş, 1994 yılında İstanbul 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Gazhane yerleşkesini sit alanı ilan etmiştir. Bu tarihten sonra korumaya yönelik olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yatırım Planlama Müdürlüğü ve İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin işbirliği ile koruma ve yeniden kullanım ön projesi hazırlanmış, koruma kurulu tarafından da onaylanmıştır [Tanyeli,Aslan, 2001].

Resim 4.5. Hasanpaşa Gazhanesi [Tanyeli,Aslan, 2001]

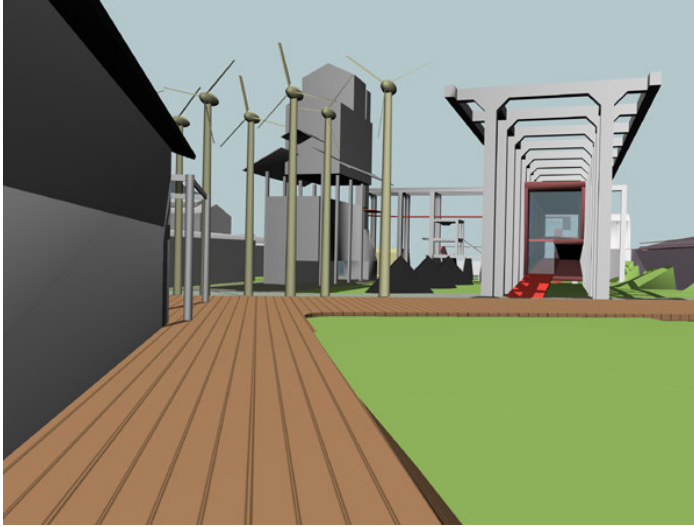
Resim 4.6. Hasanpaşa Gazhanesi [Tanyeli,Aslan, 2001]

Onaylanan projede çevre sakinlerinin istekleri önemli bir veri oluşturmuştur. Çevre sakinleri ile anket yapılmış, yapılan anket sonucunda çocuk oyun alanı, yeşil alan gibi ihtiyaçların karşılanması gerekli görülmüştür. Çevrenin ve Anadolu yakasının gereksinimleri olması, tüm kente hizmet verecek bir kültür alanı yaratılması amacıyla proje şekillenmiştir. Bu amaçla yerleşkede bulunan yapıların koruma kararları dikkate alınarak korunması, yeni işlevler kazandırılarak kentsel yaşama katılması öngörülmüştür. İki tanesi tamamen, bir tanesi kısmen sökülmüş gazometreler de imgesel bütünlüğü sağlamak amacıyla iyileştirme yapılarak fiziksel durumunu devam ettirmesi öngörülmektedir.

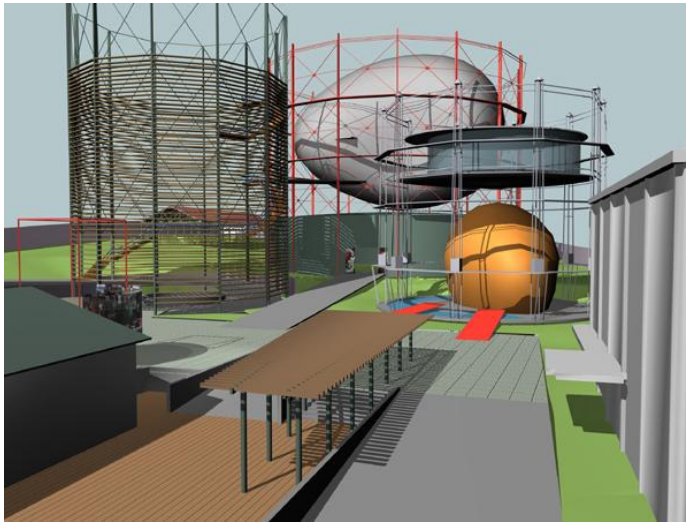

Resim 4.7. Hasanpaşa Gazhanesi [Feroğlu, 2006]

Fabrika yerleşkesinde yeni öngörülen işlevler arasında; çocuk oyun ve eğitim alanları, çeşitli büyüklük ve tipte sanatçı atölyeleri ve sergi mekanları, kitaplık, seminer odaları, enerji bilgi eğitim merkezi, 500 kişilik çok amaçlı salon, 3 sinema salonu, sanal gösteri merkezi, restoran, kafeler, otopark, yönetim, destek birimleri yer almaktadır.

Resim 4.8. Hasanağa Gazhanesi [Tanyeli,Aslan, 2001]

Resim 4.9. Hasanağa Gazhanesi [Tanyeli,Aslan, 2001]

Yeniden işlevlendirme kapsamında çevre halkının ve İstanbullular'ın sosyal ve kültürel gereksinmelerine cevap verilirken, yerleşkenin kültürel amaçlı kullanımıyla işletmeye gelir sağlanacak, fabrikanın fiziksel varlığının devam etmesi mümkün olacaktır.

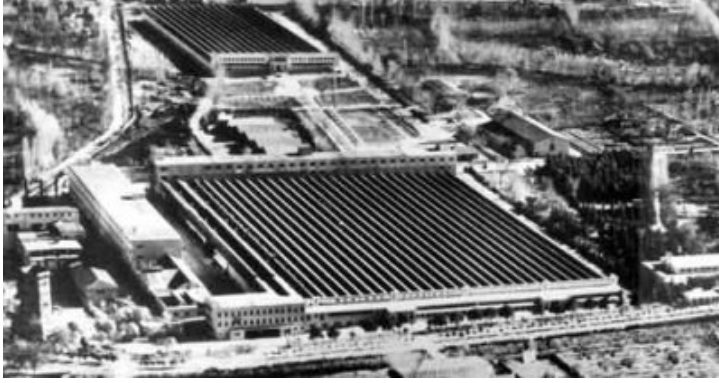
Harita 4.1. Hasnapaşa Gazhanesi kent içindeki konumu
[Feroğlu,2007]

Resim 4.10. Hasanpaşa Gazhanesi [Feroğlu, 2006]

4.7.3. Bursa Merinos Kültür Merkezi ve Parkı

Cumhuriyet Türkiye'si sanayi devriminin simgelerinden biri olan Merinos Fabrikası Kasım 1935 tarihinde temeli atılmış, 2 Şubat 1938 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından hizmete açılmıştır. 1970'lere kadar gelişerek ve büyüyerek son derece verimli bir şeklide çalışan fabrika bu dönemden sonra eski verimini devam ettiremeyip, zarar eden bir işletme durumuna gelmiştir. Sümer Holding A.ř. mülkiyetinde bulunan fabrika, zelleştirme Yüksek Kurulu'nun 25.10.2004 tarihli kararı ile "eğitim, halka açık kültür, sanat ve rekreasyon amaçlarında kullanılmak üzere" Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir.

Resim 4.11. Bursa Merinos Fabrikası [Feroğlu, 2007]

Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından, Sümerbank Merinos Yünlü Dokuma Fabrikası'nda bulunan 55 yapıdan, 1938 yılında yapılmış olan Müdüriyet, İplik İşletmesi, Laboratuvar, Puantörlük, Tabldot-Misafirhane, 1944 yılında yapılan Müdür Evi ve 1955 yılında inşa edilen Su Deposu korumaya alınmıştır.

Harita 4.2. Bursa Merinos Fabrikası [www.bursa-bld.gov.tr, 2007]

Toplam 261806m² yüzölçümlü Merinos fabrika alanının "Atatürk Kültür Merkezi ve Merinos Kültürparkı" olarak düzenlenmesi için Bursa Büyükşehir

Belediyesi, 2001 yılında bu alanı da içine alacak şekilde “Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması” konulu ulusal ölçekte 25 proje ile katılımın sağlandığı bir yarışma açmış, bu yarışma sonucunda, Merinos ağaç dokusunun olabildiğince korunarak “kültür, sanat ve rekreasyon alanı” biçiminde işlevlendirilmesini öneren proje birinciliğe layık görülmüştür [www.bursa-bld.gov.tr].

Resim 4.12. Bursa Merinos Fabrikası maket fotoğrafı
[www.bursa-bld.gov.tr, 2007]

Proje kapsamında, Koruma Kurulu kararına göre tescil edilen 11 adet ve korunması tavsiye edilen 2 adet olmak üzere toplam 13 adet yapının restorasyonu gerçekleştirilecek ayrıca tüm açık alan kamusal kentsel park oluşturma amacına yönelik olarak “Kültürpark” biçiminde ele alınarak düzenlenecektir. Cumhuriyet tarihine ışık tutan ve belge niteliği taşıyan Merinos Fabrikası, yapıları ve bitki örtüsü, mevcut fiziksel mekan özelliklerini bozmayacak biçimde, içindeki özgün kimliğini koruyan donanımları (sanayi makinaları, mobilyalar, yönlendirme-uyarı levhaları gibi...) ile birlikte işlevlendirilmesi düşünülmüştür.

Resim 4.13. Bursa Merinos Fabrikası [www.bursa-bld.gov.tr, 2007]

Resim 4.14. Bursa Merinos Fabrikası [www.bursa-bld.gov.tr, 1997]

Projede, Koruma Kurulu tarafından tescillenen yapılardan İplik İşletmesi, Kongre ve Fuar Merkezi olarak kullanılmıştır. Soğutma Kulesi, Kafe ve Gezinti Alanı olarak kullanılırken, Su Kulesi seyir kulesine dönüştürülürken, 1944 yılında inşa edilmiş olan Müdür Evi, Alakart Lokanta Puantörlük yapısı, danışma, Yemekhane ise nikah salonu olarak işlevlendirilecektir [www.bursa-bld.gov.tr].

5. ANKARA BİRA FABRİKASI

5.1. Atatürk Orman Çiftliği'nin Kuruluşu

Cumhuriyet'in ilanından sonra modern Türkiye'nin Başkenti olarak seçilen Ankara'nın imarı, tüm ülke halkı için modern bir kent oluşturulması ve modernleşme projesinin hedeflediği sosyal dönüşümün kent mekanları içinde barındırması sürecidir. Bu doğrultuda Ankara'da kurulan Atatürk Orman Çiftliği yeni zirai tekniklerin uygulanıp öğretildiği zirai okul olmasının yanında yeni sosyal yaşam normlarının kurgulanacağı rekreasyon alanlarını barındıran bir model olmuştur. Böylece Atatürk Orman Çiftliği kurumsal olarak, modernleşmenin öne sürdüğü rasyonel bilgi ve metodların kullanımının toplumsal hayatın her alanında yayılmasını sağlarken, mekansal pratiklerle de idealize edilen modern toplumun bireylerine yönelik kent yaşamı içinde önemli bir rekreasyon örneği olarak karşımıza çıkmıştır.

Şimdiki adıyla Atatürk Orman Çiftliği, 5 Mayıs 1925 tarihinde Ankara'nın batısında doğu-batı ekseninden geçen demiryolu ile bölünmüş alanda Atatürk'ün emri ile 150.000 dekar arazi üstüne Gazi Orman Çiftliği adıyla kurulmuştur.

Çiftliğin kuruluş amaçları şu şekilde sıralanabilir: Tahıl cinslerinin ıslahı için yeni türlerin araştırılması, halka tanıtımı ve dağıtımı, hayvancılığın özendirilmesi, yeni cins ve ırkların araştırılması, başarılı olanların halka tanıtımı, üretilen tarım ürünlerinin işlenerek değerlendirilmesi ve halka sunumu, iklim koşullarına uygun yerli ve yabancı meyve türlerinin üretimini yapmak, halka göstermek ve bölgede yaygınlaştırmak, bağcılığı geliştirmek ve halka tanıtmak, bilimsel yöntemlerle ağaçlandırma yapmak, korular, ormanlar, oluşturmak, yurt çapında ağaçlandırmayı özendirmek, çiftlik ve bölge için gerekli meyve ve bağ fidanlarının üretimi amacıyla fidanlıklar kurmak, makineli tarıma geçiş için gerekli ziraat alet ve makine üretimine

yönelik atölyeler kurmak, tarım öğretimini uygulamalı olarak pratik dersler ve stajlar yoluyla halka yaygınlaştırmak, çiftliğin ürettiği gıda maddelerini doğrudan halka satmak, kooperatifçiliği özendirmek, önemini halka göstermek, tarımın her kolunu kurarak ideal bir çiftlik modeli oluşturmak [Özta, 1993]. Çiftlik tüm bu hedeflenen tarımsal gelişmelerin yanında Ankara halkı için yeni bir rekreasyon alanı olmayı da hedeflemiştir. Hafta sonları ve tatil günlerinde Ankaralının eğlenme-dinlenme gibi ihtiyaçlarını karşılamada kullanabileceği parklar, bahçeler, havuzlar bu amaçla çiftlik arazileri üzerinde kurulmuştur.

Resim 5.1. Atatürk Orman Çiftliği arazileri 1930'lu yıllar
[Feroğlu, 2007]

Çiftliğin Ankara kent merkezinin hemen yanında bataklık ve çorak toprakları üzerinde kurulması belirtilen kuruluş amaçlarının yanında başka düşüncelerin de hayata geçirilmek istendiğini göstermektedir. A.O.Ç., yapılan uygulamalarla Türkiye'de en verimsiz arazinin bile işlenebileceğini göstermesi bakımından önemli bir örnek oluşturmaktadır. Verimsiz toprakların verimli hale getirilebileceği, verimlilik ile verimsizliğin toprağa yani maddeye bağlı olmayıp insan iradesine bağlı olduğunu göstermesi bakımından da bir model olmuştur [Köksal, 1996].

Atatürk, kuruluşundan beri şahsi malı statüsünde bulunan Orman Çiftliğini 11 Haziran 1937 tarihinde yapılan vasiyetname ile devlete devretmiştir. Kuruluşunda 150.000 dekar olan çiftlik arazisi devredildiğinde 102.000 dekadır.

Daha sonra 7 Ocak 1938 tarih ve 3308 sayılı Kanunla Devlet Ziraat İşletmelerine devredilmiştir. Bu yasanın uygulandığı 12 yıl içinde kurumun idare meclisi kararlarıyla A.O.Ç. arazisinin bir bölümü (7.372 dekar) özellikle çeşitli kamu kuruluşlarının yapı ve hizmetlerine tahsis edilmiştir. 1938'den sonra çiftlik arazilerinin çiftliğin kuruluş amaçlarına aykırı kullanılmaya başlanması sonucunda uğranılan arazi kaybı çiftliğin geleceği hakkındaki endişeyi güçlendirmiş, 7.6.1949 tarih ve 5433 sayılı yasayla 3308 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmış, 1950 yılında yürürlüğe giren 5659 sayılı kanun ile A.O.Ç. arazilerinin kuruluş amaçları dışında kullanılması önlenmeye çalışılmıştır.

Bu Kanununun 10. maddesine göre A.O.Ç. 'nin sınırları içerisinde bulunan gayrimenkullerin gerçek veya tüzel kişilere devir, temlik ve kamulaştırılması ancak çıkarılacak özel bir kanunla mümkün olacaktır. Böyle engelleyici bir kanun maddesine rağmen çiftliğin arazi kaybına engel olunamamıştır. 1950 yılından 1992' ye kadar olan süreçte A.O.Ç. için herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır. 1992 yılında 2436 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı ile A.O.Ç. arazisi "Koruma Alanı" ilan edilmiştir. Karar şöyledir:

"Kültür Bakanlığı Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 2,6,1992 tarih ve 2436 sayılı kararına göre: "A.O.Ç. 'nin kentin en önemli yeşil alan potansiyelini oluşturduğu ve 2025 yılı kent makroform planında kullanım biçiminin belirlenmesinin gerekli olduğu Atatürk'ün mirası olan ve çağdaş gereksinimlere göre geliştirilerek gelecek kuşaklara aktararak yaşatılması gereken A.O.Ç. 'nin içerdiği , kültürel, ve doğal özellikleri

nedeniyle “sit alanı” olarak tescil edilmesine ve sınırlarının 1\25000 ölçekli paftalarda belirtildiği biçimde kabulüne ayrıca A.O.Ç. Sit Alanı'nın gelişmesi ve yaşatılmasına katkıda bulunması düşünülen alanların ‘Koruma Alanı’ olarak belirlenmesine karar verilmiştir ” [Anıl, 1996].

“2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı Uygulamaya yönelik çerçeve plan koşulları” notlarında A.O.Ç. arazileri için, “A.O.Ç. Koruma Amaçlı Nazım ve Uygulama İmar Planı” yapılacağı belirtilmiştir. Bu notlarda yapılacak planın dayanağı olarak 5226 sayılı Kanun ile değişik 2863 ve 5524 sayılı kanunlar olduğu belirtilmiştir [2023 Nazım Plan Notları].

5.2. Atatürk Orman Çiftliği ve Rekreasyon

Cumhuriyet rejiminin ‘Ankara’ üzerinden yaratmaya çalıştığı modern toplum bilinci ve modern yaşam şekli yeni mekanları gerekli kılmıştır. Rejimi kuranlar, çağdaş kent yaşamı yaratmak, çağdaş birey temeline dayalı vatandaş yaratmak için tüm halkın cinsiyet, statü, etnik köken ayrımı olmaksızın bir arada yaşayacağı ortak sosyal mekanlara ve kamusal alanlara ihtiyaç olduğuna inanmışlardır. Modern kent yaşamı ancak yeni kentsel mekanlarda geliştirilecek geleneksel olmayan yeni sosyal normlarla olabilirdi. Bu bağlamda farklı bir rekreasyon ortamı da yeni bir sosyal deneyim için gerekli olacaktır [Uludağ,1998].

Gazi Orman Çiftliği kurulduğu yıllarda Ankara’da rekreasyon amaçlı yapılmış özellikli alanların olduğunu söylemek zordur. Cumhuriyet öncesinde Ulus Meydanı’nda İlk Meclis Binası’nın karşısında şu an 100.Yıl Çarşısı’nın bulunduğu yerde bulunan ‘Millet Bahçesi’ Ankara’nın tek parkı idi. [Uludağ, 1998] Ankaralılar için geçerli rekreasyon alanları bazı dere kenarları ve bağ evleri, bahçelerdi. Bu anlamda Gazi Orman Çiftliği Ankara’da planlanmış ilk rekreasyon alanlarını oluşturmuştur.

Resim 5.2. Gazi Çiftliği Köşkü [Feroğlu, 2007]

Gazi Orman Çiftliği'nin Ankara Halkı tarafından ilk kullanılması Atatürk'ün burada bulunan evinde zaman zaman ikamet etmesi ile başlar. Ankaralıları Atatürk'ü görebilmek için arzusu ile merkezden 4 km uzaklıkta bulunan çiftliğe gelir, Atatürk'ün evi ile tren istasyonu arasındaki alanı kullanmaya başlar. Ev önündeki havuz başında fotoğraf çektirmek ve tren istasyonu ile ev arasındaki düz aksı promenat aksına dönüştürerek çiftliğin ilk rekreasyon amaçlı kullanımını gerçekleştirirler.

1930'lu yıllarda Atatürk için yeni bir çiftlik evi yapılır. İlk yapılan evin güneybatısında çiftlik arazisine hakim bir tepede inşa edilen bu ev Marmara Köşkü'dür. Atatürk'ün yemekli toplantılar verdiği politik bir mekana dönüşen köşk 1932 yılında bahçesine yapılan Marmara Havuzu ve yapay plajın faaliyete geçmesi ile Ankara Halkı'nın yüzme ihtiyacını karşılamaya başlamıştır. Ayrıca havuz çevresinde düzenlenen park ve açık hava restoranı bozkır ortasında kurulmuş Ankara için yeni bir rekreasyon alanıdır.

Marmara Havuzu'nun yapımından bir sene sonra çiftliğin başka bir bölümünde Karadeniz Havuzu yapılmıştır. Karadeniz'in küçük ölçekli bir kopyası olarak yapılan havuz Ankara Halkı'nın kullanımının yanında bölgesel amaçlı yüzme yarışmaları içinde kullanılmıştır. Yeni rejimin sağlıklı nesiller yetiştirme hedefiyle paralel olarak spor aktivitelerini yayma politikasının

yanında bu yüzme havuzları Ankaralı kadın ve erkeklerin mayolu bir araya geldikleri bir mekanı tanımlıyordu. Yeni rejimle birlikte Ankara dışından gelen bürokrat ve askerlerle Ankara Kenti içinde yerleşik olan yerlilerin kaynaşmasını sağlamak, ortak yaşam kültürü oluşturmak hedefi böyle mekanlarda gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Resim 5.3. Marmara Köşkü [Feroğlu,2007]

Resim 5.4. Marmara Köşkü [Feroğlu, 2007]

Resim 5.5. Karadeniz Havuzu [Feroğlu, 2007]

Resim 5.6. Karadeniz Havuzu [Feroğlu, 2007]

Hayvanat Bahçesi 1934 yılında halka tarıma ve insanlara zarar veren hayvanların teşhir etmek amacıyla kurulmuştur. Çeşitleri az olmakla birlikte, bu minyatür hayvanat bahçesinde ki hayvanlara karşı halkın aşırı ilgisi dikkatleri çekmiş ve düzenli bir hayvanat bahçesinin kurulmasının gereği ortaya çıkmıştır.29 Ekim 1940 yılında bugünkü yeni hayvant bahçesi halkın hizmetine girmiştir.

1934 yılında üretime başlayan A.O.Ç. Bira Fabrikası ile birlikte falityete geçen Bira Parkı da çiftlikte planlanan başka bir rekreasyon alanıdır. Fabrikada üretilen biranın küçük fıçılarla servis yapıldığı park dans edilip şarkı söylenen bir mekandır. Milletvekili ve bakanların yanı sıra Ankara halkının kadın erkek ayrımı olmaksızın kullandığı bira parkı Ankaralıları için yeni bir rekreasyon alanı olmuştur.

Çiftliğin Ankara halkı tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanması, A.O.Ç.'de kurulan fabrika, mandıra ve diğer tesislerin ürünlerini satmak, çiftliğe gelir getirmesini sağlamak için burada bir satış mağazası kurulmasına karar verilmiştir. Zamanla çiftliğin daha sık kullanılmaya başlanması, Ankara Halkının burada daha fazla vakit geçirmesi insanların yeme içme gibi ihtiyaçlarının karşılanması sonucunu doğurmuştur. 1930'lu yıllarda bu amaçla Tarım Bakanlığı tarafından ilk lokanta hizmete açılmıştır. (bugün hala kullanımda olan Merkez Lokantası) Zamanla artan talep, A.O.Ç.'ye kira geliri

getirme isteği çiftlikte kurulan lokanta sayılarında artışa sebep olmuştur [Önder, 2007]. Bunun sonucunda A.O.Ç. arazileri üzerinde, tren garı çevresinde birçok lokanta, fast-food tesisi işletmeye açılmıştır. Zaman içinde bu tesisler A.O.Ç.'nin anlamı üzerinde farklı etki yapmıştır. Günümüzde A.O.Ç. rekreasyon amaçlı bir tesis olarak benimsenmiş, sadece lokanta, fast-food, hayvanat bahçesi, piknik alanı gibi bölümlere sahip, sadece bu amaçlarla kullanılan kent içinde yeşil alan konumuna gelmiştir.

Resim 5.7. A.O.Ç. hazır yemek tesisleri- Park Center [Feroğlu, 2007]

Resim 5.8 A.O.Ç. hazır yemek tesisleri- Park Center [Feroğlu, 2007]

5.3. Ankara Bira Fabrikası

Ankara'nın başkent oluşu ile hızlı bir büyüme ve gelişme süreci ile birlikte kente yeni bir çehre kazandırmak için birçok yapılaşma faaliyetine başlanmıştır. Yeni kurulan cumhuriyetin kent modelinin vücut bulacağı şehir olan Ankara bu anlamda tüm ülkeye örnek olması amaçlanmıştır. Yeni kent modeli içinde çorak ve bataklık bir arazide 1925 yılında Atatürk Orman Çiftliği'ni kurmakla, yeni rejim, tarım ve toprak alanındaki başarılarını ve örnek uygulamalarını halka göstermek istemiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ekonomide yabancı şirketlerin varlığı ve etkinliği kısmen devam etmekteydi. Bira üretiminde bu dönemde var olan tek şirket İsviçreli Bomonti şirket idi. Şirketin İstanbul'da 'Bomonti Bira Fabrikası', İzmir'de 'Aydın Bira Fabrikası' olmak üzere iki fabrikası bulunmaktaydı. Ülkenin bira ihtiyacını bu fabrikalar karşılamaktaydı [Doğruel,2000] .

Mustafa Kemal, bu sektördeki yabancı varlığına karşı milli bir üretim tesisine ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir, Milli ekonominin ancak milli tesislerle oluşacağına inanmış, 1933 yılında Ankara Bira Fabrikasının kurulmasına karar vermiştir [Doğruel,2000].

1933 yılında temeli atılan Ankara Bira Fabrikasında 1934 yılında üretime başlanmıştır. Fabrikanın kuruluş kapasitesi yıllık 1.5 milyon litre biradır. Bira üretimi ile birlikte ayrıca soda, gazoz, buz üretimi yapılmıştır. 1937 yılında İstanbul Bomonti Bira Fabrikası'nın sözleşmesinin feshedilmesi Ankara Bira Fabrikası ürünlerine olan talebi arttırmış, artan talebi karşılayamaması nedeniyle 1938 yılında fabrikanın üretim kapasitesi arttırılmıştır. Bu sebeple 1938 yılında fabrikaya yeni eklenen bölümler yapılmıştır. 6 Temmuz 1939 tarihinde Ankara Bira Fabrikası 3697 sayılı kanun ile Tekel İdaresi'ne devredilmiştir [İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi,1947].

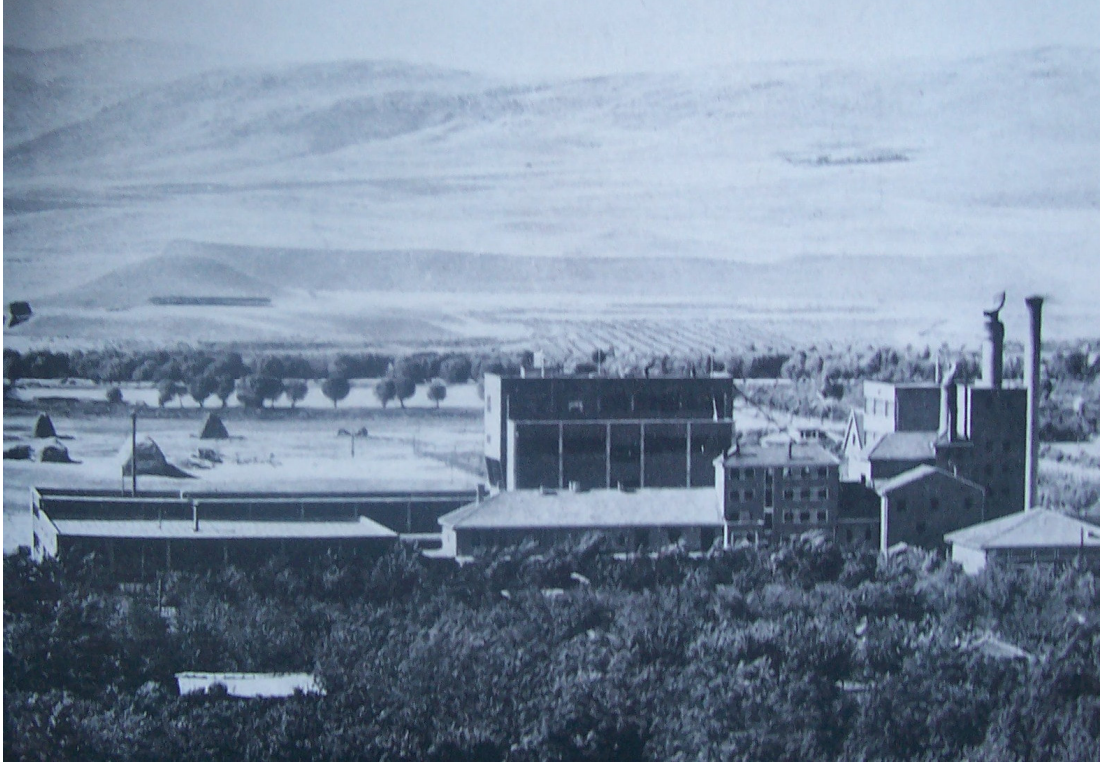
Resim 5.9. A.O.Ç. genel görünüm [Atatürk Çiftlikleri,1939]

Fabrika Tekel İdaresine devredildikten sonra bira üretimi gittikçe arttırılmış, rakı üretimi yıllık 0,3 milyon litre, şarap üretimi yıllık 1,5 milyon litreye ulaşmıştır. 1956 yılında fabrikanın Orman Çiftliği Müdürlüğü'ne devri gündeme gelmişse de işçilerin, Gümrük ve İnhisarlar Vekaletine yaptığı itiraz sonucu bu devir gerçekleşmemiştir.

1951 yılı verilerine göre fabrikada yılda 8 milyon litre bira üretilmekte, bunun için de yılda 2.5 milyon kilo arpaya ihtiyaç duyulmaktadır. 2.5 milyon kilo arpa için çiftçiye 450.000 TL ödeme yapılmaktadır. Yine fabrika, Ankara çiftçilerine ekmeleri amacıyla 50 ton; Afyon ve Kütahya çiftçilerine ise 100 ton tohumluk arpa yardımıyla bulunmuştur [İktisadi Yürüyüş Dergisi,1952].

Ankara Bira Fabrikası'nda normal, siyah, salon, salvator adı verilen dört çeşit farklı bira imal edilmiştir. Bunların yanında 1943 yılında açılan şarapevinde Ankara ve Çubuk çevresinden toplanan üzümlerden 'Normal' ve 'Çubuk' şarabı olmak üzere iki farklı çeşit şarap, İstanbul Paşabahçe Alkol ve Rakı Fabrikası'ndan getirilen yarımamül rakılar burada mamul şekline dönüştürülüp 'Kulüp' ve 'Yeni Rakı' adı altında şişelenip piyasaya sürülmüştür [İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi,1947].

Fabrikada 1957 yılında viski deneme üretimi çalışmalarına başlanmış,1963 yılından itibaren de viski üretimine başlanmıştır.1940 yılında başlanan soda ve gazoz üretimi, 1972 yılında buz üretimi, ekonomik olmadığı için durdurulmuştur. Tekel'in bira pazarındaki payını kaybetmesi (özel sektörün piyasaya girmesiyle) 1994 sonundan itibaren fabrikada bira üretimine son verilmiş ve fabrikanın ismi Ankara İçki Fabrikası olarak değiştirilmiştir. 2000 yılında viski üretiminde dünya standartlarında bir tesis haline getirilen fabrikanın 2003 yılında Tekel'in özelleştirilmesiyle intifa hakkı 2009 yılına kadar Mey İçki Sanayi Tic. A.Ş.'ne geçmiştir. Halen Mey İçki Sanayi Tic. A.Ş.'nin kullanımında olan fabrikada herhangi bir üretim yapılmamaktadır.

Resim 5.10. Ankara Bira Fabrikası [Atatürk iftlikleri,1939]

5.4. Fabrikası Yerleşkesinde Yer Alan Yapılar

Fabrikanın mekansal kurgusu yapılırken temel hedef; dışardan demir yolu ile gelen arpanın işlenerek biraya üretiminin gerçekleştirilmesi, üretilen biranın şişelenip ambalajlanarak demiryoluyla taşınması sağlanmaktadır. Bu amaçla mevcut demiryolundan fabrikaya bir bağlantı sağlanmış, bu bağlantı ile hem fabrikaya arpa girişi, hem de şişelenen biranın fabrikadan nakli mümkün olmuştur.

Fabrika mekansal kurgusu incelendiğinde bira üretimi ile ilgili binaların bir avlu etrafında toplandığı görülür. Bira imalat aşamaları esas alınarak çeşitli fonksiyonlar; farklı yapılarda çözülmüş, yapılar arasında kurulan bağlantılarla üretim akışının devamlılığı sağlanmıştır. Büroların olduğu bölümün de bu avluya bakması üretimin ve fabrikadaki hareketin büro

Çalışanları tarafından izlenmesine olanak yaratmıştır. (Fabrikanın vaziyet planı ve en son yapılan mimari projeleri Ek-2 ve Ek-4'te verilmiştir.)

Tren hattına yapılan bağlantı ile fabrika avlusuna getirilen arpa burada sırasıyla vaziyet planında 14, 5, 6, 7, 9, 10, numara ile gösterilen binalarda işlem görür.

Fabrika yerleşkesinde, bira üretim binalarından başka rakı şişeleme ve şarap imalathanesi de bulunmaktadırdır. Ayrıca yerleşkede imalat makinelerinin bakım ve onarımının yapıldığı atölyeler, bira ambalajı için kullanılan ahşap kasa ve fıçıların imal edildiği marangozhaneler, çalışan işçi ve memurlar için lojmanlar, sosyal tesis, açık kapalı depolama alanları da yer almaktadır.

Harita 5.1. Fabrika vaziyet planı

1963 yılında viski üretimine başlanmadan önce fabrikada gerekli düzenlemeler yapılmıştır. 1994 yılında bira üretiminin tamamen durması ile fabrikanın temel işlevi viski üretimi olmuş, buna bağlı olarak fabrikanın ismi "Ankara İçki Fabrikası " olarak değiştirilmiştir. Tekel Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün 17.01.2001 tarih 619 sayılı kararıyla Ankara İçki Fabrikası'nda yeni düzenlemeler yapılarak viski üretiminde artış gerçekleştirilmiştir. Fabrikada, viski üretimine geçilmesiyle kullanım dışı kalan 14 numaralı malt binasında, Tekel Koordinatör Başmüdürlük'ü ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde işlev değişikliği yapılmıştır. Malt binasında bu işlev değişikliği kapsamında bürolar, reklâm ve levazım ambarları, eşanjör dairesi oluşturulmuştur. Malt binasındaki mevcut alanların belirtilen yeni işlevlere uygun kullanılması için ana binanın görünüşünü bozmadan çelik konstrüksiyon döşemeler yapılmış, asansör ve wc hacimleri bu alana yerleştirilmiştir.

5.5. Kamusal Mekan Olarak Ankara Bira Fabrikası

Ankara bira Fabrikasının kurulması sadece bira sektöründeki yabancı varlığı nedeniyle alınmış bir karar değildir. Fabrikanın Ankara'da kurulmasına karar verilmesi, yer olarak da Gazi Orman Çiftliği arazilerinin seçilmesinin birtakım nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenler arasında coğrafi olarak Ankara'nın Anadolu'nun ortasında yer alması, çevresinde yetişen ürünün burada toplanması, Orta Anadolu'da yetişen arpanın bu fabrikada değerlendirilmek istenmesi bulunmaktadır.

Fabrika kuruluşunda sadece üretim yapısı değil, üretim yapısıyla birlikte planlanan bira parkı da önemli bir yere sahiptir.

Bira Parkı Cumhuriyet kurulmadan önce İstanbul'da örneği bulunan bir mekandır. 1890'da İstanbul Şişli Feriköy'de bira üretimine başlayan Bomonti Bira Fabrikasının da bira satışının yapıldığı bir bahçesi bulunmaktadır. Bunun

dışında Taksim ve Babek Bahçelerinde de bira satışı yapılmaktadır. Canlı müzik eşliğinde bira içilen bu bahçeler halkın sadece bir bölümünün kullandığı mekanlardır. Özellikle İstanbul'da yaşayan yabancıların tercih ettiği sosyal bir mekan olan bu bahçelerden o dönemde şöyle sözedilmektedir:

...bizi orada oyalayan neydi? Nesinden zevk alıyorduk? Doğrusunu isterseniz yaz mevsiminde, akşamüzerleri bahçeyi dolduran kalabalık, "petrot", "su frengi", "lövanten" gibi adeta tezyif edici isimlerle anılan, dini dinimize, duygusu duygumuza, hele yaşayışı yaşayışımıza uymayan, melez bir halitaydı.

Bir halita ki, gerçek ecnebler tarafından ne derece "istiklal ve istihfaf" edildiğini bilmemezlikten gelerek, kendisini Hıristiyan, şapkacı, kaçgöçü kaldırmış, biraz da lisan bilmesinden dolayı medeni ve yüksek seviyede sanır, bir köşede oturan dörtbeş fesli gence, bizlere "aramızda ne işleri var?" der gibi, haklarına tecavüz edilmişçesine, haddimizi bilmediğimize şaşarcasına bakardı.

...peki ne için Tepebaşı Bahçesi'ne giderdik de, Küllük Kahvesi'nde mekan tutmazdık? İlk arayacağımız sebep "libido"dur.

Orası erkekle kadının yan yana oturduğu, bir arada bulunduğu, dönüp dolaştığı bir yerdi; kadınla doluydu. Peçesiz, çarşafsız, tayyörlü veya roblu, başlarına uzun iğnelerle tutturulmuş çiçekli kurdeleli hasır şapkalar giymiş, okuduğumuz Fransızca roman resimlerinde hayranlıkla seyrettiklerimizi andıran kadınlar, kadın tipleri... Avrupa'dan bir köşe... [Eren, 2005].

O dönemde sadece seçkin ve yabancı halk topluluklarının kullandığı bira bahçesi kavramı Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte halkın ayırt edilmeksizin kullanabileceği sosyal mekan olarak ortaya çıkmıştır.

Resim 5.11. Ankara Bira Fabrikası Bira Parkı [Atatürk Çiftlikleri, 1939]

Fabrika ile birlikte kurulan Bira Parkı A.O.Ç. üzerinde bulunan diğer rekreatif alanlarla birlikte Ankara Halkı'nın özellikle yaz aylarında kullandığı bir mekan haline gelmiştir. Dönemin gazetelerinde verilen ilanlarla bira Parkı, Karadeniz Plajı, Marmara Havuzu gibi A.O.Ç. üzerinde bulunan rekreatif alanların Ankara Halkı'nın kullanımında olduğu belirtilmiştir. Gene aynı dönemde çıkan bir başka haberde Bira Parkı'nda yapılacak bir "Gardenparti"den söz edilmiş, satılan biletlerin bir bay bir bayan için olduğu belirtilmiştir. Modern kent yaşamı ve oluşturulan yeni sosyal normlar kadının da toplumda yeri olduğunu günlük yaşamda erkeklerle beraber yer alacağını, batılı toplumlarda olduğu gibi erkek ve kadının bir arada bulunduğu bir ulus yaratma düşüncesinin olduğunu göstermektedir. (EK-5)

Ankara Bira Fabrikası ile birlikte kurgulanan bira parkı da bu amaca hizmet eden bir mekan olmuştur. Fabrikanın üretim olgusunun yanında sosyal bir amaca da hizmet etmesi hedeflenmiş, modern kent yaşamının kurgulanacağı yeni bir kentsel mekan yaratılmıştır. 2000 yılında yayınlanan "Osmanlı'dan

Günümüze Tekel” isimli eserde Ankara Bira Fabrikası içindeki parktan şöyle söz edilmektedir:

“Fabrikanın yanibaşındaki bira parkında, halka küçük fıçılarla bira ikram eden bir gazino mevcut olup, oldukça nezih bir yerdir. Ankara Bira Fabrikası, Türkiye bira üretimindeki yeri kadar bira bahçesi ile de ünlüdür. Fabrika kurulduktan sonra oluşan bir gelenekle akşamları fabrikanın bahçesine o dönem Ankara’sının seçilmiş tabakası gelir, birasını içer, tango, vals, polka vb. danslar yapardı. Ancak zaman içinde bunlar önemini kaybetti. Bugün Bira Fabrikası’nda Atatürk’ün kullandığı Atatürk Salonu hala vardır. Bira Fabrikası’nın bahçesine bakan bu salon Tekel Bakanı’nın arkadaşları ile geldiği, bira içtiği ve siyasi konuşmaların yapıldığı bir yerdi. Bira Fabrikası’nın arka tarafında yukarıda sözü edilen Bira Parkı ise o yıllarda Ankara halkının gidebileceği bir eğlence ve mesire yeri idi. Bira Fabrikası devamlı kalabalık ve sürekli müzik çalınan bir yerdi. Çalınan müzik genellikle zamanın moda müzikleri ve polkaydı. Bira Parkı herkese açık; hem bakanın ve milletvekillerinin hem de halkın gittiği bir yerdi. O zamanlarda bira, küçük fıçılarla masalara getirilmekteydi. Özellikle Siyah Bira en fazla tercih edilen biraydı. Bu bira o yıllarda Bomonti Bira Fabrikası’nda üretilmemekteydi. İlk olarak Ankara Bira Fabrikası’nda üretilmişti” [Doğruel,2000].

5.6. Fabrika ve Sosyal Çevre İlişkisi

Atatürk Orman Çiftliği arazileri üstünde kurulan Ankara Bira Fabrikası bira parkı ile beraber kurgulanmsından dolayı üretim olgusunun yanında sosyal bir mekandır. Kurulduğu dönemde Bira Parkı ile de adından sıkça söz edilen Ankara Bira Fabrikası zaman içinde özel teşebbüsün de devreye girmesiyle bu özelliğini kaybetmiştir. Fabrika bünyesinde bulunan bira parkı çevrede kurulan diğer lokanta, fast-food gibi tesisler yüzünden alan kaybına uğramış, içinden yol geçmesi sonucu boyutları küçülmüş, bugün sadece fabrika çalışanlarına hizmet eden bir park, sosyal tesis haline gelmiştir. Ankara’nın büyümesi, nüfus yoğunluğunun artması, çiftlikte kurulan tesislere olan ihtiyacı arttırmış, bu ihtiyacı karşılamak için birçok yeni tesis kurulmuştur. Bu tesislerin kuruluşunda Bira Fabrikası ve Bira Parkının olduğu bölüm merkezi olması, tren istasyonunun burada olması yüzünden arazi stoğu olarak görülmüş ve bu tesislerin bu bölgede kurulmasına neden olmuştur. Bugün Bira Fabrikası çevresinde belirli bir kimlik taşımayan, sadece ihtiyaçlara

cevap veren, birçok tesis konumlanmıştır. Fabrika içinde kalan bölüm ise bugün Tekel çalışanlarına sosyal tesis olarak hizmet vermektedir.

Harita 5.2. Ankara Bira Fabrikası A.O.Ç. içindeki durumu, çevresindeki hazır yemek tesisleri [Feroğlu, 2007]

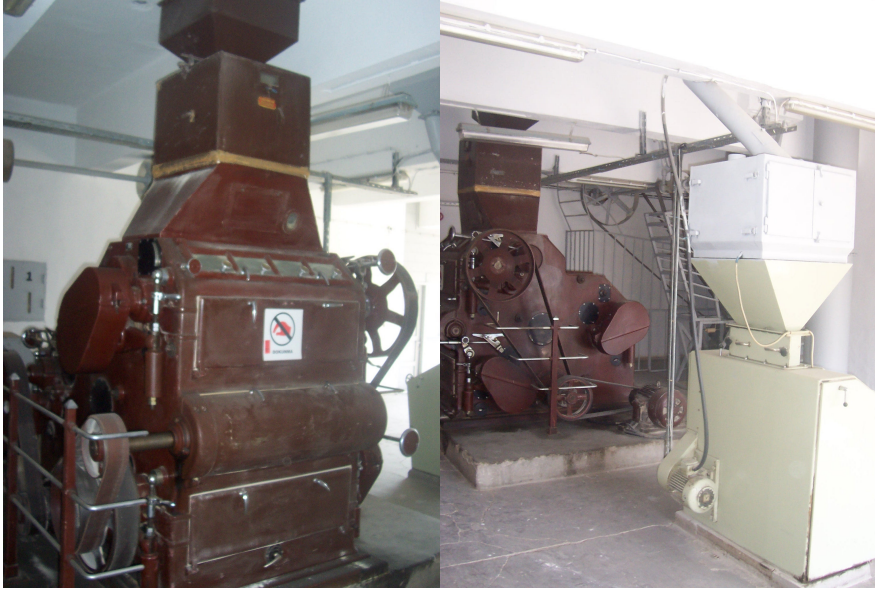
5.7. Fabrika Faaliyetinin Devamı veya Dönüşümü

Ankara Bira Fabrikası'nın Tekel'in özelleştirilmesi kapsamında 2004 yılında Mey İçki Sanayi Ticaret A.Ş.'ye üs kullanım hakkı verilmiştir. Beş yıllık bir süreci kapsayan üs kullanım hakkı ile beraber fabrikada bulunan üretim ile ilgili makine ve ekipman da Mey İçki Sanayi Ticaret A.Ş.'ye satılmıştır.

Yaklaşık yetmiş yıl çalışan bir fabrika olması yüzünden fabrika alanında eklemeler, tadilatlar, yenilemeler hiç eksik olmamıştır. Değişen teknolojiler ve üretim biçimleri fabrikadaki üretim ile ilgili makine ve ekipmanların yenilenmesini gerektirmiştir. Geçmiş dönemlerde fabrikada üretim arttırımına gidilmesi ve fabrikanın bira üretiminden viski üretimine geçmesi eski döneme ait makine ve ekipmanlara ulaşmayı imkansız hale getirmektedir.

Fabrika kurulduğu günden günümüze kadar değişmeden kalabilmiş tek makine bugün halen fabrika içinde ilk kurulduğu yerde duran arpa öğütme makinesidir. Bira ve viski imalatının başlangıç aşamalarının aynı olması bu makinenin değiştirilmeden günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır. Tekel'in özelleştirilmesiyle Mey İçki Sanayi Ticaret A.Ş.'ye satılan bu makinenin Rahmi Koç Teknoloji Müzesi'ne bağışlanması düşünülmektedir.

Endüstriyel arkeoloji açısından bakıldığında fabrikada kurulduğu dönemi yansıyacak makine ve ekipmanın kalmadığını veya çok az kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durumda fabrikayı mekansal kurgu, sosyal değişimleri göz önüne alarak incelemek doğru olacaktır. Zaman içinde bira üretimi arttırımı ve viski üretimine geçişte fabrika birçok tadilat geçirmiş, zorunlu yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda yerleşkede üretim ve diğer işlemler için yeni yapılar yapılmıştır. Bugün fabrika yerleşkesinde yapı stoğunda bulunan, sonradan eklenen ve endüstriyel arkeoloji bağlamında bir önem arzetmeyen yapılar belirlenmeli, korunması gereken eski ve nitelikli yapılar ortaya çıkarılmalıdır.

Resim 5.12. Arpa öğütme makinesi [Feroğlu,2007]

Fabrikanın kurulduğu dönemde tek geçerli ulaşım şeklinin tren yolu olması fabrikanın tren yolu ile bağlantılı olmasını zorunlu kılmıştır. Bu sebeple fabrika tren yolunun ikiye böldüğü A.O.Ç. arazileri üstünde tren yoluna bitişik bir bölgede kurulmuştur. Geçen zamanla birlikte kentin büyümesi sonucunda fabrikanın bulunduğu A.O.Ç. arazileri kentin içinde kalmıştır. Ulaşımında yeni yöntemlerin kullanılması, karayolu taşımacılığının ülkemizde geçerli hale gelmesi kent merkezinde kalmış fabrikaya mal giriş-çıkışlarını zorlaştırmıştır. Ayrıca fabrikanın bulunduğu çiftlik arazileri kent içinde kalmış, kentin nefes aldığı açık alan konumundadır. Böyle bir alanda fabrikanın üretim yapısı olarak bundan sonraki süreçte kullanılması doğru olmayacaktır.

Fabrika bünyesinde üretim ile ilgili hiçbir ekipmanın bulunmaması, fabrika arazisinin kentsel bir yeşil alan içerisinde kalması günümüzde fabrikanın faaliyetlerinin devamını mümkün kılmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında fabrikanın endüstriyel miras kapsamında ele alınıp, korunma altına alınması gerekmektedir.

5.8. İşlevsel Dönüşüm Planlaması

Endüstriyel miras kapsamında koruma; endüstri arkeolojisi nesnesinin farklı işlevler yüklenerek yıkılmasını, tahrip olmasını önleyecek çalışmaların bütünüdür. Çok fazla sayıda örneği bulunmayan endüstri tarihimizin önemli bir parçası kabul edebileceğimiz Ankara Bira Fabrikası Yerleşkesi endüstriyel miras olarak kabul edilip koruma altına alınmalıdır. A.O.Ç.'nin içinde bulunduğu durum itibari ile yeniden planlanıyor olması, buna ilişkin çalışmaların devam ediyor olması, henüz geç olmadan fabrika yerleşkesinin bu planlama sürecinde korunması yani işlev değişikliği ile varlığını devam ettirmesi sağlanmalıdır. Koruma kapsamında fabrika yerleşkesinde bulunan yapılar, eski üretim tekniklerine ait ekipmanlar bir bütün halinde korunmalı, ayrıntılı bir envanter çalışması yapılmalı, sahip oldukları kültür ve teknoloji tarihine ışık tutacak gizli kalmış her bilgi günışığına çıkarılmalıdır.

Fabrika yerleşkesi; yüklenecek yeni işlev değişen koşullara, yaşam biçimlerine, bulunduğu bölgenin ihtiyaçlarına cevap verecek esnek kentsel alanlar haline getirilmeli, esnek kullanıma uygun planlama yapılmalıdır. Fabrikanın sahip olduğu yapı stoğu tek işlevle sınırlandırılmamalı, ucu açık eklemlenebilir, zaman içinde değişen koşullara göre farklılık gösterebilen, esnek bir kent strüktürü haline getirilmelidir.

Kurgulanacak yeni işlev ile fabrika yerleşkesini çekim merkezi haline getirecek sosyal dinamizme sahip programlar seçilmeli, fabrika yerleşkesi sadece bölge sakinleri ve yakın çevrede oturanları değil, tüm Ankara Halkı'nın kullanacağı, sosyal alanlara dönüşmelidir. Kullanıcı sayısının az olmasından dolayı yeterli ilgiyi görmemesi fabrikanın atıl ve bakımsız kalmasına neden olacaktır.

Öngörülen yeni işlev ile fabrikanın sadece belli zaman dilimlerinde kullanılmasını değil, gece-gündüz, yılın her mevsiminde kullanım olanaklarını

sağlamak gerekir. Aksi takdirde sınırlı veya mevsimlere bağlı bir kullanım yerleşkenin kullanılmadığı saatlerde ıssız kalmasına sebebiyet verecektir.

Fabrika yerleşkesinin A.O.Ç. üzerinde kentin önemli bir odak noktası olmasını sağlayacak sürekli kullanılan bir kentsel alan olması ancak çok katmanlı farklı işlevler içeren bir kullanım sisteminin programlanmasıyla mümkün olabilir. Farklı zaman dilimlerinde farklı sosyo-ekonomik kitlelere hitap eden, daimi döngünün sağlanabileceği işlevleri ve bunları barındıracak mekanları bir araya getirmek, çok geniş bir kullanıcı kitlesine hitap edecek, işlev dönüşümünün başarılı olmasını sağlayacaktır [Tolga, 2006].

Ankara genelinde A.O.Ç.'ye ulaşmada özel araç kullanımı yaygındır. Özel araç olmaksızın ulaşım ise çoğunlukla tren yolu ile olmakla beraber kısıtlı imkanlar dahilindedir. Fabrika yerleşkesine kent içinden veya çevre bölgelerden ulaşım imkanlarının artırılması; mevcut tren hattının iyileştirilmesi, toplu taşıma imkanlarının sunulması, araç kullanımında trafiği rahatlatıcı önlemlerin alınması, faydalı olacaktır.

Yeşil alan ile çevrili bir çevrede bulunan fabrika yerleşkesinde de yeşil alan kullanımına dikkat edilmeli, yerleşkenin potansiyeli göz önünde bulundurularak yeşil alanların kamusal kullanımı sağlanmalıdır. Bu tür alanların olması kullanıcının yerleşkeyi sahiplenmesi açısından önemlidir.

Ankara Bira Fabrikası yerleşkesinin A.O.Ç. üzerinde Ankara Halkı'nın rekreasyon amaçlı kullandığı bir bölgede yer alması, endüstriyel miras kapsamında olması, sahip olduğu tarihi değer ve kente sağlayacağı kültürel katkı sebebiyle kamusal kullanıma sunulmalıdır. Fabrika Yerleşkesi kültürel amaçlı kullanımlara olanak verebilirse, sahip olduğu toplumsal belleğin ve Ankara'ya kazandırdığı kültürün korunması sağlanacak, sosyal çevrenin zarar görmesi engellenecektir. Fabrika, işlevsel dönüşümü ile sınırlı kullanıcıya hitap eden bir mekan olmak yerine, yer yer özel mekanları

içerebilecek kamusal alan haline getirilmeli, gerçek kullanıcılarına bırakılmalıdır. İşlevsel dönüşüm için yerleşkede söz hakkı olan tüm kurum ve kuruluşlar belirlenerek kurulacak organizasyonda kimlerin hangi aşamada devrede olacağı planlanmalıdır. Kullanıcı kısıtlanmasının olmaması için fabrika yerleşkesinin işlevsel dönüşümünde kamu kaynakları kullanılmalıdır. Ancak kamusal kaynakların ülkemiz ekonomik şartlarında bunu karşılaması çok mümkün gözükmemektedir. Bunun yerine özel sektöründe bu alanda kamusal yatırımla birlikte yer alması finansman sorununu aşacak, özel kullanıma açık mekanların oluşmasını sağlayacak, farklı sosyo ekonomik grupların aynı bölgede yer almasını sağlayacaktır.

5.9. Ankara Bira Fabrikası Dönüşüm Senaryosu

Ankara Bira Fabrikası kurulmuş olduğu yer ve üretim ile ilgili makine ve ekipmana sahip olmaması sebebiyle günümüzde üretim amaçlı kullanılamayacağı bir gerçektir. Fabrika bundan sonraki süreçte kamusal bir mekan olarak değerlendirilmelidir. Fabrikanın içinde bulunduğu A.O.Ç. ile birlikte kentsel kullanımın öngörüleceği bir program dahilinde ele alınması gereklidir.

5 Mayıs 1925 tarihinde Atatürk'ün emri ile kurulan A.O.Ç.'nin kuruluş amaçları çiftçiye önderlik etmek, örnek tarım işletmesi oluşturmak, Ankara halkına ucuz, temiz gıda maddeleri sunmak, Ankara ve çevresine rekreatif alanlar sağlamak olarak saymak mümkündür. Bugün A.O.Ç.'nin Ankara'nın gıda ihtiyacını karşılamasını beklemek, çiftliğin sadece Ankara Kenti'nin aktif yeşil alan ihtiyacını karşılamasını beklemek kadar gereksizdir. A.O.Ç.'nin kuruluşunda öngörülen görevler günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir. Gelişmiş tarımsal üretim teknikleri, toprak ve suyu kirlenmeden tarım yapılması, hormon kullanmadan tarımsal üretimin artırılması, çiftçinin tarımsal üretim konusunda bilinçlendirilmesi, A.O.Ç.'nin tarımsal gelişmeye yönelik günümüzde geçerli olabilecek görevlerinden bazılarıdır.

A.O.Ç. arazilerinin yeşil alan olarak korunması yerine ilk kuruluş amaçları doğrultusunda korumak gerekir. Büyük bir araziyi lüks malzemelerle donatıp doğa sevgisini baskı altına alan rekreasyon alanlarına dönüştürmek rant amaçlı bir yaklaşım olduğu gibi, çiftliğin belleklerde yer etmiş şeklinin kaybolmasına neden olacaktır. (1/25000 ölçekli A.O.Ç. Alanı Nazım Planı'nda bugün elde kalan çiftlik arazilerinin hemen hemen tamamının rekreatif amaçlı kullanımı öngörülmektedir.)[Ek.1] Çiftliğin insanları bir araya getiren, esas işlevine uygun, etkinliklere insanları katan dinlenme ve eğlence mekanlarının yaratılması kuşkusuz faydalı olacaktır. Çevresel değerlere sahip çıkılması, çevresel değerlerin insan emeği ile yeniden yaratılması, doğal verileri yok etmeksizin halkın dinlenme ve eğlenme gereksinmelerinin sağlanması, sosyal sorunlara çözüm üretirken kaynak savurganlığına yol açmaması açısından daha sağlıklı bir yol olacaktır. Herşeyden önce bu alana dinlenmek ve eğlenmek için gelen her kişi alanın temel işlevinin ne olduğunu, burada neyin üretildiğinin bilincinde olmalıdır. Bireyler tüketici durumunda görülmemeli, insanın doğaya ve üretime yabancılaşmasını özendiren rekreasyon alanları planlaması yapılmamalıdır. Çiftliğin özgün işlevi devam ettirilmelidir.

5.10. Öngörülen Yeni Kullanım

Ankara Bira Fabrikası 1/25000 ölçekli A.O.Ç. Alanı Nazım Planı'nda "A.O.Ç. İdari Merkez Alanı" olarak belirlenmiştir. Şu an Mey İçki Sanayi Tic. A.Ş.'nin kullanımında olan fabrika 2009 yılında Özelleştirme İdaresine devredilecektir. T.C. Kültür Bakanlığı Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını koruma Kurulu'nun 12.06.1995 tarih ve 4015 nolu kararına göre sit alanı ilan edilen Ankara Bira Fabrikası yerleşkesi bu karar uyarınca koruma altına alınmıştır.

Koruma altına alınan fabrika yerleşkesinde bulunan yapıların işlev dönüşümü ile yıkılmadan ayakta kalması sağlanmalıdır. Yapılara yüklenecek fonksiyon fabrikanın bulunduğu çevre, kentle olan ilişkisi, kentin ihtiyacı doğrultusunda

belirlenmelidir. Bu açıdan bakıldığı zaman fabrikaya A.O.Ç. kurulduğu dönemde öngörülen fakat günümüzde kaybolmuş veya kaybolmak üzere olan işlevleri yüklemek doğru bir yaklaşım olacaktır.

Fabrikaya yeni işlev olarak iki farklı programı yüklemek mümkündür. Birincisi; fabrika yerleşkesinde kültürel amaçlı kullanımlara olanak sağlamak, ikincisi; tarımsal üretimi geliştirmek için eğitici çalışmaların yapılacağı alanlar oluşturmak. Fabrika yerleşkesinde bulunan yapı stoğunun sayı olarak bu kullanımlara yeterli olabilecek sayıda olması, yapıların büyüklük olarak bu kullanımlara uygun olması, iki programında yerleşkedeki yapılara yüklenebilmesini olanaklı kılmaktadır.

Kültürel Amaçlı Kullanım

Ankara Bira Fabrikası kurulduğu dönemde A.O.Ç. arazileri üzerinde yapılmış rekreatif amaçlı tesisler ve Fabrika bünyesinde oluşturulan bira parkı yeni bir sosyal yaşam modeli oluşturmak için tasarlanmış mekanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni kurulan Cumhuriyet'in dışarıdan gelen asker ve bürokrat kökenli eliti ile, Ankara kenti içinde yerleşik olan yerlilerin kaynaşmasını sağlamak ve ortak bir yaşam kültürü oluşturmak o dönemde çiftlikte ve Ankara'nın diğer bölgelerinde tasarlanan rekreatif tesislere yüklenen görevlerdi. Düzenlenen piknikler, yüzme yarışmaları, sosyal aktiviteler, gardenpartiler, konserler, yeni sosyal yaşamı oluşturan, bütünleşmeyi sağlayan etkinliklerdi. Bugün ise A.O.Ç. yapılacak yeni plan çerçevesinde tüketim amaçlı bir kullanıma yönelmekte, halkın yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayan, sınırlı yeşil alan kullanımını öneren, esas amaçlarından uzaklaşmış bir kuruluş olarak karşımıza çıkmaktadır. Planda öngörülen dinlenme, rekreasyon gibi kullanımlar tüketimi destekleyen, tüketim ile birlikte varolan işlevler olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüketimi, tüketimciliği rekreasyon etkinliği haline getirmek, insanı doğaya yabancılaştırmasının

yanında A.O.Ç.'nin kuruluşunda öngörülen işlevlerinden uzaklaşmasını sağlayacak bir tutumdur.

Asıl yapılması gereken çiftliğe ve özelde Ankara Bira Fabrikası'na bu tür bir bakış açısı ile bakmak yerine buranın tüm Ankaralı'nın kullanımına açmak olmalıdır. Bu amaçla Ankara Bira Fabrikası yerleşkesinde kültürel amaçlı kullanımlara olanak vermek, şu an kısıtlı kullanıma sahip A.O.Ç.'nin daha fazla insan tarafından kullanılmasında etkili olacak, çiftliğin kuruluş amaçlarında bulunan ortak yaşam kültürü oluşturma gayesinin bugün de devam etmesini sağlayacaktır. Bugün sadece belirli bir kesim tarafından kullanılan A.O.Ç. kültürel amaçlı kullanımıyla farklı sosyo-ekonomik kitlelere hitap edebilecek, bu sayede Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda A.O.Ç. üzerinden başarılan ortak yaşam kültürü, fabrika yerleşkesinde yapılacak düzenlemelerle, kültürel, sosyal kullanımlarla tekrar üreilmeye başlanacaktır.

Fabrika yerleşkesinin kültürel, sosyal amaçlı kullanımı için gerekli işlev dönüşümü yapılmalıdır. Bu dönüşüm kapsamında yeni düzenlemeler yapılmalı, böylelikle fabrikanın üretim yapısı ve sosyal mekan olarak taşıdığı değer yok edilmeden korunması sağlanmalıdır. Yapının kuruluş amacı olan eski işlev ve bu işleve ait izler, kültürel amaçlı kullanımda kaybedilmemeli, dönüşüm sırasında göz önünde bulundurulmalıdır.

Fabrika yerleşkesinin yeni işlevi ile kullanımında gerekli düzenlemeler yapılmalı, buranın kültürel bir program dahilinde ele alınması gerekmektedir. Yeni düzenleme ile A.O.Ç. ve Fabrika'nın tarihini anlatacak, müze görevi görece bölüm oluşturulmalıdır. Endüstri ve Cumhuriyet tarihi bakımından kendisine yüklenen görevler ile önemli bir yere sahip olan Ankara Bira Fabrikası üretim yapısı olarak bu görevini tamamlamış gözükmektedir. Bundan sonraki süreçte işlev dönüşümü ile oluşturulacak müze bölümünde fabrikanın bu görevini anlatmak mümkündür. Fabrikanın hangi amaçla kurulduğu, ne gibi faydalar sağladığı, zaman içinde yaşadığı değişiklikler bu

bölümde anlatılmalıdır. Yerleşkeyi kullanan Ankaralı buranın ilk kurulduğu dönemdeki işlevini, görevini bilmelidir.

Konser, tiyatro, sinema gibi kültürel faaliyetler için açık, kapalı alanlar belirlenmeli, bunlar için gerekli mekansal düzenlemeler yapılmalıdır. Üretim yapısı olması fabrika içinde geniş açık, kapalı alanların olmasını sağlamıştır. Bu tür geniş açıklıklı mekanlar rahatlıkla konser ve sinema gibi faaliyetler için uygun mekanlara dönüşebilmektedir.

Halkın her kesiminin katılabileceği kurslar, öğretici çalışmalar için işlikler oluşturulmalıdır. Bu tür işlevler fabrika yerleşkesinin gün içinde kullanılmasının sağlanması, farklı sosyal grupların bir araya gelebileceği bir ortam oluşturması açısından fabrika bünyesinde yer almalıdır.

Sportif faaliyetler için fabrika yerleşkesinde bulunan saha düzeltilmeli, diğer spor dalları içinde alanlar ayrılmalıdır. A.O.Ç.'nin kurulduğu dönemde spora verilen önem yeniden canlandırılmalı, rekreasyonun bir parçası olarak A.O.Ç.'de düşünülen sportif faaliyetler, sağlıklı bireyler yetiştirme hedefi devam ettirilerek fabrika özelinde yeniden canlandırılmalıdır.

Fabrika çevresinde bulunan lokanta ve hazır yemek tesisleri için düzenleme yapılmalıdır. Hatta bu tesislerin fabrika yerleşkesi içinde uygun bir biçimde konumlandırılması düşünülebilir. Fabrika geleneğinde olan bira parkı ve rekreasyon anlayışı lokanta ve hazır yemek tesislerinin fabrika bünyesine alınmasıyla yeniden başlamış olacak, toplumsal hafızada yer etmiş ancak kullanılmamasıyla unutulmuş olan bu anlayış geri kazanılacaktır. Fabrika yerleşkesinin rekreasyon amaçlı kullanımı Ankara Halkı'nın burayı sahiplenmesini sağlayacaktır. Bugün çiftlikte bulunan lokanta ve hazır yemek tesislerine olan ilgi fabrikaya kayacak, fabrika yerleşkesinin yoğun biçimde kullanılmasını sağlayacaktır. Bu ilgi fabrikanın fiziksel varlığını devam ettirdiği gibi fabrikada yer alacak diğer işlevlerin de Ankara Halkı tarafından

öğrenilmesi açısından da önemlidir. Ayrıca bu tesislerden sağlanacak gelir işletme olarak fabrikanın ayakta kalmasında önemli bir yer alacaktır.

Halkın katılım ve ilgisinin arttırılması, kültürel-endüstriyel miras duygusunun geliştirilmesi, alanın yeni işlevinin halka tanıtılması için gerekli tanıtıcı yayınlara önem verilmelidir. Ankara Bira Fabrikası kurulduğu dönemde bira üstüne birçok yayın yapılmış, biranın sağlıklı bir içki olduğu, fabrikanın önemli bir sanayi yapısı olduğu, çiftçinin arpa üreticisinin ürününün bu sayede değerlendirileceği bu yayınlarda halka anlatılmıştır. Günümüzde fabrikada yapılacak işlev dönüşümünün halka anlatılması gerekmektedir. Bu sebeple basın yayın organlarında bu amaçla tanıtıcı yayınlar yapılmalı, fabrikanın eski ve yeni işlevi, yeni kullanım şekli duyurulmalıdır.

Tarımsal Üretimi Geliştirme

A.O.Ç.'nin kurulmasında iki önemli hedef vardı: "Modern toplum" ve "modern tarım üretim biçimleri". Modern toplum hedefine rekreasyon, sportif faaliyetler ile ulaşmak hedeflenirken, modern tarım üretim biçimlerinin çiftçilere öğretilen bilimsel üretim teknikleri ile gerçekleşmesi hedefleniyordu. Bu amaçla çiftlik kurulduğu dönemde bir okul, eğitim kuruluşu niteliğinde olmuş, modern tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması için çalışmalara sahne olmuştur. Bu amaçla köylü çocuklara ders verilmiş, Yüksek Ziraat Enstitüsüne girecek lise mezunlarının bir sene boyunca çiftlikte tarım işçisi olarak çalışması zorunlu hale getirilmiştir. Ziraat, veterinerlik, ziraat makineleri mühendisliği dallarında eğitim veren okulların öğrencileri o yıllarda tüm gün boyunca çiftlikte yaşayarak staj görmüşlerdir [Keskinok, 2000].

Bugün ülkemiz tarımsal üretim bakımından giderek zayıflamakta, üreticiler, çiftçiler giderek yoksullaşmaktadır. Tarımsal üretim açısından dışa bağımlı olduğumuz ve buğday ithal ettiğimiz bir gerçektir. Tarımsal gelişmesinde orman çiftliklerini örnek alan İsrail bugün ülkemize arı domates tohumu ihraç

eder hale gelmiştir. Tarımsal makineleşme ve zirai donanımların yeterli seviyede olmasına karşın, bilimsel methodlarla tarım üretimi yapılması konusunda çiftçilerin bilgi yetersizliği bulunmaktadır. Kaynak kullanımında yapılan savurganlık giderek azalan su kaynaklarının bilinçsiz kullanımı gelecekte daha büyük tehlikelere davetiye çıkarmaktadır. Tarımsal üretimde hormon kullanımı, gübrenin; toprağı, suyu zehirlemesi gibi tarımsal üretimimizin bugün de karşı karşıya olduğu pek çok sorun bulunmaktadır.

Bu sorunların çözümü için ülkemizin yine A.O.Ç. gibi çiftçiye önderlik edecek kamusal girişimlere ihtiyacı vardır. Çiftliğin kuruluş yıllarında olduğu gibi bugünde çiftçiye önderlik etmesi gerekmektedir. Bu noktadan hareketle A.O.Ç. arazileri üstünde bulunan Ankara Bira Fabrikası'nda A.O.Ç.'nin ilk kuruluş amaçlarına uygun, çiftçinin tarımsal üretim tekniklerini öğrenmesini sağlayacak kullanımlar önermek mümkündür. Fabrika yerleşkesinde bulunan birçok kapalı depolama alanı ve bunlarla bağlantılı açık alanlar bulunmaktadır. Bu alanları tarımsal üretimi geliştirici kurslar, öğretici çalışmalar, faaliyetler için kullanmak mümkündür. Çiftçilere verilecek kurslar ile modern tarım teknikleri öğretilecek, eldeki donanımı kullanma, toprakları akılcı bir biçimde değerlendirme, doğal kaynakların doğru kullanılması, gibi birçok konuda çiftçilerin bilinçlendirilmesi sağlanabilir. Oluşturulacak laboratuvarlarda kaliteli tohum yetiştirilmesi, çevreyi kirletmeyen gübreleme yöntemleri belirlenebilir, doğal enerji kaynaklarının kullanımını araştırılıp, ekolojik tarım tekniklerinin geliştirilmesinde önemli çalışmalar yapılabilir. Saydığımız ve bunlara benzeyen, şu an çözüm bekleyen birçok tarımsal sorun bulunmaktadır. Bu sorunların çözümünde A.O.Ç. başta olmak üzere yeni bir yapılanmaya ihtiyaç vardır. Ankara Bira Fabrikası da bu yapılanma içinde okul görevi görecek fiziksel yapıya sahiptir.

6. SONUÇ

Ankara Cumhuriyet'in modernleşme programını tüm başlıklarıyla içeren bir kent olarak kurulmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kentte inşa edilen tüm kültür, eğitim, sağlık, endüstri, yönetim yapıları ve rekreasyonel alanlar Cumhuriyet'i kuranların hedeflerini, hayallerini, ideallerini, çabalarını tanımlar. Ankara'nın kentsel peyzajını oluşturan, Cumhuriyet'in kurulduğu günden bugüne kadar Ankara'yı örnek bir kent yapan, bütünün her parçası bugün kent tarihinin, kent kimliğinin, toplumsal belleğin bir parçası haline gelmiştir.

Güçlü bir sanayinin varlığı Cumhuriyet'in uygarlık hedefine ulaşması için gereklidir. Bu noktadan hareketle Cumhuriyet'in Modernleşme programında sanayi gelişimi önemli bir yere sahiptir. Sanayi; teknik olarak ilerlemenin yanında insanların düşünce ve yaşam biçimini değiştirecek, sosyal, kültürel, ekonomik boyutları ile çevresel etki yaratacak bir dönüşümü içermektedir. Bu bağlamda Erken Cumhuriyet döneminde sanayinin gelişmesi yönünde somut adımlar atılmıştır. İlk başta özel sektörün sanayinin gelişiminde öncü olması istenmişse de dünyada yaşanan gelişmelerle birlikte ortaya çıkan patlak veren ekonomik buhran özel sektörün sanayi alanında yatırım yapmasına engel olmuştur. Bu noktada sanayi yatırımları devlet eliyle yapılmaya başlanmış, sanayinin temelini oluşturan fabrikalar devlet tarafından kurulmuştur.

Modernleşmenin aracı olarak kabul edilen sanayi yapıları üretimin gerçekleştiği mekanik donanımları barındırmalarının yanında bir ülkenin sosyo-ekonomik geçmişinin de önemli göstergeleridir. Ancak zaman içinde bu yapılar kendilerinin sebep olduğu teknolojik gelişmeler yüzünden yetersiz hale gelirler. Ayrıca kentlerin büyümesi ve sanayi bölgelerinin şehir dışına taşınmaları şehir içinde kalan sanayi tesislerinin kullanılmasını imkansız kılar. İşlevini kaybeden sanayi yapıları ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmesinin,

sanayi geçmişinin göstergeleri olmaları, toplumun belleğinde yer etmiş olmaları onların miras kapsamında ele alınmalarını gerektirir. Endüstriyel miras kapsamında ele alınan bu yapılar yeniden işlevlendirilerek kent ve kamu yararı için kullanılır. Bu sayede kent kullanıcıları için yeni sosyal mekanlar, yeni odak noktaları oluşturulur. İşlevsel dönüşüm uygulamalarında temel amaçları şöyle sıralamak mümkündür:

- Endüstriyel miras kabul edilen alanın, yapının kentin gündelik yaşamına katılması.
- Alan için; fiziksel çevre, sosyal yapı, kullanıcı profili belirlenerek, dinamik bir senaryo ile doğru işlev seçimi yapılması.
- Yeni işlevin kente kültürel, sosyal, ekonomik, anlamda fayda sağlaması,
- Eski işlevin tamamen silinmeden yeni işlev yüklemesinin yapılması, olabiliyorsa eski işlevin devam ettirilmesi.
- İşlevsel dönüşüm ile yapılara yüklenen yeni işlevin esnek kullanımlara olanak vermesi, ilerleyen zamanlarda farklı işlevlerinde yüklenebilmesi.
- Kent kullanıcısının yeni işlev planlamasında katılımının sağlanarak uygun işlev seçiminde etkin rol alması.
- İşlev dönüşümünde yer alacak aktörlerin doğru belirlenmesi ve hangi aşamalarda projeye katılacağını planlanması.
- İşlevsel dönüşüm sürecinin planlanması ve denetlenmesi.

Cumhuriyet modernleşmesinin model kenti olan Ankara her yönüyle modernleşmeyi yansıtacak, geçmişle bağlarını koparacak bir çizgide gelişmesini sürdürmüştür. Kent planlamasındaki deneyimleriyle örnek olduğu diğer kentlerin de planlı bir şekilde gelişmesi hedeflenmiş, yaratılan kamusal mekanlar ile idealize edilen modern toplumun bireylerine yönelik kent yaşam modeli sunmuştur.

1925 yılında Ankara'nın kent merkezinin hemen dışında kurulan A.O.Ç. örnek tarım işletmesi olmasının yanında modern toplum bireylerinin dinlenme, rekreasyon ihtiyaçlarına cevap verecek, yeni sosyal deneyimleri yaşayacağı bir mekandır. A.O.Ç. için yapılan Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nda A.O.Ç.'nin kent içi açık yeşil alan olarak kullanılması öngörülmektedir. Kurulduğu dönemde tarımsal üretimin gelişmesinde öncü rol oynayan, çiftçinin modern tarım tekniklerini öğrenmesinde okul görevi gören A.O.Ç. bu işlevlerinden koparılmak istenmektedir.

A.O.Ç. arazileri üstünde kurulan Ankara Bira Fabrikası bira üretiminde milli bir tesis olması Orta Anadolu'da üretilen arpanın değerlendirilmesi amacıyla kurulmuş olmasının yanında fabrika bahçesinde faaliyet gösteren bira parkı ile de Ankara halkının rekreatif amaçlı kullandığı bir tesis olmuştur. 1/25000 ölçekli A.O.Ç. Nazım İmar Planı'nda A.O.Ç. idari merkez alanı olarak tanımlanan fabrika alanının bundan sonra hangi amaçla kullanılacağı belirsizdir. Ankara Bira Fabrikası Cumhuriyet'in modernleşme projesinin, çok kısa endüstri tarihimizin önemli bir ögesi olarak endüstriyel miras kapsamında ele alınması gereken bir yapıdır.

Fabrika yerleşkesi, A.O.Ç. toprakları üzerinde Ankara Halkı'nın bir bölümünün rekreasyon amaçlı kullandığı bir alandır. Çoğunlukla yemek yemeye dayalı ihtiyaçların karşılandığı bu bölge tüm Ankaralıların kullanımına açılmalıdır.

Ankara Bira Fabrikası'nın yerleşkesi endüstriyel miras kapsamında ele alınıp yapılacak işlev değişikliği ile kültürel amaçlı kullanımlara olanak verebilecek potansiyele sahiptir. Bu sayede fabrika yerleşkesi sahip olduğu endüstri arkeolojisi miraslarını, toplumsal bellekte yer etmiş önceki kullanım değerlerini, rekreatif amaçlı kullanımını bir bütün halinde değerlendirerek, kültürel amaçlı kullanımlara olanak verecek kamusal alanlara dönüştürerek,

tüm Ankara Halkının kullanımına açabilir. A.O.Ç.'nin yapılacak yeni imar planı ile kurulduğu dönemdeki amaçları doğrultusunda günümüz koşullarına göre yeniden programlanması, Ankara Bira Fabrikası'nın işlev dönüşümü ile Ankara Halkının bulunduğu sosyal, kültürel değerlerin ön planda olduğu bir merkez haline gelmesi, Ankara'nın cumhuriyetin modernleşme düşüncesinin kazandırdığı modern kimliği kaybetmeden, toplumsal belleğin sürekliliğini teşvik edecek kullanımlarına olanak veren kentsel mekan kazanmak için yapılması gereken bir eylemdir.

KAYNAKLAR

Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, "2023 Başkent Ankara Nazım Plan Notları ", **Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı Yayınları**, Ankara, 51, (2006).

Ahmad F., "Modern Türkiye'nin Oluşumu", **Kaynak Yayınları**, İstanbul,(1999).

Alkan İ., "Ankara Bira Fabrikası", İktisat ve Ticaret Ansiklopedisi, **İ.T.A.**, İstanbul 1; 296, (1947)

Aktüre S., "19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi", **ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları**, 123-127, Ankara, (1978)

Alfrey J., Putnam T., "The Industrial Heritage Managing Resources and Uses", **London and New York**, Routledge, 42-43, (1992).

Anıl S.B., "Gelecekteki Ankara Makroformu İçin Atatürk Orman Çiftliği Benzeri İşlev Yüklenebilecek Alanların Saptanması Üzerine Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, **Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Ankara, 18, (1996)

Boratav K., "Türkiye İktisat Tarihi (1908-2005)", **İmge Kitapevi Yayınları**, Ankara, 40-61, (2006)

Bozdoğan S., "Modernizm ve Ulusun İnşası Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür", **Metis Yayınları**, İstanbul, 83, (2002)

Buchanan A., 1981, "The Definition Of Industrial Archeology", L'etude Et La Mise En Valeur Du Patrimoine Industriel, **4. Conference Internationale**, Lyon-Grenoble, 104, (1981)

Cengizkan A., "Modernin Saati", **Mimarlar Derneği Yayınları**, Ankara, 37-60, (2002)

Cengizkan A., "1957Yücel-Uybadin İmar Planı ve Ankara Şehir Mimarisi", "Cumhuriyet'in 'Ankara'sı", Şenyapılı T. (Derleyen), **ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.**, Ankara, 30-45, (2005)

Cengizkan, N.M., "Endüstri Yapılarının Yeniden Kullanımı", **Mimarlık Dergisi**, 308, 40-41, (2002)

Cosson, N., "The BP Book of Industrial Archaeology", **Oxford Press**, London, 17, (1975)

Doğruel F., ve ark., "Osmanlı'dan Günümüze Tekel", **Tekel Yayınları**, İstanbul, 316-318, (2000)

Eraydın A., Köroğlu B.A., "Ankara'nın Yeni Gündemi: Ulus Devletin Başkentliğinden Küresel Ekonominin Düğüm Noktası Olmaya Uzanan Yapısal Dönüşüm", 'Cumhuriyet'in 'Ankara'sı, Şenyapılı T. (Derleyen), **ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.**, Ankara, 266-285, (2005)

Eren, E., "Geçmişten Günümüze Anadolu'da Bira", **Bilişim Yayınları**, İstanbul, 62-63, (2005)

Feroğlu Y.E., Arşivinden (2006)

Feroğlu Y.E., Arşivinden (2007)

Günay B., "Ankara Çekirdek Alanın Oluşumu ve 1990 Nazım Planı Hakkında Bir Değerlendirme", 'Cumhuriyet'in 'Ankara'sı, Şenyapılı T. (Derleyen), **ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.**, 80-81, (2005)

İnan, A., "Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 1. Sanayi Planı 1933", **Türk Tarih Kurumu Basımevi**, Ankara, 15, (1972)

İnternet: Ankara Büyükşehir Belediyesi internet sitesi "2023 Ankara Nazım Planı"

http://www.ankara.bel.tr/AbbSayfaları/ABB_NazımPlanı/dusukcoz.aspx(2007)

İnternet: Bursa Büyükşehir Belediyesi internet sitesi "Merinos Kentsel Dönüşüm Projesi"

<http://www.bursa-bld.gov.tr/projeler/proje.html> (2007)

Keskinok, Ç., "Atatürk Orman Çiftliği: Kuruluşu, Sorunları ve Çözüm İçin Öneriler", **Mimarlık Dergisi**, 292, 43-46, (2000)

Kıraç A.B., "Türkiye'deki Sanayi Yapılarının Günümüz Koşullarına Göre Yeniden Değerlendirilmesi Konusunda Bir Yöntem Araştırması", Doktora Tezi, **Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 61-62-65-74-75, (2001)

Köksal R., "Ankara Metropolünde Atatürk Orman Çiftliği ve Geleceği", Yüksek Lisans Tezi, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi**, Ankara, 119, (1996)

Köksal, G.T., 2006, "Kentsel Dönüşüm Projeleri" Karşısında Endüstri Mirasının Geleceği", **Mimarlık Dergisi**, 331, 13-14

Mears E.G., "Modern Turkey", **Macmillan**, New York, (1924)

Önder, İzzet, A.O.Ç. Müdürlüğü, Peyzaj Mimarı, **Yapılan sözlü görüşme**

Öztan, Y., "Atatürk Orman Çiftliği'nin Ankara Kentinin Yeşil Alan Sistemi İçin İşlevi" Dünü, Bugünü ve Geleceği ile Atatürk Orman Çiftliği", **Ziraat Mühendisleri Odası 18/6/1993 tarihinde aynı adla düzenlenen sempozyum bildirileri**, Ankara, 33, (1993)

Palmer, M., Neaverson, P., "Industrial Archaeology Principles and Practice", **London and New York**, Routledge, 1-82, (1998)

Robert, P., "Adaptations "New Uses For Old Buildings", **Princeton Architectural Pres**, Paris, 84-88, (1989)

Sözen M., "Kültür Varlıklarının Korunmasında Sorunlar ve Olanaklar, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı", **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü Yayınları**, Ankara, 19-20, (1990)

Sanayi Bakanlığı, "50 Yılda Türk Sanayi", **Sanayi Bakanlığı Yayınları**, 3, (1973)

Stratton M., "Reviving Industrial Buildings: An Overview Of Conservation and Commercial Interests", **Industrial Buildings Conservation and Regeneration**, London, 20, (2000)

Şahin Z., "Atatürk orman Çiftliği Nasıl Korunmalı", TMMOB İl Koordinasyon Kurulu, **Sempozyum Bildirileri**, Ankara, 70, (2004)

Tankut G., "Bir Başkent'in İmarı Ankara (1929-1939)", **ODTÜ Yayınları**, Ankara, 56, (1990)

Tanyeli G., "Endüstri Arkeolojisi", **Arredamento Mimarlık Dergisi**, 4, 92, (1998)

Tanyeli G., Aslan D., Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi, **Arredamento Mimarlık Dergisi**, 09, 104-115, (2001)

“Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Mevzuatı”, T.C. Kültür Bakanlığı, **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü**, (1990)

Tayanç T., Sanayileşme Sürecinde 50 Yıl, **Milliyet Yayınları**, İstanbul, 32-44-71-73, (1973)

TDK Sözlük, **TDK Basımevi**, Ankara, 1029, (1988)

Tekeli İ., Şenyapılı, T., Güvenç, M., “Ankara’da Sanayi Üretiminin Tarihsel Gelişim Süreci ve Mekansal Örgütlenme Biçimlerine İlişkin Çözömler”, **Milli Prodöktivite Merkezi Yayınları**, 56-58-60-62-66, (1991)

Tekeli İ., “Regional Planning in Turkey and Regional Policy in the First Five Year Plan, Planning in Turkey”, **DPT Yayınları**, Ankara, 15-37, (1967)

Toker, M., “Ülkemizde Bira Üretimi”, **İktisadi Yürüyüş Dergisi**, 13,2-3, (1952)

Tolga, H. M., “Endüstriyel alanların Dönüşümü, Kentsel Mekana Etkileri: Beykoz Kundura ve Deri Fabrikası İçin Bir Dönüşüm Senaryosu”, Yüksek Lisans Tezi, **Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 18,103, (2006)

Tütengil A., “Yapısal Kültür Varlıklarının Fayda Değer Analizine Bağlı Bir Yöntemle Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, **İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 14,15, (1995)

Uludağ Z., Cumhuriyet Döneminde Rekreatyon ve Gençlik Parkı Örneği, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, **Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları**, İstanbul, 65-74, (1998)

Uybadin, R., Yücel, N. “Ankara İmar Planı Basılmamış Rapor”, Sayfa 14, 15

Vardar A., Başkent’in İlk Planları, **Planlama Dergisi**, 89\2-3-4, 38-50, (1989)

Yarışma Raporu, **Hakimiyeti Milliye Matbaası**, 3, (1929)

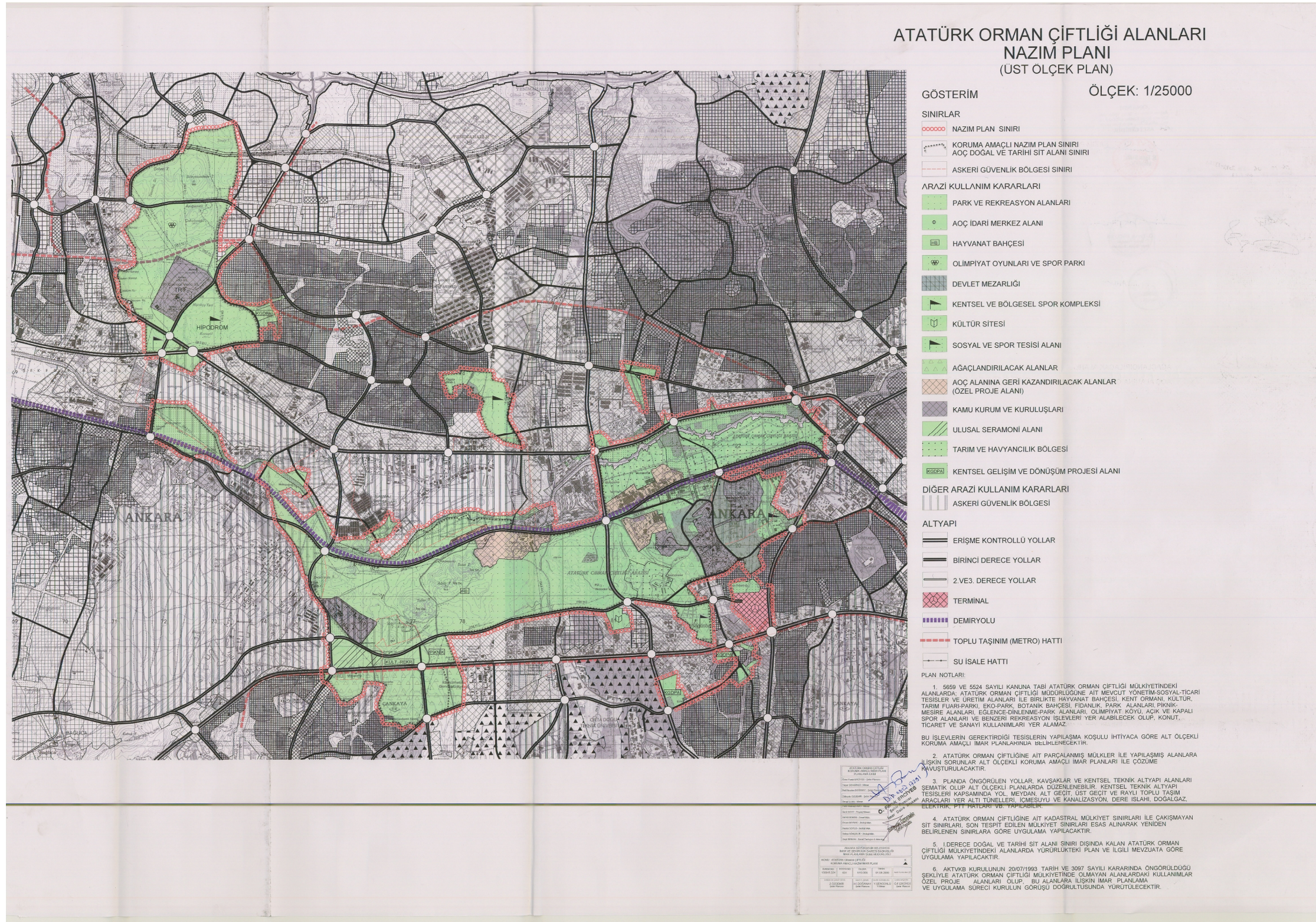
Yavuz T. A. (Derleyen), “Tarih İçinde Ankara Bildirileri”, **Ortaoğu Teknik Üniversitesi Ankaralılar Vakfı Yayınları**, Ankara, 201-207-219-301-316, (2000)

Zelef, M. H. (Editör), Dosya 03 Endüstri Mirası, Bülten 45 (eki), **TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları**, 4, (2006)

Zeybekoğlu S., Erken Cumhuriyet Dönemi Sanayi Komplekslerinin Mekansal Analizi: Nazilli, Kayseri, Bursa ve Eskişehir Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, **Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, İstanbul, 16-18, (2002)

EKLER

EK-1 Atatürk Orman Çiftliği alanları nazım planı (Üst Ölçek Plan)

EK-2 Ankara Bira Fabrikası vaziyet planı

1 GİRİŞ HOLÜ ve LOJMAN	11 ÇAY PAKETLEME	21 BEKÇİ KULÜBESİ	31 İTFAYE	41 BEKÇİ KULÜBESİ	51 LOJMAN
2 SİLO	12 İŞÇİ LOKALI	22 GAZİNO	32 KERESTE DEPOSU	42 BENZİN POMPASI	52 PTT
3 BEKÇİ KULÜBESİ	13 HEYKEL	23 HAVUZ	33 YENİ FİÇİ İMALAT ATÖLYESİ	43 ÇİÇEK SERASI	53 DÜKKANLAR
4 KÖMÜRLÜ KAZAN DAİRESİ	14 MALT	24 İŞÇİ GİRİŞ ÇIKIŞI	34 LOJMAN D BLOK	44 BARAKALAR	54 İSTASYON
5 FUEL-OİL	15 BÜRO	25 SOSYAL TESİS-YEMEKHANE-SOYUNMA	35 HAVUZ	45 BEKÇİ KULÜBESİ	55 DEPO
6 MAKİNE DAİRESİ	16 BİRA DOLDURMA ve AMBALAJ	26 TORNA-TESVİYE-DÖKÜM ATÖLYESİ	36 TAMİRHANE	46 10 TONLUK KANTAR	56 UMUMİ WC
7 KAYNATMA	17 VİSKİ ve ŞARAP DOLDURMA	27 MARANGOZ ATELYESİ	37 SAC BARAKALAR	47 6 ve 60 TONLUK KANTAR	57 LOKANTA
8 FERMANTASYON	18 RAKI DOLDURMA	28 SANDIKHANE	38 GARAJ	48 LOJMAN C BLOK	
9 SOĞUTMA FERMANTASYON	19 BOŞ ŞİŞE	29 MİSAFİRHANE	39 VİSKİ DİNLENDİRME	49 LOJMAN C1 BLOK	
10 DİNLENDİRME	20 HANGARLAR	30 GENEL MÜDÜR LOJMANI	40 BEKÇİ KULÜBESİ	50 LOJMAN A-B BLOK	

EK-3 Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.1

f.2

f.3

f.4

f.5

f.6

EK-3 (Devam) Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.7

f.8

f.9

f.10

f.11

f.12

EK-3 (Devam) Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.13

f.14

f.15

f.16

f.17

f.18

EK-3 (Devam) Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.19

f.20

f.21

f.22

EK-3 (Devam) Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.23

f.24

f.25

f.26

f.27

f.28

EK-3 (Devam) Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.29

f.30

f.31

f.32

f.33

f.34

EK-3 (Devam) Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.35

f.36

f.37

f.38

EK-3 (Devam) Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.39

f.40

f.41

f.42

f.43

f.44

EK-3 (Devam) Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.45

f.46

f.47

f.48

f.49

f.50

EK-3 (Devam) Ankara Bira Fabrikası fotoğrafları

f.51

f.52

f.53

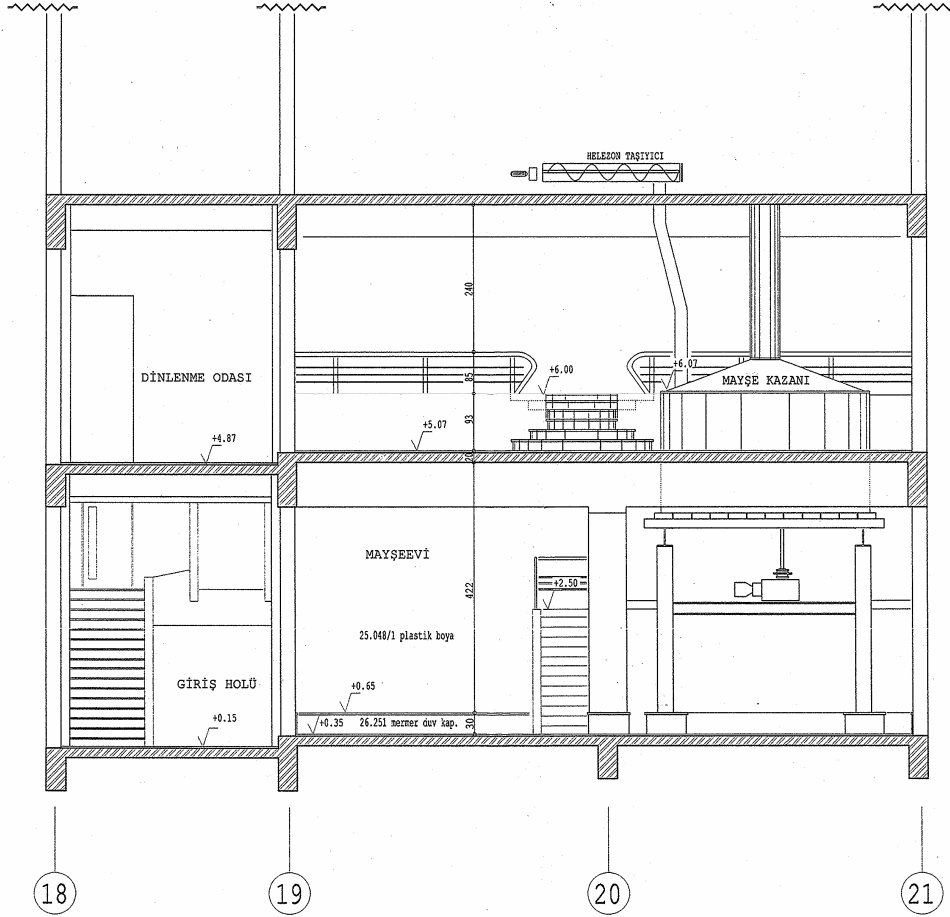

f.54

EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Kaynatma Binası (7) A-A Kesiti

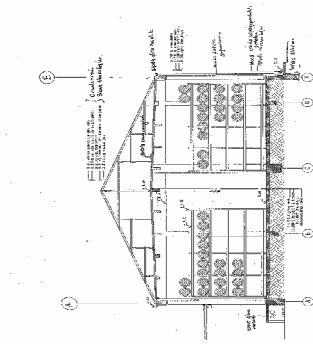
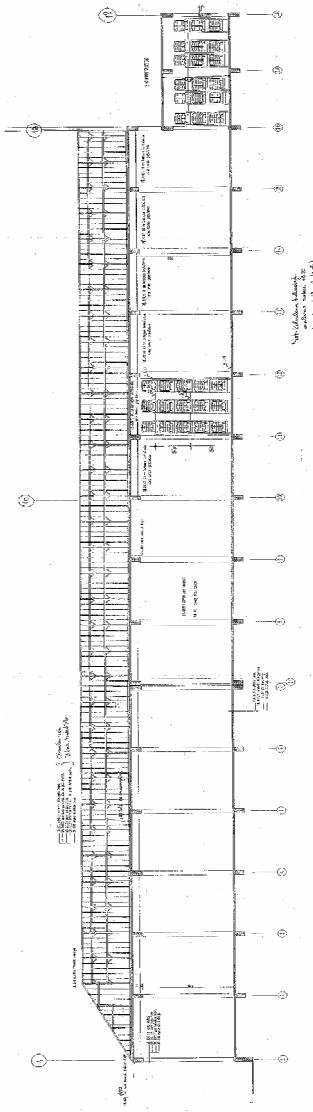

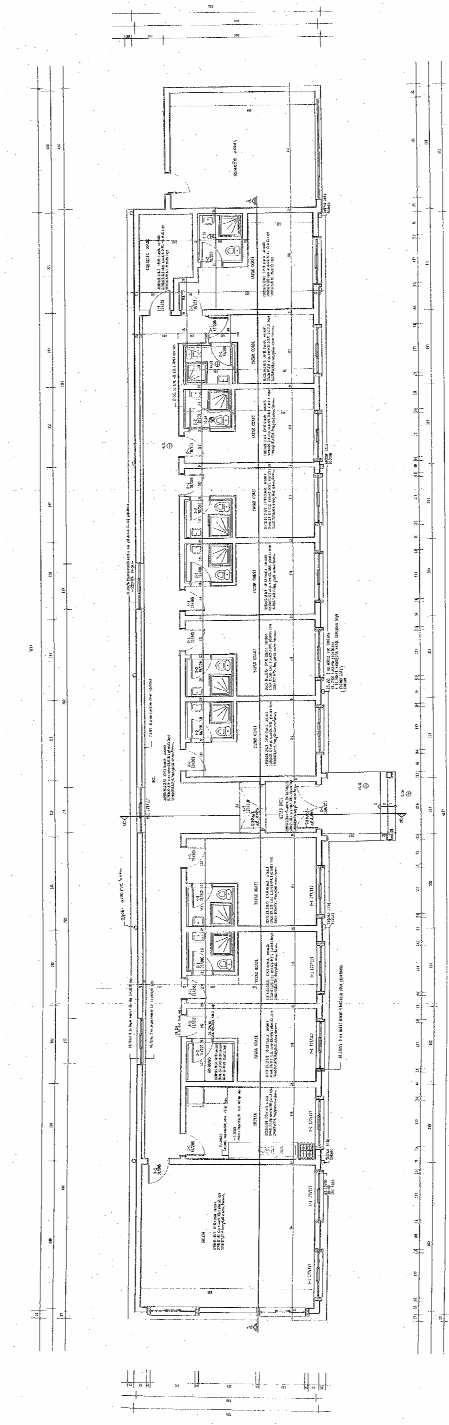
EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Dinlendirme Binası (10) Kesitler

EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Misafirhane Binası (29) Planı

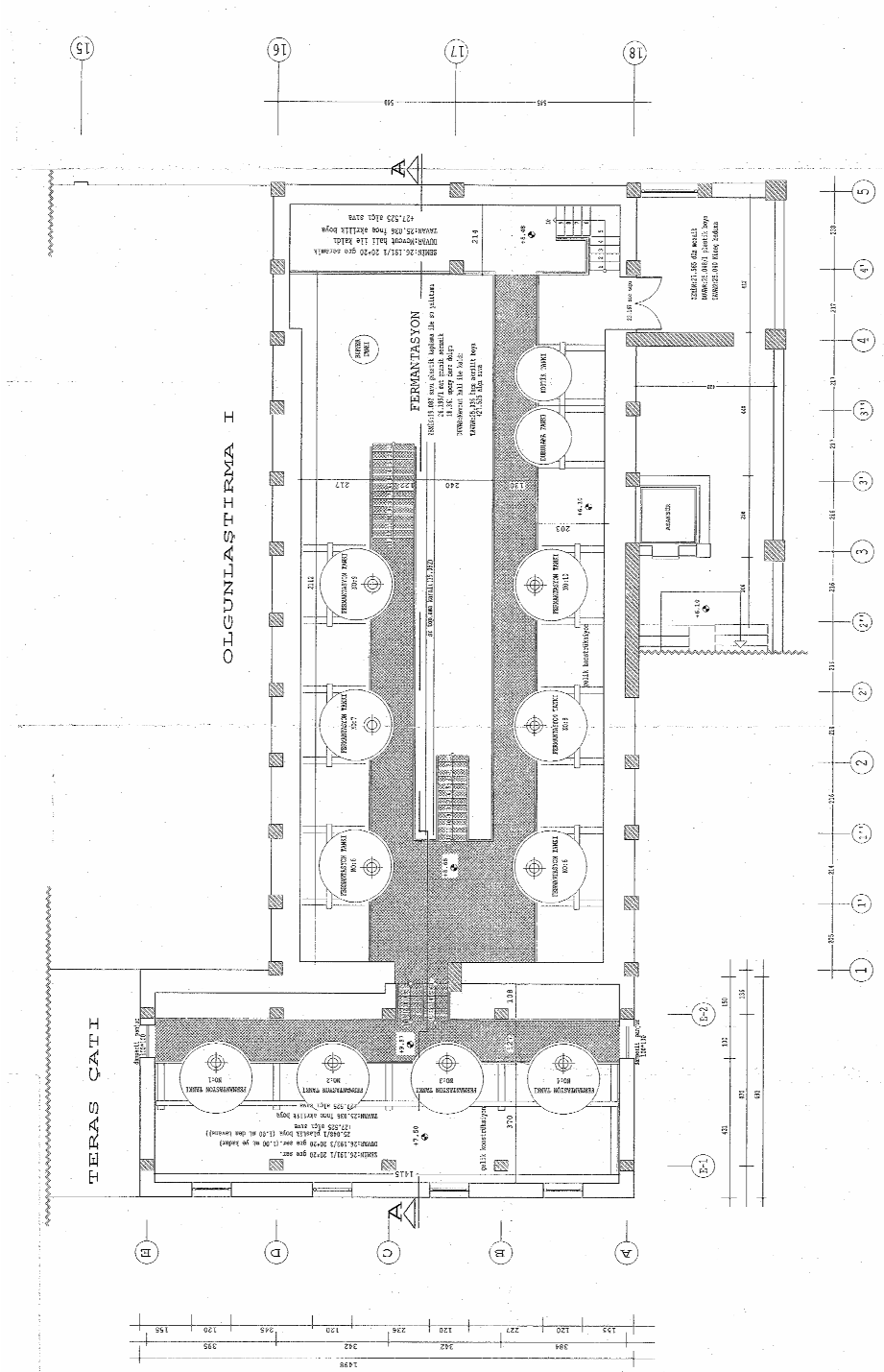

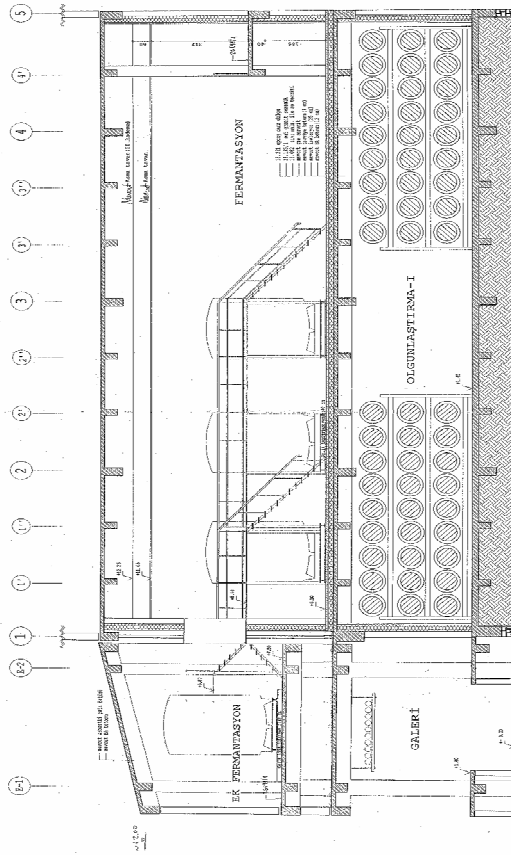
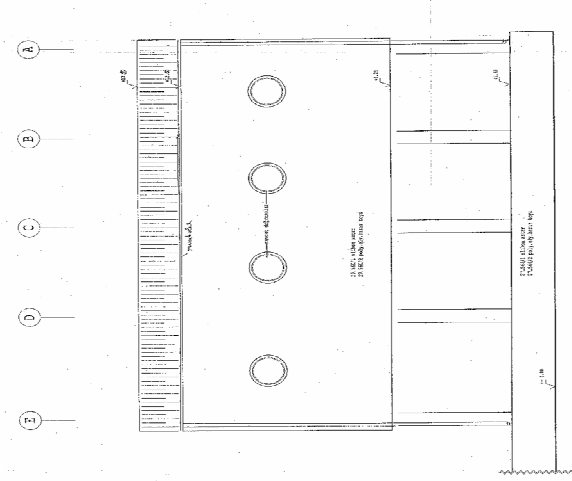
EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Fermantasyon Binası (8-9) Planı

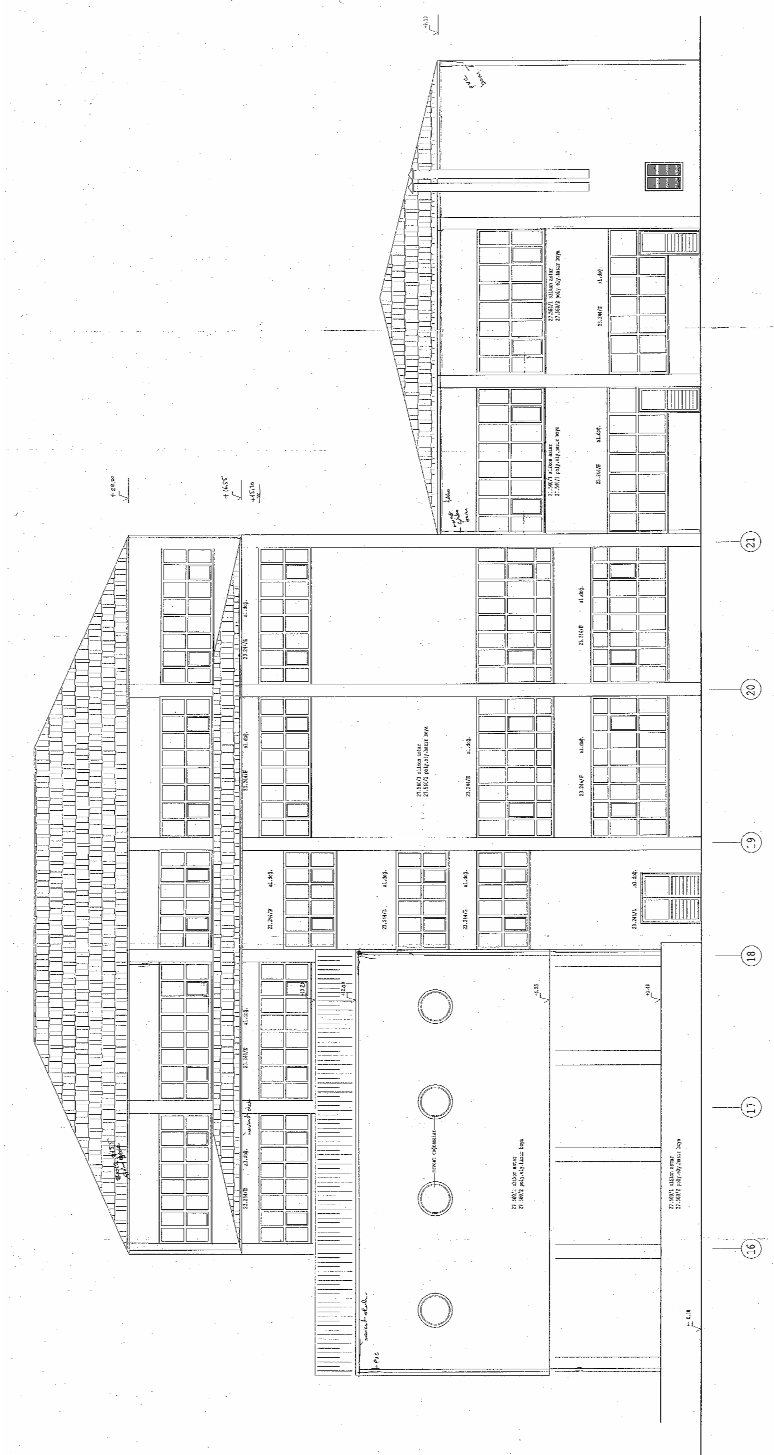
EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Fermantasyon Binası (8-9) Kesit-Görünüşler

EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri
Fermantasyon Binası (8-9) Kesit-Görünüşler

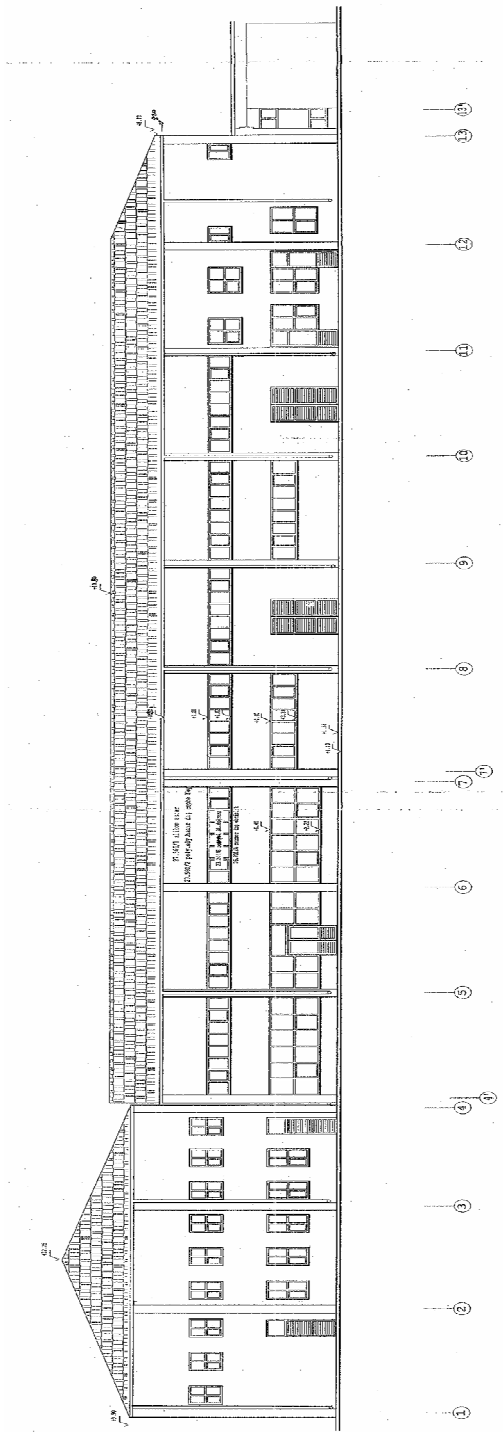

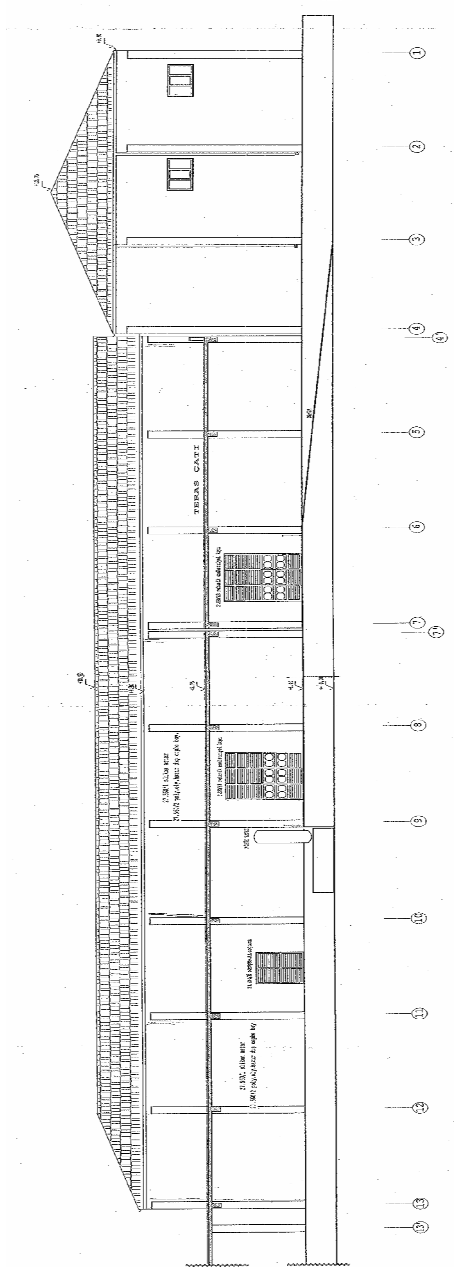
EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Bira Doldurma ve Ambalaj (16) Görünüşler

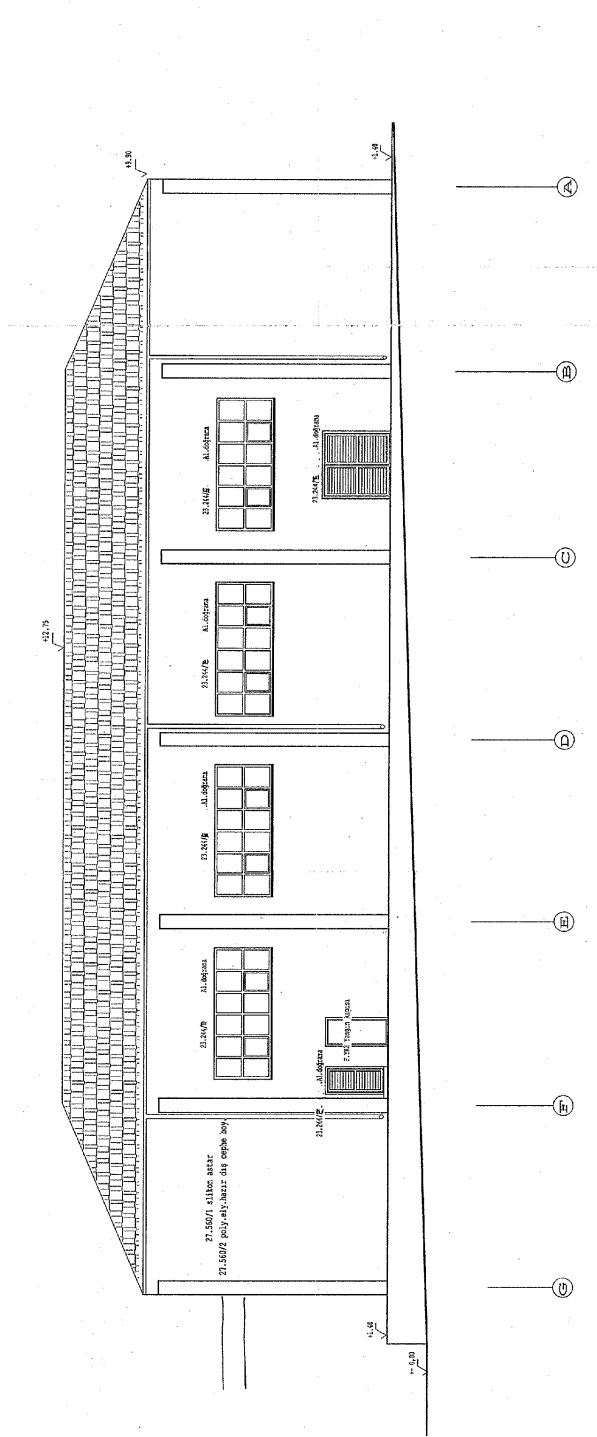

EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Bira Doldurma ve Ambalaj (16) Görünüşler

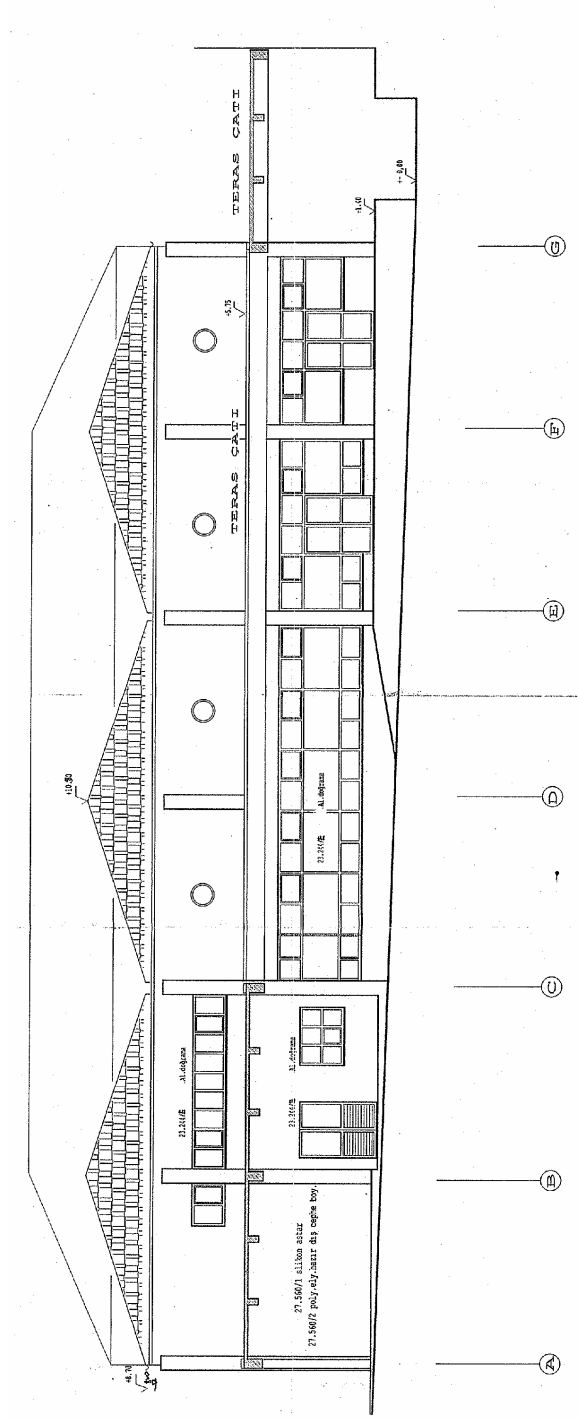

EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri
Bira Doldurma ve Ambalaj (16) Görünüşler

EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

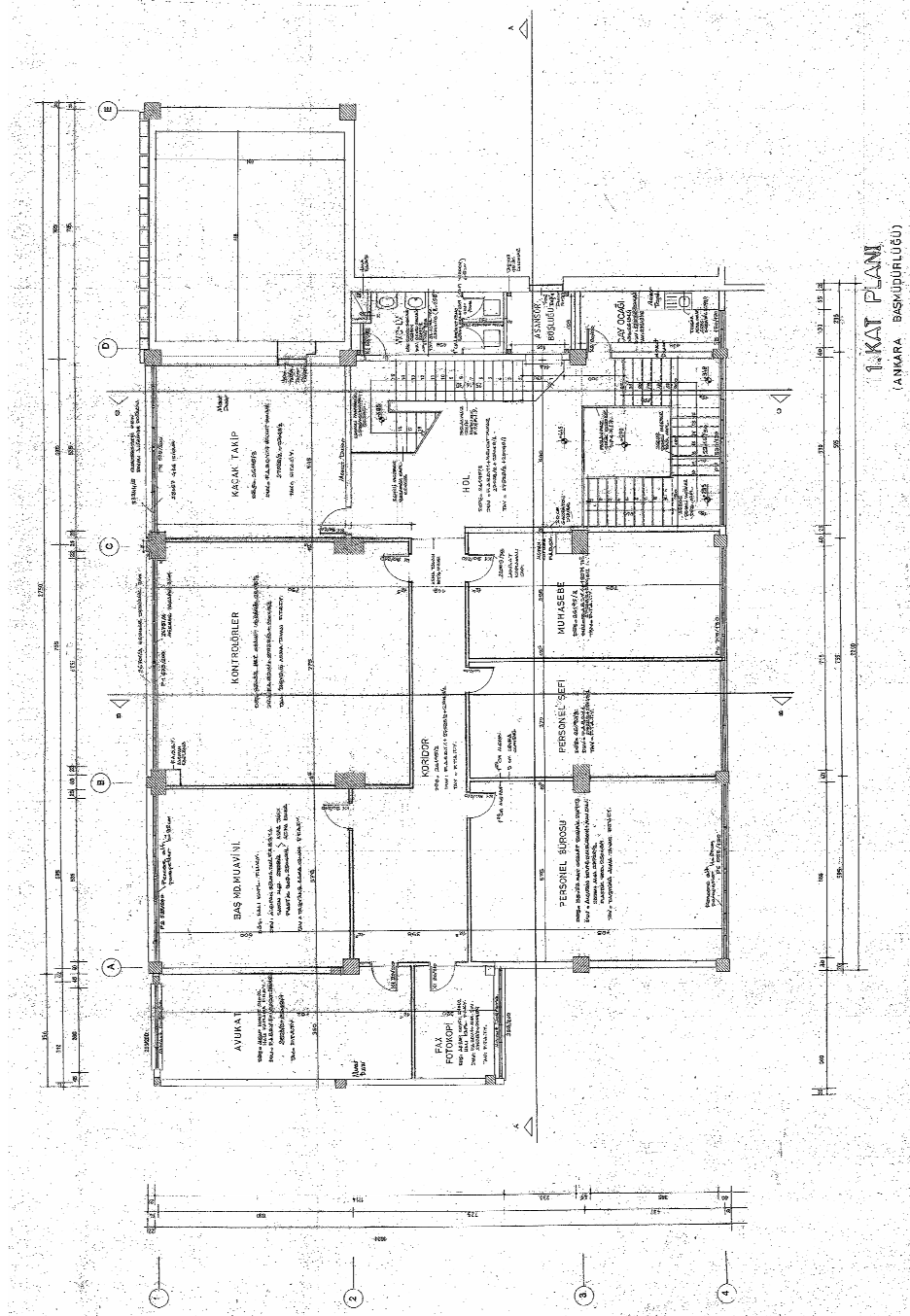
Bira Doldurma ve Ambalaj (16) Görünüşler

EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Malt Binası (14) Planlar

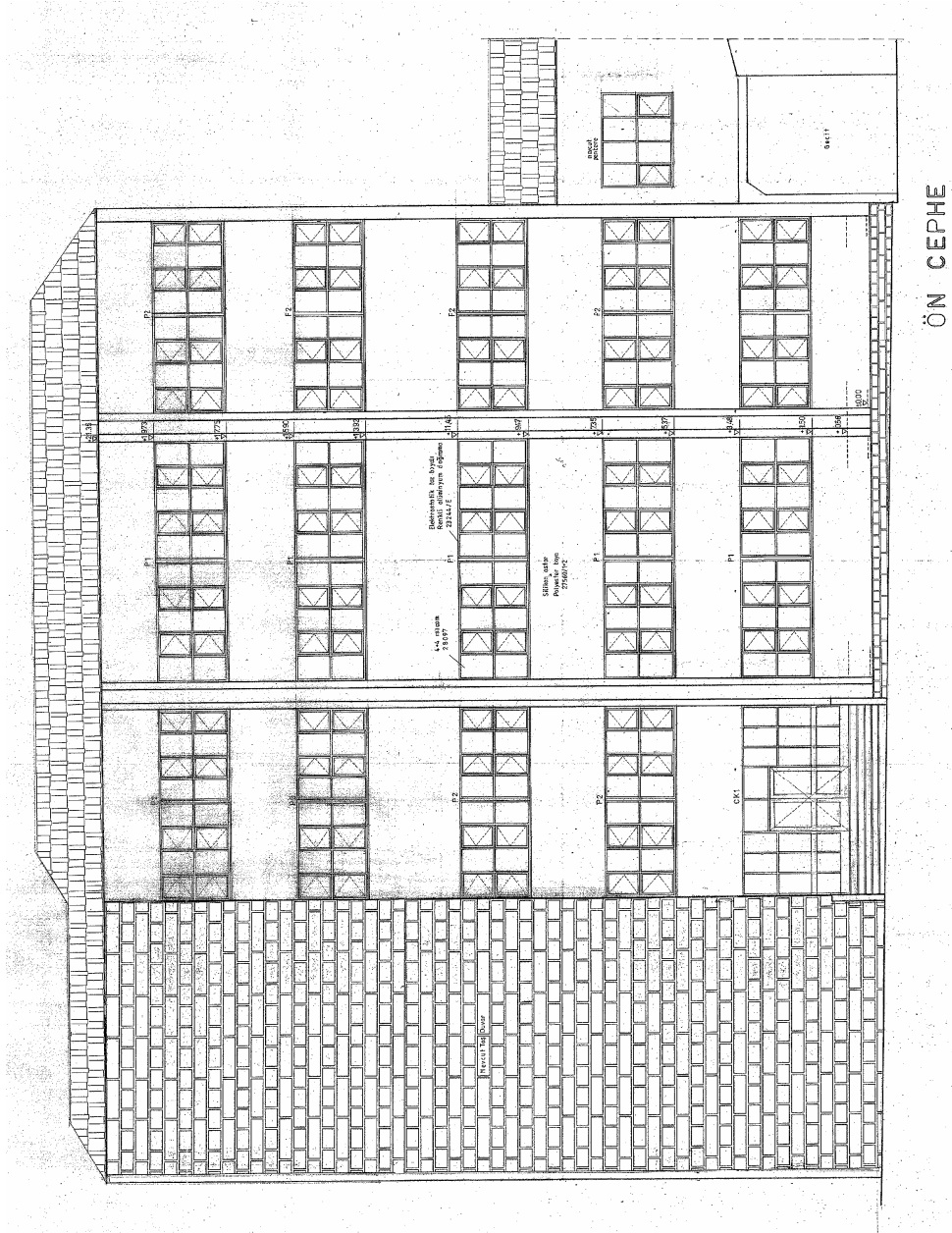

EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Malt Binası (14) Görünüşler

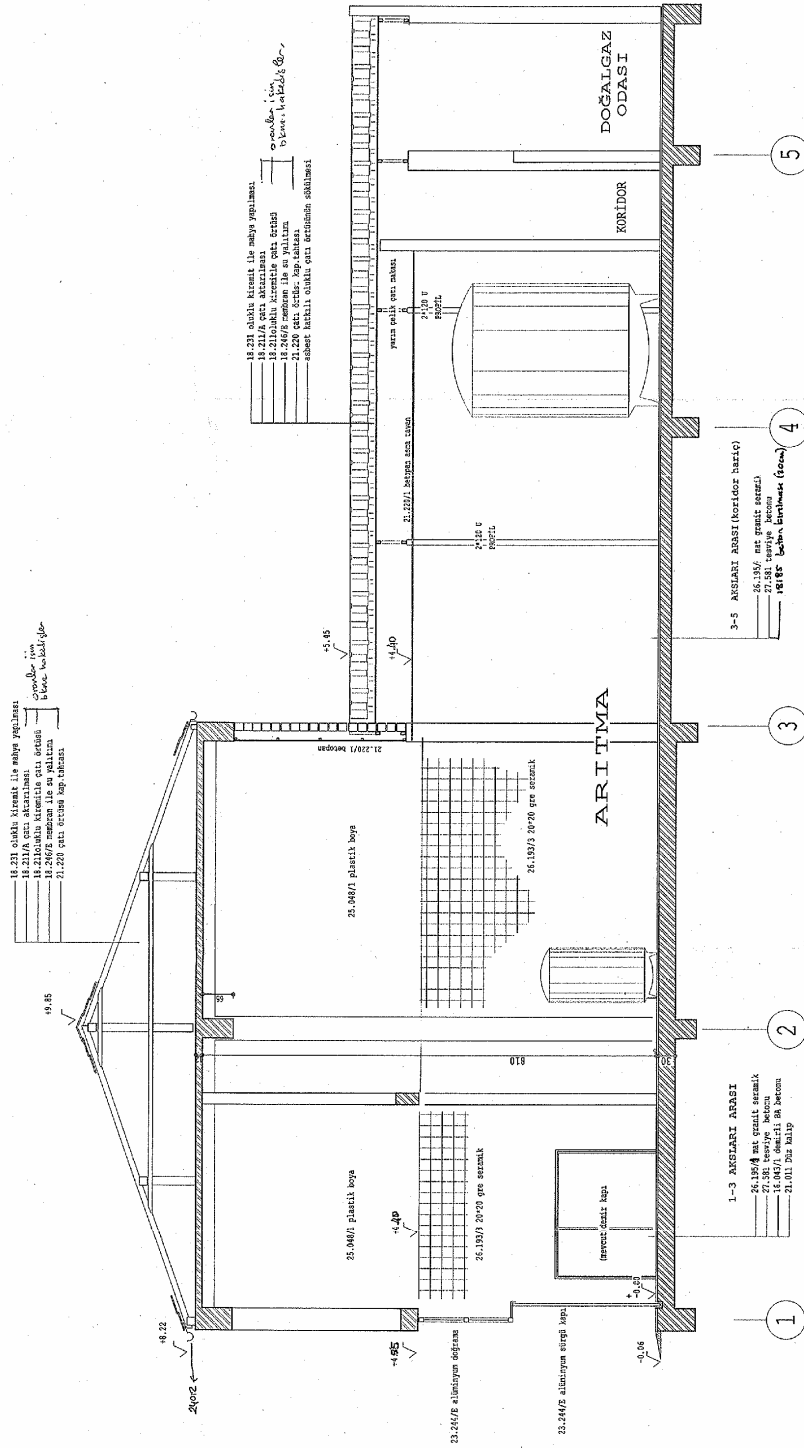

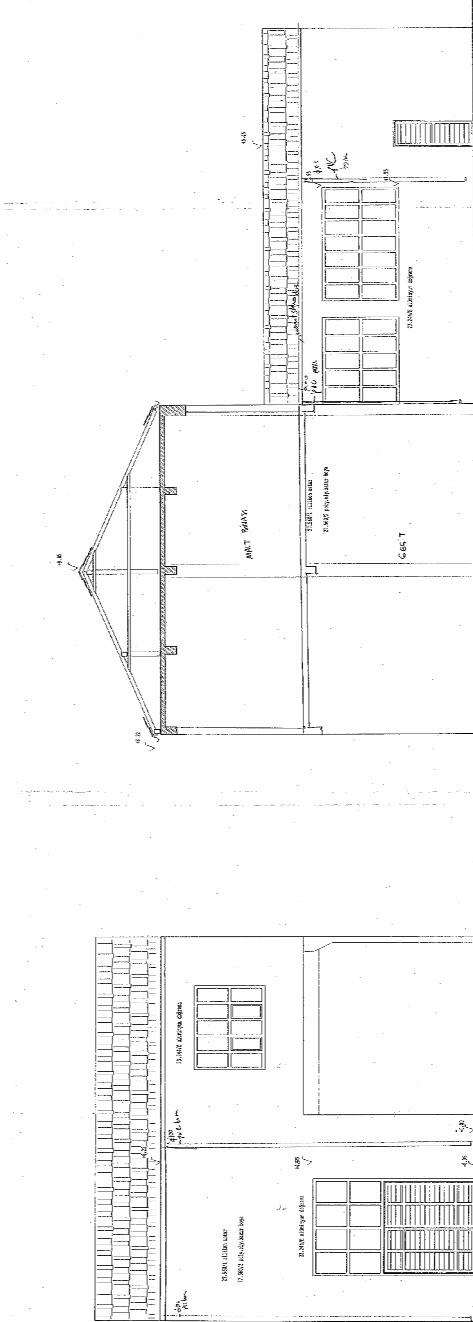
EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Aritma Binası Kesit

EK-4 (Devam) Ankara Bira Fabrikası mimari projeleri

Arıtma Binası Kesit- Görünüş

EK-5 Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

SAYFA 8

HAKİMİYETİ MİLLİYET

10 TEMMUZ 1934 SALI

Kiralık

Keşiflerin en muvafık yerinde beş oda, salon, mutfak, banyo, eldivan, telefon, su tesisatı, havuz, eldivan, ayazca bodrum katı ve çamurlu alanı gibi her bir ev kiralanır. Keşiflerin bahçesine ve hediye müracaat.

Müteahhit ve inşaat sahiplerinin nazarı dikkatlerine

Çift Kur marka Marsilya İtaliyeli eldivan fiyatta satış evi Bakışçibir oteline müracaat. Telefon: 3272

Sihhat ve içtimâî Muavenet Vekâletinden:

Bu senin İstanbul'da Ebe talebe yurduna Orta mektep mezunlarından ve neşet edecek pek iyi ve iyi olanlardan talebe alınacaktır. Taleplerin kendi el yazılarıyla yazılı istidatlarını muvazelli adaleleriyle birlikte aşağıdaki vesika raporuyla beraber 25/11 934 iptidasına kadar doğrudan doğruya Sihhat ve İçtimâî Muavenet Vekâletine göndermeleri lâzımdır.

1 — Türkiye Cumhuriyeti tebaasından olduğumu nakli hüviyet çıktısını
2 — Mezun bulunduğum mektep şahadetnamesinin aslını
3 — Hüsnihal sahibi olduğumu ve hiç evlenmemiş bulunduğumu mübeyyin mahalli hükümeti tarafından tasdikli ilmiyeler
4 — 4,5x6 cm'inde üç adet fotoğraf
5 — Aşağıda tayin ve tasdik edilen hastahaneler heyeti üyeleri tarafından teklif edilmiş bir kısıtlı rapor.

Bu rapor bir zarf içerisinde konacak ve zarfın kapatıldığı yer mühürle muhülle ve hastahane başkanlıklarının müberrakçe mühürlenerek taleplere teslim edilecek ve bunlar diğer evraklarıyla birlikte buna vekâlete gönderilecektir. Bu hastahaneler ANKARA, SİVAS, ERZURUM, DIYARBAKIR nümunesi hastahaneler ve İstanbul çocuk hastahanesi, İZMİR, BURSA, KONYA, ADANA, SAMSUN Memleket Hastahanelerinden ibaret olup burarlarda muayene olunmak için mezkûr hastahanelerin mensup oldukları vilayetlerin Sihhat ve İçtimâî Muavenet Müdürlüklerine talepler bizzat müracaat edilecektir. Bu raporlar müberrakçe gönderilen mektup nümunesi müberrakçe ve musaddak olacaktır.

6 — Sureti aşağıda yazılı noterden tasdikli velileri ve velisi olmuştukları kendileri tarafından tasdim kılınmış bir kısıtlı teklif ameli.

Aktarılan taleplerin yazılmasını 20 den aşmaz ve 30 dan yetersiz olmaması ve muavenetleri neticesinde tahsillerini ve deride mecburi hizmetlerini iyiyetle memur bir hastahale arzusunun bulunmaması esastır. Bu vesilele müberrakçe istidat ve evrakların istidatı gösterilecek olan adres ve velilere derhal bildirecek ve evraklarına nazaran kabul edilip edilmediğini derhal bu vesilele teklif edilecektir.

TEAHHÜTNAMİ SURETİ
İstanbul Üniversitesi top fakültesine memur Ebe mektebinde tedrisat mesrut dersleri talip ve ilmal ederek neşet ettikten sonra Sihhat ve İçtimâî Muavenet Vekâletinin irası evliyesinde herhangi bir mahalde Ebeliği arzusu ile senin müberrakçe tayin olunduğum (olmadığım) vazifemde İhtiyar İhtisap hizmet emredilirdi (emredilirdim) veya tahsil esnasında herhangi bir sebeple vurtun ihraç edildirdi (edildirdim) yahut yurdun terk edildirdi (eyledirdim) talahirdir.
Kerimesel, İhtimama hükümette yapılan masrafların Fatahi misalimle beraber itirazsız ret ve İdadisil müteahhit, zamin ve müteahhifli bulunduğumu nakli İshu senedim tasdim ve müberrakçileş vekâlete takdim İhtimam.
4—2664

Divarbakir belediyesinden;

(3733) onuz vesit bin üç yüz yirmi üç lira bedeli keşifli Divarbakir elektrik tesisatı hafriyat ve inşaat kısmının kapatma zarfı ihale günü 19. 6. 934 saat: günü saat on ikinci kadar talip zulmure emredilirden ihale bağlunden itibaren otuz gün zarfında pazarlık istisna edilecektir. Taleplerin 19. 7. 934 tarihine kadar belediye müracaatları ve sarmatme ve projenin İstanbul ve Divarbakir belediye lerinden tedarik edilebileceği ilan olunur. (3708) 7—2666

Ankara Birası

Herkesin Sevdiği
ORMAN ÇİFTLİĞİ
nin

Ankara Birası
Çok Yakında Çıkıyor.

Müfettiş namzetliği müsabaka imtihanı Türkiye Ziraat Bankasından:

(6) müfettiş namzedi olmak üzere 11. 8. 934 cumartesi günü saat 9 da Ankara ve İstanbul Ziraat Bankalarında bir müsabaka imtihanı açılacaktır. Müsabaka yazılı icraat edilecekler (Mülkiyet) veya (Yüksek İktisat ve Ticaret) mektebinden ve yahut Hukuk Fakültesinden mezun bulunmaları ve yirmi yaşından aşağı, otuz yaşından yukarı olmaları esastır.
Müfettiş namzedilerine (140) lira maaş verilir. İki senelik stajdan sonra yapılacak meslek imtihanında muvaffak olanlar (175) lira muşaf müfettişliğe terfi ettirilir.

İmtihan programını ve sair şartları havi mektuplar Ankara Ziraat Bankası Teftiş Heyeti Müdürlüğünden ve İstanbul ve İzmir Ziraat Bankalarından tedarik edilebilir. Talepler bu mahabada yazılı vesikalara bir mektupla birlikte Ankara Ziraat Bankası Teftiş Heyeti Müdürlüğüne nihayet 26. 7. 934 peşembe günü akşamına kadar göndermek üzere bizzat vermek suretiyle müracaat etmiş bulunmalıdır. 7—2592

Serveti Fünun
43 senedir duran neşir vasfeyini yapağa olan bu haftalık servet gazetesini Ankara da satış yeri A K B A kütüphanesinde. Servet Abone 10 lira. Beher sayı 20 kuruş.

Mühterem müşterilerimize
Yeniçihârde ne sayıya dondurma nâz de şebit şuben vardır.
Müşter Hasan Paşa
firması
7—2669

Türkiye Tiftik Cemiyeti
riyasatından:
Cemiyetin Lalahan çevresindeki çiftliğinde yaptırılmak üzere bina nâz gâti akşamı 11. 7. 934 garmatme günü saat on altı raddesinde ihale olmak üzere açılacaktır. İhtisap talebine verilmiş arzu edenlerin Benzerinde Merkezî umumiyetine müracaat emredilirdi ilan olunur. 7—2668

İmriyaz sahibi ve başmuharriri FALHİ RIFKİ
Umum Terziyatı İhtisap eden yazı İhtisap müdürlüğüne HANUHI ESAT Çankırı caddeci çevresinde İhtisap müyeti Milliyet mahabasında basılmaktadır.

Bursa Defterdarlığından:

Bursaya tâli Abulyont gölü ve müstemilatından bulunan dere ve sazamların Haziran 934 iptidasından mayıs 937 garmatme kadar olan balık saydive resmî ile balık avlamak hakkının açılan müzayecileri neticesinde talip zulmure emredilirdi mesele mebli mezkûr gölü ve müstemilatında saydive emredilirdi ve ahali tarafından irtip istimal edilmemek suretiyle Abulyont gölü ve müstemilatı dere ve sazamların Haziran 934 iptidasından mayıs 937 garmatme kadar üç senelik balık saydive dâsından mayıs 934 tarihine müsadif pazar günü saat beş buçukta Bursa defterdarlığına ihale edilmek üzere 26 haziran 934 tarihinden itibaren yirmi gün müddetle alınan müzayecilere çıkarılmıştır. Taleplerini ve müzayecilere sarmatme emredilirdi istiyenlerin Ankara defterdarlığına müracaat etmeleri İhtisap olunur. (1427) 7—2599

Askerî Fabrikalar Umum Müdürlüğünden:

Askerî Fabrikalar Umum Müdürlüğünden Kırklareli'de bulunan bir ezacılığın yeri müberrakdir. (126) lira ücretle bu ezacılığa talip olunur.
Diplomaları, evvelce çalıştıkları yerlerden alacakları vesakile ve nüfus hüviyet çıktılarının raprededektirdi bir istidat ile Ankara'da umum müdürlük zarf işleri büsbüne müracaatları ilan olunur. (1447) 7—2615

Seydişehir belediyesinden:

Schirmine getirilecek memba suyu için lazim olan 4200 metre 80mm. kutrudakid çelik boru ve teferriyat 4 temmuz 934 tarihinden itibaren 21 gün müddetle ve kapalı zarf ile kurdirmâğa konulmuştur.
İhale 25 temmuz garmatme günü saat 15 te Seydişehir belediyesinde yapılacaktır. Fazla tahsilat ve sarmatme için Seydişehir belediyesine müracaat edilmelidir. 7—2663

Ankara Millî Emlâk Müdürlüğünden:

Mahalleci Mervik sokakı Cinsi Umum Metrike Muhammen Hisse Kaç takist No. No. Kıymeti miktarı olduğu Lira K. Tamamı) Nâkten veya Boyacı Ali Delâlî karaca Hane 21/2 282 750 00 ( ) birinci tertip Hisar Mektep (kilise elyem hane) 33/22 311 1200 00 ( ) müberrak boao su ile.
Yukarıda yazılı hanelerin müzayecileri 3-7-934 tarihinden itibaren bir ay pazarlığa be müracaat etmeleri emredilirdi. (1430) 7—2570

SİNEMALAR

YENİ BUGÜN, BU GECE
İki film birden
Coşkun gönüller
Yüksek bir sanat eseri
CANLANDIRANLAR
John Barrymore - Marian Marsh (John M.V)

KULÖP BU GÜN BU GECE
İki film birden
Kumru
DOLORES DEL RIO'mun en güzel eseri.
Alayın Kızı
ANNY QUIDER'in en başarılı filmi

Satılık mülk

Haramninde pazar yerinde üç tarafa caddede 470 metre muşaf olan arazi üzerinde (2) binalar (2) ev gibi binaları suyu olan bir mülk satılır. Konak Harada İhtisap müracaat. Tel: 3714 7—2547

Topluncede İstanbul Levazım Amirliği Satın Alma Komisyonu İlanı

Harbiye mektebi için 420.000 kilo boru ot 4 garmatme 934 cümme 41 günü saat 14 de kapalı zarf ile alınacaktır. Sarmatme için garmatme için her gün ve taleplerini belli saatte evvel teklif mektuplarını Topluncede komisyonuna veremeleri. (78) (3600) 7—2658

Ankara Levazım Amirliği Satın Alma Komisyonu İlanı

300000 kilo kuruy ota İhtisap zarf günü teklif olunca fiyat gâli garmatme pazarlığı 11 temmuz 934 garmatme günü saat 10 telir. Sarmatme için garmatme üzere her gün ve pazarlığa İhtisap için de vakitinde teminatlarıyla belediye Ankara Levazım Amirliği satın alma komisyonuna getirmeleri. (1452) 7—2600

EK-5 (Devam) Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

ON BESİNCİ YIL: No: 4743

HAKİMİYETİ MİLLİYE

6
Birinci tehir
1934
CUMARTESİ

Her gün sabahları Ankara'da çıkar

Her yerde 5 kuruş

Kızlar

Dünya her milletin için ille fetretinle dolmuş bulunduklarıdır. Bu gün İstanbul'da bulunan kızlar, onların en güzel örnekleridir. Bu gün İstanbul'da bulunan kızlar, onların en güzel örnekleridir. Bu gün İstanbul'da bulunan kızlar, onların en güzel örnekleridir.

Gündelik

TÜRKİYESİN İTİHARI

Gazi ve inkılap Türkiye'sinin milletlerarası vaziyeti her türkün göğüsünü iftiharla kabartacak sulette vaktelmiştir. Memleketi içinde yitirilecek ülkelerin tabakalığına iğin derinden çalışmakta olan Türk milletini, memleket dışında da dünya salhanını ve uzlaşmasının teminine matuf mesafede ön safa geçmiş bulmaktadır. Bu hakikatı nihayet her millet teslim etmiş ve Türkiye'nin dış siyaseti diplomasi dünyasında bir örnek olarak ibret alınmaya başlanmıştır.

Milletlerarası konuşmalarında Türkiye müessesinin, büyük kuvvetli bir devlet olduğu Türkiye'nin itibarlı bir iş olduğunu söylemesi hakikaten layneti mücip olmaktadır. Türkiye belki de dünyaya tek devletler ki, geniş bir konsensiyon ile kendine ait olan pürvazı ileleri hallettikten sonra dışer bazı milletler arasında da anlaşmazlıklarını pazarlık yoluyla çözmeye ve her türlü hayat sahalarında bunun çok fevkalid neticelerini almıştır. Türkiye'nin sülh ve uzlaşma siyaseti markalı eserleriyle bütün dünyaya hürmet ve takdiri tabii olarak kendine çevirmişlerdir.

Bir Türk için çok sevindirmiş olan bu vaziyeti bir meclis toplantısında İstanbul'da toplanan konferansa minnacetiyle yakından görmek fırsatını elde ettik. Yuvamıza fazla milletler arasında sahayetleri ile vuku bulan temaslarda, onların Gazi Türkiye'si haklarında benlemekte oldukları duyguların, ancak hayret ve takdir ifade ettikleri görülmektedir. Avrupa'nın karşı manzarasını içinde cimriyet Türkiye'sinin razı vaziyeti diğer milletler için de bir örnek yitirilecek gibidir.

Büyük kongre ve konferanslarda her millet, sülh ve uzlaşmanın hayretli bir taraftan olduğunu söylemekten çekinmez. ve hattâ bunu söylemek için milletler arasında siddetli bir rekabet bile meydana gelir. Fakat Avrupa'nın bu benzeri vaziyetinde artık söze, ve de pek de kulak asan kalmamıştır. Milletler, parlatı nutuklarından, nazari sülh planlarından bile meyledir. Şimdi herkes is, müspet ile beklemektedir. Hangi plan dahilinde olursa olsun sülhün muhafazasına çalışmak ve bugünkü realitelere göre mümkün gördüğün tedbirleri almak ihtiyacı vardır...

Türkiye faal sülh siyaseti ile kendiliğinden sülhün mümtazı sülhün ve huzurunu temin etmek hususunda ön ayak olmuştur. Onun sanamı duygularını anlatan ve takdir eden konuşmaları da müstecrin eserinde gelmesinde aynı duygular ile celensizlerdir. Sülh sülhü, Balkan sülhü, bugün Avrupa'nın daha geniş nefes almamasına yarayan büyük eserler ise, bu eserlerin yaratılmasında Türkiye'nin baş rolünü Avrupa milletlerinin takdir ile anmasıdır. Bu takdirin yoluyla sülhün...

Türk inkılabının yüksek ilkök...

İSVİÇ VELİAHTI Hz.

Ünlü Konuklar

Bursaya vardılar

İnegöl, 5 (A.A.) — Dünün saat 11,5 da şehrimizi ziyaret eden İsveç Veliahtı Prensesler Hazretleri hallen sonviki tozlaşmalarla karşılanılmışlardır. İsveç ve Türk bayrakları süslenmiş olan takın önünde duran Prenses Hazretleri hallen selam ve muhabbetlerine çok samimi ifadelerle mukabele etmiş ve teşekkürlerinin halka bildirilmesini emretmişlerdir.

Kaymakam Hacı Bey tarafından muhterem misafirlerin itibarları halka toblig edilmiş siddetli alkışlarla karşılanmış ve

İsveç Veliahtı Hz. ve Prensesler esviki gün Ankarapalatasında etkilerken.

halk tarafından teşekkür olunmuştur. Bundan sonra büyük misafirlerimiz Bursa'ya doğru şehrimizden ayrılmışlardır.

Bursa, 5 (A.A.) — Şehrimizi ziyaret eden İsveç Veliahtı Prenses Gütav Adil Hazretleriyle Prensesler Hazretleri edisülhüde muhteremler Hürriyet Rıza Paşa okulu halde saat 10,30 da Karaköy yolu ile Bursa'ya gelmışlerdir.

(Sana 2. inci sayıfada)

Tahranda Firdevsi

merasimi başladı.

Tahrana, 5 (A.A.) — Firdevsinin bininci yıldönümü merasimi dün başlamıştır. Bu minnacete uzak ve İrani bütün şarkçılar itirakıyla bir toplantı yapılmış ve bu toplantıya acan Bayvekil Furugi Han söylediği nutukla seneli misafirleri havalede söndükten sonra Firdevsi gününün beşmüddet mahiyetini kaydetmiş ve dehası itibarıyla Firdevsi'nin dünya edebiyatına münasip olduğunu söylemiştir.

Bayvekiliden sonra söz alan Maarif Nazari İran'ın yalın tarihi edebiyat mekânını güncelini ve bu mekânın milletler arasında medeniyetleri birleştirmeye istidaf ettiği ehemmiyetini kaydetmiştir.

Mükellef Gülistan saray bayvekil tarafından misafire tabii edilmiştir. Geceleyin Tahrana ziyaratusunda Firdevsin eserlerine dair bir temsil verilmiştir.

şümul edilecek gün geçtikçe daha evi anlaşılacaktır. Bizim millet itibarıyla yükselişimizin, milletlerarası hayatın sülh ve nizam için en esaslı parçaların biri olduğuna artık her millet takdir etmiştir. Kuvvetli ve itibarlı bir Türkiye, medeniyet hayatının temelle türk milletinin menafatları ile insanlığın umumî menafatlarını uzlaştırmak imkânını bulduğu içindir ki, insanlığı seven her milletin, herkesin kalbine yüksek bir iltiram mevkii kazanmıştır.

ZEKİ MESUT

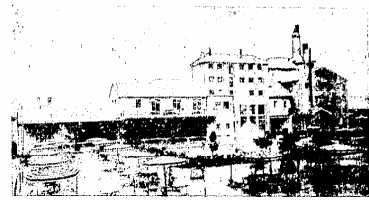
Orman çiftliği bira fabrikası açıldı

Fabrika, Anadolu arpacığı için bulunmaz bir müstehliktir

Memleketimizde yaramazlık bir tarifi bulunan bir bira sanayi vardır. İstanbul, İzmir'de birçok bira fabrikası, penç ve büyük Türk yurdunun bu günkü bütün isteklerine muvafık cevap verecek vaktide olmadığında bu defa hükümet merkezinde orta ve iç Anadolu için Orman Çiftliğinde, dünyaya en modern tesisata kavuşmuş bira fabrikasının işlemeğe başlanmış olduğunu görmek ve işin neticesi yurduna ve milletini seven her Türk için coşkun bir heyecan kaynatmıştır.

Nasıl sevinç harul olmasın ki, yalın yıllara kadar fabrika ve sanayi denilen memleketin mutlak yalınca paralelle yalınca dille yapılar, öklü sanayi yapılar olduğu fikirleri iteri sarılmıştır. Şimdi Ankara'da ve milli bir çiftlikte açılan bira fabrikası o yalın fikirlerin birisini daha etkinliği olarak ayra bir karmış hâiz bulmaktadır.

Bira bugün dünyada vaziyetli tabii (Sana 3. üncü sayıfada)

Yeni fabrika binasının umumî görünüşü.

Hareketli bir spor günü

Sonbahar at yarışları, Balkan güreş olimpiyatları, Bisiklet birin cilği, Futbol.

Dünya koşularında Bayvekilimizle Maarif Vekilimiz

Dün sonbahar at yarışlarının birincisi yapıldı. Yarış yarı mutlak seyircileri toplandı. Meclis Reis'i ve Bayvekil Paşalarla Dahiliye, Adliye ve Maarif Vekilleri yarış yerinde idiler.

Yarışlar hakkında dünkü müşahidatimizde tahminlerimiz umumîlikle doğru çıktı ve oyunlar kaybetmediler.

Birinci koşu: üç yaşındaki yarımkar İngiliz taylar mahsus, mesafesi 1200 metre idi. Koşuya 3 tay itirak etti. A. H.

meclis, Fikret Beylerin Kap' birinciliği, Sattar Efendinin Kezban 1. inciliği kazandı. İkinci koşu: 1934 senesi zarfında hiç koşu kazanmamış halis kan İngiliz at ve kavraklara mahsus, mesafesi 1400 metre idi. (Sana 5. inci sayıfada)

Gazetemiz

için anyoruz

1 — Tashih ilerinde dikkat ve sahlilikle galib olacak bir genç anyoruz. Bu genç en az ille tabii görülmüş olacaktır. Yalınca dilleri bilerek tercih olur.

2 — Gazetemizin şehir muhabirliği vazifesini görebilecek, aynı vasıflarda diğer bir genç anyoruz.

3 — Ammancaan ülküğe muktemel tercihme muktedir bir genç anyoruz. Başka bir dil bilen tercih olur.

4 — Fransızcaan ülküğe muktemel tercihme muktedir bir genç anyoruz.

Not: Müracaat edenler arasında müsabaka imtihanı ile tespit edilecek olan ilköğretim başla hiç bir tercih sebebi aranmayacaktır.

Sonbahar at yarışlarında üçüncü koşu

EK-5 (Devam) Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

6 İ. TETRİN 1934 CUMARTESİ

HAKİMİYETİ MİLLİYE

SAYFA 3

Yeni nesriyat

Selçuk veziri Şahip Ata ile oğullarının hayat ve eserleri.

Yazan: M. Ferit, M. Mesut Konya Halkevi neşriyatından. İstanbul, 1934

Özellikle bu mevsimde okunması gereken bir eserdir. Halkımızın bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde, bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde, bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde...

Özellikle bu mevsimde okunması gereken bir eserdir. Halkımızın bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde, bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde...

Özellikle bu mevsimde okunması gereken bir eserdir. Halkımızın bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde, bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde...

Özellikle bu mevsimde okunması gereken bir eserdir. Halkımızın bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde, bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde...

Özellikle bu mevsimde okunması gereken bir eserdir. Halkımızın bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde, bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde...

Özellikle bu mevsimde okunması gereken bir eserdir. Halkımızın bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde, bu günün devletini kurmak için mücadele ettiği bu günlerde...

Şehir ve Taşra

İktisat Vekimimiz Elâzîze gitti

Mersin, 5 (Hususî muhabirimizden) — İktisat Vekilî Mahmut Celâl Bey refakatinde halihazırda bugün Mersin'de geçirdiler. Celâl Bey bura ticareti ile görüşerek ihtiyatlarını tespit etti. Vekilimiz Elâzîze'ye gitti. Vekilimiz Elâzîze'ye gitti. Vekilimiz Elâzîze'ye gitti.

Adana'da helâliye intihalı

Adana, (Hususî) — Adana'da helâliye intihabı bugün başladı. Helâliye intihabı bugün başladı. Helâliye intihabı bugün başladı.

Şahip Ata ve oğullarının eserleri

Şahip Ata ve oğullarının eserleri. Şahip Ata ve oğullarının eserleri. Şahip Ata ve oğullarının eserleri.

Çin askeri heyeti şehrimize geliyor

İstanbul, 5 (Telefon) — İstanbul'da bulunan Çin askeri heyeti bugün Başbakanlık'ta görüşmeler yaptı. Çin askeri heyeti bugün Başbakanlık'ta görüşmeler yaptı.

Ankara Lise ve Orta Mektepleri

Geçen günün akşamında bu yıl geleneksel olarak düzenlenen Ankara Lise ve Orta Mektepleri yarışmaları başladı. Yarışmalar başladı.

Orman Çiftliği bira fabrikası açıldı

(Baş 1. inci sayfalarda) Orman Çiftliği bira fabrikası açıldı. Orman Çiftliği bira fabrikası açıldı.

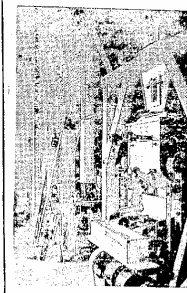
1 580.000

Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz. Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz.

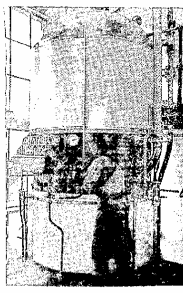
Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz. Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz.

Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz. Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz.

Yeni nesriyat... Selçuk veziri Şahip Ata... İktisat Vekimimiz Elâzîze gitti... Ankara Lise ve Orta Mektepleri... Orman Çiftliği bira fabrikası açıldı... 1 580.000... Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz.

Arpa temizleme makinesi

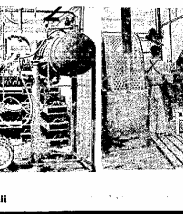
Bira kayma mak. hazan.

Bira depoları.

Fırç doldurma makalı

Doldurma makası.

Doldurma makası.

Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz. Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz. Ormanlar hakkında bir okuyucumuzdan aldığımız yazıyı yayıyoruz.

EK-5 (Devam) Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

SAYIYA 8

HAKİMİYETİ MİLLİYE

5 İ. TEŞRİN 1934 CUMA

Sabırsızlıkla Beklenen Orman Çiftliği Bira Fabrikası mamulâtı Ankara Birası Çıktı!.. Çıktı!.. Çıktı!..

Kırşehir defterdarlığından:

1 — Kırşehir hükümet konağı eski helâsinin rofl ve gösterilecek mahalle yeni projesi mücbince heli inşaat 27. 8.1934 tarihinden itibaren (21) yirmi bir gün müddetinde açık münakaşaya konulmuştur.

2 — Bedeli keşif (2135) lira 6 kurustan ibarettir.

3 — Talip olanlar 17.10.1934 tarihine kadar vilayet defterdarlığında müteselsil münakaşaya komisyonuna müracaat edebileceklerdir.

4 — Taliplerin münakaşaya iştirak edebilmeleri için ibale günü münakaşaya komisyonuna aşağıdaki vesikaları ibraz etmeleri lâzımdır.

A — (160) liralık dipozitonun mal sandığına yatırıldığı hâktındaki makbuz veya hükümetçe makbul millî bir bankanın teminat mektubu veya hükümetçe muteber ve (160) lira karşılığı eshah ve taahhüt.

B — Carl senenin ticaret odası kaydı

C — Fenni ehliyet vesikası

5 — İnşaat müddeti, tarifi ihaleden itibaren iki aydır.

6 — İşin inşaat keşfi Nafia Vekâletince tasdik edilmiş üzere olduğundan, inşaatı teahhüt edecek müteahhit müsahhah vekâletçe yapılacak ilave veya tadilatı şimdiden kabul etmiş oluncaktır.

7 — Fazla tahsilat almak istenilen Kırşehir Nafia Baş mühendisliğine müracaatları ilân olunur. (2947) 8—4401

İktisat Vekâletinden:

İktisat Vekâletinde asgari 35 lira maaşlı müfettiş muavinliği için birinci teşrin 20 sinde saat 14 te müsabaka imhânı yapılacaktır.

SARTLARI:

A — Memurun kamununun 4 üncü maddesinde sayılı evsafi hâiz olmak,

B — 26 dan aşağı, otuzdan yukarı yaşta olmamak,

C — Füzuk, Mülkiye veya Yüksek İktisat ve Ticaret mektebinden veya bunlara müddil ecnebi mekteplerden yüksek mekteplerinden mezun bulunmak,

D — Vekâletçe yapılacak tahkikat neticesinde ahlak ve seciya itibarıyla sayıyı itimat olduğu anlaşılmak,

E — Yetenik zahmetlerine mütehammil bulunmak

F — İmtihanda aynı derecede muvafık olanlardan millî mülâheselerde çalışmış olanlar ve ecnebi lisan bilenler tercih edilecektir.

İmtihan programı İktisat Vekâleti iktisat heyeti tarafından alınabilir. (2694) 8—4212

Gümrük muhafaza umum kumandanlığı İstanbul satın alma komisyonundan:

İstanbul Gümrük binaları tarasalarının tamiri kapalı zarfı 16-10-1934 salt günü saat on dörtte eksiltilmeye konulmuştur.

2 — Tasdikli şartnamesi her gün İstanbul'da Muhafaza Başmüdürlüğü binasındaki komisyonardan alınabilir.

3 — İsteklilerin Ticaret odalarından birine kayıtlı, diplomalı mimar veya mühendis olduklarını gösterir vesikalarını ve yüzde yedi buçuk teminatlık vezne makbuzunu veya banka kefaletnamesini teklif mektuplarıyla birlikte belli zamandan evvel komisyonuna vermeleri. *3950, 8—4206

İstanbul: Posta T.T. binalar ve levazım müdürlüğünden:

Mübayası lıyap eden "55.000, adet tek ve çift boğazlı demiriz porcelen fincan kapalı zarf usulüyle münakaşaya konulmuştur. Mezkûr malzemenin 22 birinci teşrin 934 tarihinde ihalesi icra edileceğinden taliplerin şartname almak için her gün şartnamedeki tarifât dahilinde ihaz edecekleri teklifname ve teminatlarını ihiva edecek kapalı zarfları tevdi için de mezkûr tarihte tesadif eden pazarası günü saat 14 te Beyoğlu Posta T. Binasının 3 üncü katında mübayaat komisyonuna müracaatları. (4882) 7—3472

Bir kâtip ve bir daktilo aranyor

Askerlikle alakasız olmayan ve yaşı otuzun geçmeyenlerden Ayda elli lira maaşla bu vazifelere talip olanlar Koc Zade Apartmanında 6 numaralı yazıhaneye 12 T. evrel 1934 tarihine kadar her gün saat 17 den 19 a kadar müracaat edebilecekler.

İmtiyaz sahibi ve Başmüdürlük müdürü FALİH RİFKİ. Umumi sevgiyatı idare eden Yeni İktisat müdürü NASUHHİ ESAT.

Çankırı caddesi civarında Hükümeti Millîye Mebhasında basılmaktadır.

N aliyeye Vekâletinden:

1 — Staj yapmak üzere müsabaka ile Avrupa'ya otuz iki lilye memuru gönderilecektir.

2 — Talipler şu şartları hâiz olacaklardır:

A) Maliye memuru olmak,

B) Yaşları otuzdan fazla olmamak,

C) Mülkiye, Hüsk, Yüksek ticaret ve İktisat mekteplerinin birinden mezun olmak,

D) Askerliklerini yapmış veya staj müddetini nihayete ne kadar tecil edilmiş bulunmak,

3 — Müsabaka imtihanı evvela tahric, bilahare şifalı olmak üzere Maliye ve İktisat ile fransızcaдан yapılacak. Tahric imtihanı Ankara ve İstanbul'da, şifalı imtihanı yalnız Ankara'da yapılacaktır.

4 — Talip olanlar 20 teşrinivele kadar Maliye Vekâleti Hususi Kalemi Müdürlüğüne arzuhalde müracaat edebilecekler. Du arzuhalde:

A) Tescil edilmiş teseler şifalı özetlerini veya şifalı mektuplarını,

B) Henüz teskil edilmiş değışiceler tam bir terolünümün varakası ve evrakı müsaitesiz.

C) Askerlik vesikaları.

D) Dört adet fotoğrafı raptredilmiş olmak lâzımgelir. (2793) 8—4341

Aksaray Orta Mektep Müdürlüğünden:

Mektebimiz (200) liralık tamirat ile mahrukatı için miktar Derahane levazımı pazarlık münakaşaya konulmuştur. 20-9-934 ten 20-10-934 e kadar her gün şartnamesini görmek üzere mektep mübaya komisyonuna müracaatları. (5294) 8—4414

YENİ **SİNEMALAR** **KULÜP**

BUGÜN, BU GECE
İki büyük yıldızın yaratığı Film:
GARİP BİR AŞK
SYLVIA SIDNEY-FREDRIC MARCH
Ayrıca: Bir kadın tarafından sporun cover gösterilen 1 kişilik Film.

TAMİRAT MÜNASEBETİLE BİR MÜDDET KAPALIDIR.

EK-5 (Devam) Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

20 BİRİNCİSİNİN 1934 PAZARTESİ.

HAKIMİYETİ MİLLİYİ

SAYFA 4

Bir yıllık ziraat faaliyetimizin verimi nedir?

Çeltikçe mütacezlesi
Mülkiyetimizin bir kısmı vilayetsel tahdit eden çeltikçilerle yapılan devamlı ve münazam mütacezde sayesinde emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Bu sene zarfında 207 hektar çeltikçilerimiz aynı kapta idarîlik suretiyle teminlenmiş ve illüstrasyonla bilinen olan illüstrasyonlar 49963 kilosu mütacezde neticede iflah olmuştur.

Fıstık mütacezlesi
Bu sene zarfında 25 vilayette 57516 hektarlık araziye fıstık mütacezde yapılmış ve bu sene hasat edilen mütacezde neticede emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Mısır hayvan mütacezlesi
Yaban domuzlarının fazla kesif gözetimlerini vilayetsel tahdit yapılmış mısır hayvan mütacezdesi taraflarında 53796 domuzla 46958 adet mısır mısır hayvan ve 238501 adet de mısır buğday iflah edilmiştir. Aynı zamanda bu mütacezde tavuk için olan domuz, karam ve delectio avlanarak mütacezde neticede emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

İponnot mütacezlesi
Birek meyva ağaçlarının yapraklarını emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Yerli karpas mütacezlesi
Karpas emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

ziraat nokta nazardan, ahvali havaları karıştırdıkları temin emniyetli, Tavakül emniyetli mütacezde tavakülün emniyetli ve emniyetli için emniyetli devamlı emniyetli bir çok emniyetli karpas, tavuk, piliç ve yamurtaya dağıtılmıştır.

Bu sene zarfında 207 hektar çeltikçilerimiz aynı kapta idarîlik suretiyle teminlenmiş ve illüstrasyonla bilinen olan illüstrasyonlar 49963 kilosu mütacezde neticede iflah olmuştur.

Ziraat teğni teğni
Geçen sene ziraat teğni emniyetli mütacezde neticede emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Ziraat kurstur
Teğni mütacezde neticede emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Tolumluk işleri
Tolumluk işleri emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Sakarya vadisi
Sakarya vadisi emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Adana tohum üretme çiftliği teşkilatı emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Ankaramızda yapılan büyük buğday silosu.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

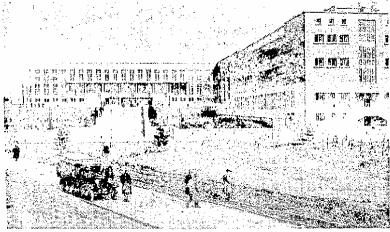
Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Umumi ziraat mütacezde neticede emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Yüksek Ziraat Enstitüsü teriminin bir başka parçası.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

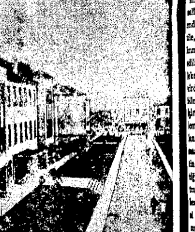
Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Emniyetli vilayetsel tahdit edilmiş ve emniyetli vilayetsel tamamen geliştirilerek kurtulmuş ve bahimloluğunda emniyetli tahdit altına alınmıştır.

Türk ziraat sanayinin yeni ve çok değerli bir eseri.

EK-5 (Devam) Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

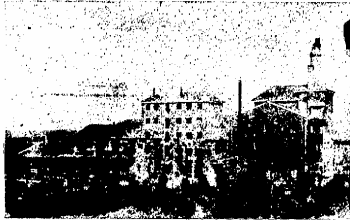
SAYFA 16

HAKİMİYETİ MİLLİYE

29 BİRİNCİTEŞİRİN 1934 PAZARTESİ

ORMAN ÇİFTLİĞİ

Cumhuriyetin 11 inci Yılında iki büyük
ülküsüne daha kavuştu:

(1) Ankara Birası

En modern fabrikasında sıhhat ve fen şartlarına uygun yapılan ANKARA Birası, Neşe verir, Besler.....

(2) Deri, Kürk ve Eldiven atelyeleri

Orman Çiftliğinde dünyanın en güzel Karagül koyunları yetiştirilmektedir. Çiftlikte bunların derilerinden yapılmış kürklerle tilki, sansar, vaşak, zerdüva kürkleri satılmaktadır.

Çiftlik atelyelerinde çiftlikte yapılan her çeşit derilerden; fantazi kadın, erkek, çocuk eldivenleri ve kemerleri yapılmaktadır. Eldivenler sık ve sağlamdır.

Şapka atelyesi zarif kadın ve çocuk şapkaları yapmaktadır.

Kadın, erkek, çocuk kürklerinin her çeşidi satış mağazalarında hazır vardır. Sipariş de almır.

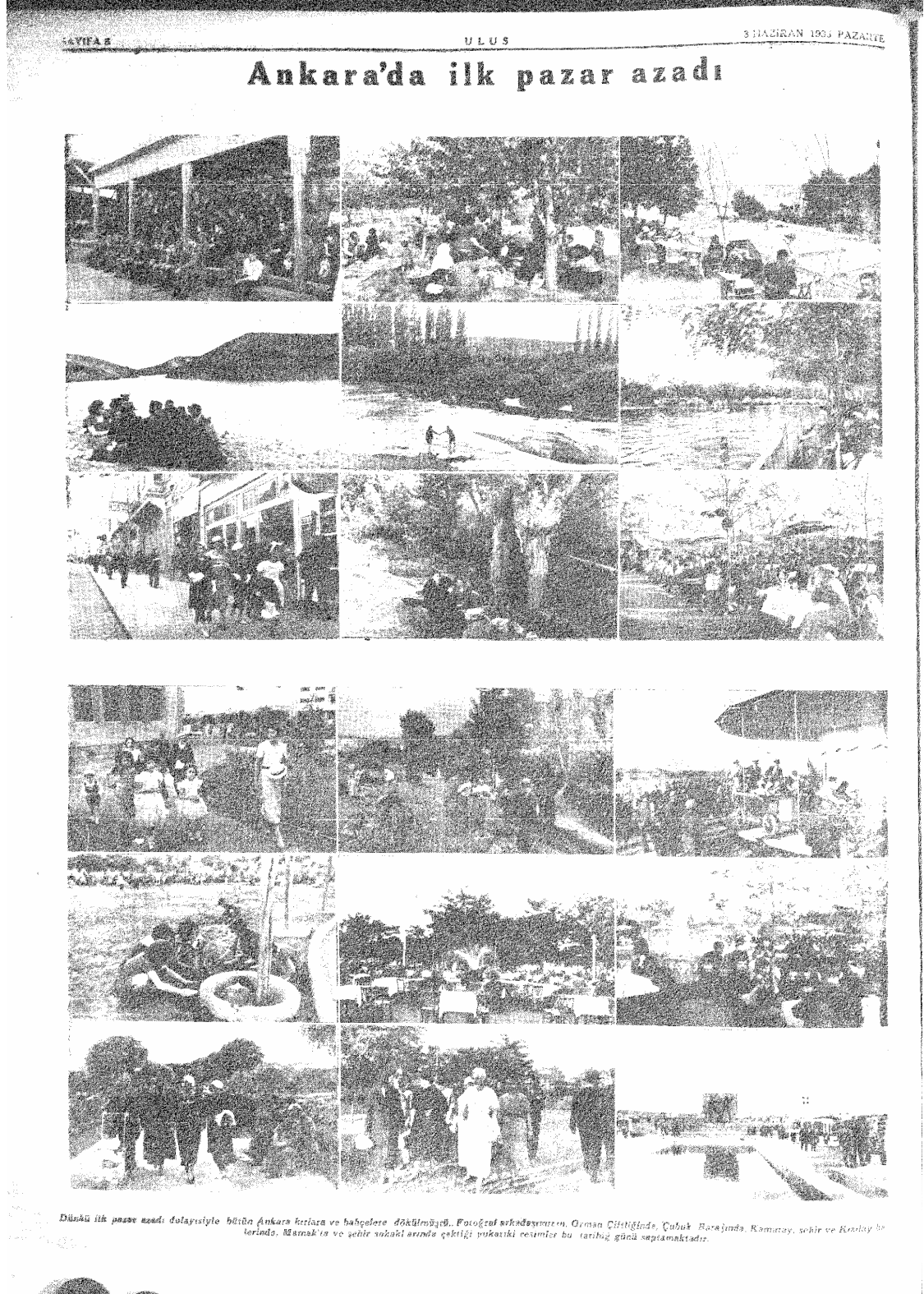
Orman Çiftliğinin Karaoğlan Merkez,
Yenişehir ve Samanpazarı şube mağazalarında:

- 1 — Pastörize edilmiş sütler ve sütlerden yapılmış tereyağı, tuzlu yemek yağı, kaymak, kaşar, salamuru, dil tulum peynirleri.
  - 2 — ÇİFTLİKTE yetiştirilen kıvrık koyun, kuzu, dana etleri, süğüşler.
  - 3 — Çiğ ve pişmiş tavuklar, taze ve günlük yumurtalar.
  - 4 — Sütme ve petek halları.
  - 5 — ÇİFTLİK BUĞDAY VE ÇAVDARINDAN her nevi ekmekler ve çörekler.
  - 6 — SİLİFKE ÇİFTLİĞİ MAHSULÜNDEN Piriçler.
  - 7 — YALOVA ÇİFTLİĞİ MAHSULÜNDEN: zeytin ve zeytin yağları.
  - 8 — DÖRTYOL ÇİFTLİĞİ MAHSULÜNDEN portakallar, Limonlar, Mandalinalar.
  - 9 — Meyvalı, meyvasız sals ağaç ve fidanlarının her çeşidi satılır.
  - 10 — Demir fabrikasında ziraat aletleri, pulluklar, tırmıklar....
- Sarı ve plik dökümleri, bir çok makine ve aksesuar yapılır.

EK-5 (Devam) Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

EK-5 (Devam) Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

27 HAZİRAN 1936 CUMARTESİ

ULUS

FA 2

Kapalı zarf usulüyle eksiltme ilânı
SÜMER BANK

Umum Müdürlüğünden :

- 1 - İzmir kâğıt v karton fabrikası sahaında yapılacak revir ve eski kâğıt ambarı inşaatı vahidi bir şekilde ve kapalı zarf usulüyle eksiltmeye çıkarılmıştır. Tahmin olunan inşaat bedeli (20780) liradır.
- 2 - Bu işe ait eksiltme evrakı şunlardır:
  - A) Eksiltme şartnamesi
  - B) Mukavele projesi
  - C) Fennî şartname
  - D) Vahidi fiyat ve keşif hülâsesi
  - E) Hissusi ve sıhhi tesisat şartları
  - F) Planlar

İhtiyarlar bu evrakı bir lira mukabilinde Sumer Bank İstanbul şubesiinden ve Ankara'da Sumer Bank muameleat Müdürlüğünden satın alabilirler.

3 - Eksiltme 10 Temmuz 1936 cuma günü saat 10 da İstanbul'da Galata'da Bankalar caddesinde Sumer Bank Şubesiinde İhra edilecektir.

4 - İsteklilerin (1588.50) lira muvakkat teminat vermeleri lâzımdır. Bundan başka, eksiltmeye girecekler, ilân olunan inşaat cesamatinde inşaat yapmış olduklarını teklif mektuplarına leffedecekleri vesail-i isbat edecektir.

5 - Teklif mektupları, yukarıda yazılı gün ve saatte bir saat evveline kadar Sumer Bank İstanbul Şubesi Müdürlüğüne mahzuz mukabilinde tevdi edilmiş bulunmalıdır.

Posta ile gönderilecek mektupların nihayet ihale saatinden bir saat evveline kadar gelmiş ve zarfın kağıdı selâhile kapattırılmış bulunması lâzımdır. 1-2594

Gümrük Muhafaza Genel Komutanlık İstanbul Satılma Komisyonundan :

- 1 - Gümrük Muhafaza deniz vasıtaları için 200 ton birinci benzinin 14/7/36 salı günü saat 11 de kapalı zarfı eksiltmesi yapılacaktır.
- 2 - Tasmlanan tutar 104400 liradır.
- 3 - Şartname ve evraf 522 kurşuk mukabilinde komisyonardan alınır.
- 4 - İstekler ilk teminat olarak 6470 liralık vevce mahzuz veya banka mektuplarını ve kanunî vesikalarıyla birlikte teklif mektuplarını muayyen vakitten bir saat evvel amiyona verilmelidir. (3467) 1-2615

Ceyhan Belediye Riyasetinden :

Belediyeimiz ayda yıla eili lira ücretli mimarlık müahhidir. Talip olanların evrakı müsibetlerle Ceyhan Belediye Riyasetine müracaat etmelidir ilân olunur.

*Belediye hizmetleri bütçeler ve öncelikle ilâhına âşina olanlar tercih olunsun. (3408) 1-2522

Canakkale Vilâyeti Daimi Encümeninden :

Yapılacak iş	Keşif B.	M. Teminatı
	L. K.	Lira K.
	39054 97	2228 00
- 1 - Talipler bu ilân keşif, şartname ve diğer evraklarını Ankara, İstanbul, Çankırı ve Nafia Müdürlüklerinden girebilirler.
  - 2 - Eksiltme 30 - 6 - 936 salı günü saat 15 te kapalı zarf usulüyle daimi Encümeninde yapılacaktır.
  - 3 - İsteklilerin mücazaları: 2450 avukat kat ona uygun olmakla beraber ayrıca Nafia Vekâletinden muşaddat ehliyeti feniye ve -kâsımî hazırlanmaları (3261) 1-2521

6 AY 6 Vade

Hızlı ve sağlam bir bisiklet.

TELEFON: 1847

Türk Maarif Cemiyetinden:
Meklep İnşaatı

- 1 - Türk Maarif Cemiyetinin Ankara'da yapacağı mektep binasının inşaatı 25 - 6 - 936 dan itibaren ailek eksiltmeye konulmuştur.
- 2 - Eksiltmeye ait şartname ve projeler Cemiyetin Anasatlarıar tahdudındaki mektebinde parşız verilir.
- 3 - Eksiltmeye gireceklerin muhammud fevriyatın yünde 7,5 o olan 4500 liralık muvakkat teminat vermeleri lâzımdır.
- 4 - Eksiltme 29 - Haziran - 1936 günü saat onda Cemiyet merkezinde toplanacak olan idare heyeti huzurunda yapılacaktır. 1-2594

ANKARA BIRASI

Her mevsimde
Neşe ve
Sihhat verir.

Çiğlik BIRA PARKI Ankara
kibar halkının buluştuğu yerdir.

Çiğlik BIRA PARKI'nda
Pazartesi, Perşembeden mada
Her gün mükemmel CAZ

Her keseye uygun FIAT
BIRA sevenler yalnız
Ankara Bira'sı İçer.

Karadeniz Plajı
Yüzücülerini,
Marmara

Ziyaretçilerini
Güzel manzarası ve
Mükemmel büfesi ile
Memnun eder.

4 Temmuz 1936
Cumartesi akşamı

Çiftlik BIRA PARKINDA
Senenin ilk ve muhteşem
GARDENPARTİSİNE
hazırlanınız.

SERENAD veya BİTMEMİŞ SEN FONUNIN SÖZÜ

Gümüşane Nafia Müdürlüğünden :

- Kapalı zarf usulüyle eksiltme ilânı :
- 1 - Eksiltmeye konulan iş: Gümüşane vilâyetinden altısı Ezenrum, altısı Karaköse vilâyetlerine nakledecek iki adet silindirdir. İşin keşif bedeli 6045.16 kurşuktur.
  - 2 - Bu işe ait şartname ve evrak şunlardır:
    - A - Eksiltme şartnamesi
    - B - Mukavele projesi
    - C - Nafia İşleri geratı umumiyesi
    - D - Hissusi şartname
    - E - Keşif evrakı ve metraj evrakı
  - 3 - Eksiltme 5.7.936 tarihinde saat 15 te Gümüşane vilâyet nafia müdürlüğü odasında yapılacaktır.
  - 4 - Eksiltme kapalı zarf usulüyle yapılacaktır.
  - 5 - Eksiltmeye girebilmek için isteklinin 498.39 lira muvakkat teminat vermesi bundan başka Ticaret odasında kayıtlı olduğuna dair vesivye hazırlanması lâzımdır.
  - 6 - Teklif mektupları yukarıda işçisi maddede yazılı saatte bir saat evveline kadar Gümüşane vilâyet nafia müdürlüğü odasında eksiltme komisyonuna tevdi edilmiş bulunmalıdır. Posta ile gönderilecek mektupların nihayet üçüncü maddede yazılı saatte kadar gelmiş olması ve her zarfın mühür memuru ile iyile kapatılmış olması lâzımdır. Postasız olarak gönderilmeye kabul edilmez. (3193) 1-2552

MILLİ MÜDAFAA VEKÂLETİ SATIN ALMA KOMİSYONU İLANLARI

- Askerî mekteplere talebe almıyor:
- 1 - 935 - 937 ders senesi için Kutulu, Maltepe ve Bursa Askerî İhsaleleri, Karakaledeki Askerî Sanat Lisesine ve Konya, Erzurum Askerî orta mekteplerine talebe alınacaktır.
  - 2 - Kabul şartları Askerî İhsale ve orta mektepler tahminatında yazılıdır. Bu tahminat Askerî mekteplerde ve askerîk subedinde görülebilir.
  - 3 - İsteklilerin aşağıda yazılı hususları da göz önünde bulundurmaları lâzımdır:
    - A) Bütün mekteplerde kayıtlı kabul 1/ Temmuz/36 da başlar ve 10/ Ağustos/36 da bitir. Müsabaka imtihanı da 15/ Ağustos/36 arasında yapılır.
    - B) İsteklilerin buldukları yerler haricindeki mekteplerde oturan isteklilerin 10/ Haziran/36 dan 31/ Temmuz/36 tarihine kadar buldukları yerlerin Askerîk şubelerine müracaat etmiş olmaları lâzımdır.
    - C) Kabul şartlarını taşıyan istekliler evrakını tamamlayıp Askerîk şubeleri vasıtasıyla mektebe göndermeleri ve mektebe gönderme davet vaki olmadan hiç bir istekli mektebe gitmemelidir.
    - D) Müsabaka imtihanına girerek için görev edilen isteklilerin imtihan yapılacak yerlere kadar gitmek ve imtihan kazanıncaya geçi dönmek için yavaşca ları masrafları tahsisle istekliye aittir. Bunun için de günde ve dönüm masrafları hesapları göstermesi lâzımdır.
    - E) İstekli mektebe kabul edilmediği takdirde hiç bir hak iddia edemez ve bir sene terkî tabanlı olanlar da mektebe alınmazlar.
    - F) Mektepler heyli ve mecerredir. Talebinin lagesinden başka gıdalarını, teçhizat ve kitapları mektebe ait olduğu gibi ayrıca her ay bir miktar masra da verilir.
    - G) Askerî İhsaleleri muvafakıyla bulduklarından arzu edenler müsabaka imtihanına girerek kazandıkları takdirde mübadele ve fen memuru yetiştirilme üzere Avrupaya tahsis göderilir. (1806) 1-2380

ASKERİ LİSE VE ORTA MEKTEPLERE ÖĞRETMEN VE KIRIKKALE SANAT LİSESİNE TEDRİSAT MÜDÜRÜ ARANILIR.

- 1 - İstanbul ve Bursa'daki Askerî Liseler, Kırıkkaledeki Askerî Sanat Lisesine aylık ücretle Tarih, Riyaziye, Fizik, Erincan, Konya, Ankaradaki Orta mekteplerde Tarih, coğrafya, Fen bilgisi, Almanca, Fransızca, İngilizce öğretilen ve Sanat Lisesine Tedrîsat Müdürü alınacaktır.
- 2 - Lise öğretmenliği için: Lise öğretmenliği ehliyeti, orta mektep için orta mektep öğretmenliği ehliyeti gerektirir.
- 3 - İstekli olanların gerek bildiklerini açıkça yazarak evrakı ayrıca Ankara'da Milli Müdafaa Vekâleti Askerî Liseler Müfettişliğine göndermeleri lâzımdır.

- A) Tasdikli fotoğrafı fiş.
- B) Yüksek tahsil şahidnamesi veya tasdikli belgesi.
- C) Üniversitede imtihan vererek ehliyetine alınmış ehliyetname tasdikli belgesi.
- D) Nefes tesliyet tasdikli belgesi.
- E) Durumu uygun görülmezden önce yazılı evrakı sonra istenecektir:
  - A) Hissusi belgesi.
  - B) Tam teşekküllü askerî hastahane'den alınmış sağlık raporu.
  - C) Taahhüt sundu. (Noterlikten)
- 5 - Ücretler:
  - A) İstanbul'daki Askerî Liseler Riyaziye, Fizik derslerine 180 - 120, Tarih dersine 98 - 108 lirası kadardır.
  - B) Bursa İhsale ve Kırıkkaale Sanat Liyesi Riyaziye, Fizik derslerine 108 - 126, tarih dersine 98 - 108 lirası kadardır.
  - C) Orta mektepler derslerine 108 lirası kadard aylık ücret verilecektir.
- 6 - Kırıkkaale Sanat Lisesine alınacak Tedrîsat Müdürü için Lise öğretmenlik şartlarını taşımalı ve iki ders süresinde istihdas olmak gerektirir. Ücreti 165 liradır.
- 7 - İsteklilerin 1 Eylül 1936 güne kadar müracaat etmeleri. İhtisâri yerine getirilmeyenler bir hak işlenmezler. (1220) 1-2567

BİLTİ

28 Kalem kayıtlı altı cerrahiye ve müstahazir ehlisi sunu ile satın alınacaktır. Tahmin bedeli (3000) liradır. İhtisâri 14-8-36 cuma günü saat 14 dedir. İhtisâri (285) liradır. Evraf ve şartnamesini almak ve görmek isteyenler bedelsiz olarak M. M. V. Sanat Komisyonuna müracaat ve eksiltmeye gireceklerin 2500 aylık kanunda gösterilen vesakile ve teminat mektubule birlikte belli gün ve saatında satın alma komisyonuna gelmeleri. (1428) 1-2687

BİLTİ

Sevkiye işleri komisyonuna ehliyetleri ve tereddütleri kapalı zarf usulü ile satın alınacaktır. Tahmin bedeli (15000) on beş bin liradır. İlk teminat (1125) liradır. İhtisâri 15-8-36 perşembe günü saat 14 dedir. Evraf ve şartnamesini görmek ve almak isteyenler Sevkiye olarak M. M. V. satın alma komisyonuna müracaat müvakkat yazarak için 2490 sayılı kanunda gösterilen vesakile teminat ve teklif mektuplarıyla birlikte belli gün ve saatında on az bir saat evvel komisyonuna müracaatları. (1461) 1-2682

EK-5 (Devam) Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

Taksitle fotoğraf makinası. Dikkatli ve süratli amatör işleri

Orman Çiftliği
Çiftlik Sütü ile beslenen
çocuklar böyle olur.

Elazığ iskan direktörlüğünden:

Büyük merkezi deprem için yapılacak üzere 3.7.937 gününde kapalı zarf usulüne münakaşa çıkartılmış olan bir numaralı şehir tipine uygun 74 tek ev ile Sivriçe kaza merkezinde yapılacak üzere 6.8.937 gününde açık eksiltmeye konulmuş olan 6 numaralı tipine 11 çift ve bir tek evin inşasına, keşif bedellerinin alınmasından dolayı talib mahur emredildiği için her iki tip evlerin keşif bedelleri arttırılmış ve 23.8.937 gününden itibaren 15 gün müddetle ayrı ayrı ve pasapik suretiyle yeniden açık eksiltmeye konulmuştur.

1 - Memur bedeli keşifleri Elazığ merkezinde yapılacak 74 ev için 38588 lira 80 kuruş ve Sivriçe'de yapılacak 11 çift bir tek ev için de 12072 lira 99 kuruştur.

2 - Bölüm müdüresine, işleriyle beraber müteahhide aid olmak üzere ve anahtar teslimi suretiyle yapılacaktır.

3 - % 7,5 tutar olan, muvakkat teminat bedelleri ihalede üç saat evvel verilmiş olmalıdır.

4 - Fenni ve idari şartnameler ile planlar, istektiler tarafından parafına olarak Elazığ İskan müdürlüğüne teslim edilmiş olmalıdır.

5 - Talib olanların pazarlığa girebilmeleri için kamunun gösterdiği şekilde elbiseye vekaletnameler ihase emredildiği gittir.

6 - İstektilerin 23.8.937 gününden 8.9.937 gününe kadar, pazarlığa girişmek üzere her gün Elazığ İskan müdürlüğüne dairinde müteahhid komisyonuna müracaat etmelidir. İlan olunur.

Ekişehir Yol Atelyesi Elektrik Şubesinin Eksiltmesi:

Köşkerler D. D. yolları yol atelyesi elektrik şubesinin yapılması kapalı zarf usulüne eksiltmeye konulmuştur.

1 - Bu işin muhadden bedeli 29.097,14 liradır.

2 - İstektiler bu iş için parafına, plan ve sair evrakla D. D. yollarına Ankara, Ekişehir ve Sivriçe vevelerinden 150 kuruş mukabilinde alabilirler.

3 - Eksiltme 20.9.937 tarihinde parafatı günü saat 15 de Ankara'da D. D. yolları yol dairesinde toplanacak merkez birinci komisyonuna yapılacaktır.

4 - Eksiltmeye girebilmek için istektilerin aşağıda yazılı teminat ve vesakit aynı gün saat 14 de kadar komisyon reisliğine teslim etmiş olmaları lazımdır.

a) 2490 sayılı Kanununun 16 maddesi ve 17 nci maddelerine uygun 2182,29 liralık muvakkat teminat,

b) Bu kanunun sayın ettiği vesakitler,

c) Nafia vekâletinden ihale günü saat 14 de kadar makbuz mukabilinde komisyon reisliğine verilecektir.

Posta ile gönderilecek teklif mektuplarının idareli teahhütlü olması ve nihayet bu saate kadar komisyonuna gelmiş bulunması lazımdır.

5 - Bu iş hakkında fazla tahat almak isteyenlerin devlet demiryolları yol dairisine müracaat etmelidir. (3138) 3-4693

Nafia vekâletinden:

Balidiz - Burdur hattı ihtiyacı için muhadden bedeli mecmu 37000 liralık iharete olan cesam 30000 metre mikabâli hatla kapalı zarf usulüne eksiltmeye konulmuştur.

1 - A - Bu balidizlerin muhadden bedeli 13500 liralık iharete 10000 metre mikabâli Bozozanlı istasyonu civarındaki taş ocagından B - Muhadden bedeli 12500 liralık iharete olan 10000 metre mikabâli Karakuyu istasyonu civarındaki taş ocagından C - Muhadden bedeli 11500 liralık iharete olan diğer 10000 metre mikabâlden 9000 metre mikabâli Balidiz - Burdur hattının tasarruflarından toplanan ve 5000 metre mikabâli de ocağı balidiz olarak verilecektir.

2 - Eksiltme 9.9.937 tarihinde saat 15 de vekâletinden demiryolları inşaat dairesindeki münakaşa komisyonuna oğdasında yapılacaktır.

3 - Muvakkat teminat 2775 liradır.

4 - Münakaşa şartnamesi, mukavele projesi ve diğer münakaşa evrakı 18 kuruş mukabilinde demiryolları inşaat dairesinde verilecektir.

5 - Bu eksiltmeye girmek isteyenler 2490 numaralı arttırma, eksiltme ve ihale kamunun müdüresine ihase meçhur oldukları evrak ve vesakitleri 937 saanesine aid olmak üzere vekâletinden vekâletinin mukabilinde vesakitleri ve fiat teklifini havi şartlarını meçhur kamunun tarifata dairesinde hazırlanarak 9.9.937 tarihinde saat on oğde kadar iharete arttırma, eksiltme ve ihale komisyonuna mikabâli mukabilinde vermeleri lazımdır. (2916) 2-4444

Ankara valiliğinden:

1 - Ankara merkez ilk okullarına asgari 240, azami 300 ton sömür kök kömürü kapalı zarf usulüne eksiltilecektir. Belir tutanların muhadden bedeli 29 liradır.

2 - Münakaşa gırecelerinin muhadden bedelin yüzde 7,5 nispetinde muvakkat algenisi hususi muhabebe vekâletine yazılmaları ve makbuzuna kamuni tarifata göre tanım ededeceleri teklif mektublarına işine koymaları lazımdır.

3 - İhale 18.9.937 tarihinde günü saat 12,5 da vilâyet komuğında dâimî encümeninde yapılacaktır. İstektilerin şartnamesini görmek üzere hergün Kültür direktörlüğüne müracaatları. (3143) 3-4683

ON YIL SAPKA YURDU

On yıl sapka yurdu 1 Eylül'den itibaren taksitler kaydına başlanmıştır. Deris müddeti seneye aydır. Bu müddet sırasında papalarınızdaki eldiven ve eşarp gibi moda eşyaları bizzat yapmağın müddetinde değiştirilebilirsiniz.

Adres: Çocuk sarayı karşısında ON YIL SAPKA YURDU 3-4719

Tezgâhtar Aranyor

Haravat işinden anlar iyi bir tezgâhtar aranacaktır. Anahtarlar cadesinde Ekişehirli İbrahim Hakkiya müracaat. 3-4716

ZAVİ

Ankara Şubesi 8 inci sınıfından aldığın tasitlenmiş kaybettim. Yenisini almadığımdan eşitliğini hükmü yoktur.

Ankara Nümunne şahsenali makinesini İsmail Erman 3-4720

Kiralık Oda

Venşehir Ali Nispeti apartmanı No. 8 nolu ve soğuk suyu elektriği vardır. Eylül ayı için ucuz fiyata verilecektir. Telefon 1066 e müracaat. 3-4716

Memur Aranyor

Orman Çiftliğinden
Fabrikaların ihale ve muhabebe işleri için muvakkil dericelli memurlar aranmaktadır. Askerlikle ilişkisi olmayana hergün vesakitleriyle birlikte Orman Çiftliği umumî idaresine müracaatları. 2-4509

İlan

Halim Baylan'a vermiş olduğum umumî vekâletini bu gündün itibaren hükmü ömsüğüne İlan ederim.

Ahmed Dereli 3-4718

Satılık Arsa

Bakanlıklar karşısında Akay cadesinde üstünde 805 metre muvakkil arsa metresi on liralık satılmaktadır. Taliplerin Lehebçeli malikası Venşehir sokak 33 numaraya müracaat. 3-4702

Bir oğdu eviye tasucuca, mikabâli defeder. Mide, başmak, kasırgıdan müteahhid ralatanzikler için. Eranı kolaylaştır.

İngiliz Kanzuk cesanesi

İmtiyaz sahibi ve Başmüdiri PAİL RİFAAT AYAY
Başmühürü Muavini Nispeti BAYDAR
Umumî idareyi idare eden Yazı İşleri Müdürlüğü Nümunne Paik PEMEK
Ulus Bulvarı, ANKARA

Hali Naci Mühçoğru Anafartalar III Te: 1230

Arapkir belediye reisliğinden:

Kasabamızın müstakbil plân ve hatları yapılmıştır. Bu işi yapacak istiyenler tekliflerini 23.9.937 gününe kadar Arapkir belediyesine bildirmeleri İlan olunur. (3165) 3-4705

Urfa Nafia Müdürlüğünden:

1 - Eksiltmeye konulan iş: Urfa vilâyet hükümet konuğının tadilatı evri olan hâline İhtiyacı ve muhadden teminat inşasına oğdu kesifi bedeli 8284 lira 99 kuruştur.

2 - Eksiltme 10.9.937 gününe münafik cuma günü saat 11 de Urfa nafia müdürlüğü oğdasında teçkelli edecek eksiltme komisyonu vasiteleriyle açık eksiltme usulüne yapılacaktır.

3 - İstektiler bu işe aid evrakı feniye ve saireyi nafia müdürlüğüne gıredirler.

4 - Eksiltmeye girebilmek için taliblerin 621 lira 34 kuruş mukabilinde teminat vermeleri ve ayrıca 937 saresi ticaret odası vekâletisi ile nafia müdürlüğünden alınmış müteahhidlik ehliyet vesakası iharete emesli lazımdır. (5688) 3-4655

KADASTRO MAHKEMESİNDE:

Ali Naim ve Edibinin Ankara teçkibâtı inşaatı evri şahibi Mustafa Sinek algenisi açtıkları menî müddetle ve iptali emri davasından dolayı gönderilen davetiyeinin artısına Ankara emniyet müdürlüğünden yapılan tahkikatla atılan muhabebe tarafından verilen muhabebe oğdasında Mustafa Söküm Avrupaya gittiği ve fakat Avrupa'nın oğdasında bulunacağı bilinemediği ve elyevri ikametgâhının meçhur bulunacağı anlaşıldığından bitirilecek davanın gıyaben gıredilmesi ve gıyaben kararın da İhtiyacı teçkibi kararı verilerek duruşmaları 23.9.937 perşembe günü saat 10 na burakılmış olduğundan muayyen günde gelinmediği veya gıyaben kararına müddet içinde İhtiyacı sarfata mahkememize gıyaben devam olacağı tebliğ makamına kamî olmak üzere İlan olunur. (3167) 3-4707

Mürebbiye Aranyor

Yemek pişirmesi ve gıyaben iyi bakmasını bilen evreli ve yahut bir türk Bayana İhtiyacı vardır. Ayda 20 lira verilecektir. Taliplerin D. D. yolları muhabebesinde Mihribat Erdoğdu'nun müracaatları. 3-4715

Dr. M. Şerif Korkut

Her gün saat beşten sonra
Cerrahi Şefi
evinde hastalarını kabul eder.
Adres: Kömürsaz evrakı Ali Nispeti Apart. No: 9. D. 5
Telefon 1499
Nümunne Hastanesi 2-3361

Ankara Bölge Sanat Okulu Direktörlüğünden

Okulumuz talebeleri için aşağıda cins, mikdar ve tutarları yazılı 80alem çamaşır ayır, İstikrarla terlik ayır, ve haki elbise ayır açık eksiltmeye konulmuştur. İstektilerin şartnamesini görmek üzere her gün okulu direktörlüğüne ve eksiltmeye gırecelerinin de yüzde evri bucağı komisyonuna bakiyete 6.9.937 tarihinde tesadüf eden pazar günü saat 15 de Ankara okullar şağınanlığında toplanacak okullar alım satım komisyonuna müracaatları. (2838) 3-4836

C i n s i	Mikdar	M. Fiyatı	Tutar	% 7,5 teminat
Don	(münafesi gibi) 350 adet	55 K.	192.50	
Gömlek	" " 175 "	150 K.	262.50	
Çorap	" " 525 çift	25 K.	131.25	
Havlu	" " 200 adet	45 K.	90.00	
Akset families	" " 350 "	60 K.	210.00	
Mendil	" " 325 "	10 K.	32.50	
Yün familya	" " 175 "	275 K.	48.375	
Kasket	" " 175 "	495 K.	86.625	05.16 lira
İstikrar	" " 175 çift	100 K.	17.50	72.47
Terlik	" " 100 "	100.00		
Haki elbise	" " 175 takım	700 K.	1237.50	91.87

YENİ SINEMALAR HAIK

BU GECE
İki muazzam film birden
1 - YÖRÜYEN ÖLÜ
2 - VAHŞİ KUSU
GÜNDÜZ İKİ FİLM
1 - AKŞAM GÜNEŞİ
2 - KIZIL ÇAYIR

Yeni mevsim hazırlıgı dolayısıyla bir kaç gün kapalıdır

Halk matineri Yeni Sinemada devam edecektir

ŞEHİR BAĞÇESİNDE
BU GECE SAAT TAM 21.30 DA
S A M S O N

EK-5 (Devam) Ankara Bira Fabrikası hakkında basında çıkan haberler

16-7-1937

ULUS

İNÖNÜ KAMPINDA Hava RÖportajları

Kampta nasıl çalışıyorlar

Bir tayyareden inerken idareciler karışıklıkları kama dükkanı, doktor, işçi, muhasebe, ves-nedar ve sair... Talebeler, başlarında muallimleri üçer üçer...

Ediltiler hayatının ilk gününü hava kam-pında geçiren genç Bayana, havaçlığın istikbalini kadar aydın bir hayut diledi...

Yazan

Cemal Kutay

İmindi çadırları geçiyoruz. Bu çadır-lar, birer salon gibidir. Çadırın ku-ruluşu, hele böyle geze ve güdüldü...

Bu misafirik çok enteresandır: bu Bayan, Edirne'de ihbarlar idarende memurdu. Evvelki iki gün olmuştur. Kocası da memurdu ve Türkiye'de doğdu...

İnönüde iki saatte bir günden dolay açılırız; Vücudumuz durmadan çalışmaktadır. Kafamız durmadan işlenmektedir; Bu illi iş de birbirine muvazi ola-rak, hiç fıska vermeden devam ettirile...

İnönüde bu çadırların muhayret bir se-nelik hayat var; yapılmakta olan bü-yük binalar bu ilkeğinde bilecektir. Buna rağmen çadırlar, tepelikler bu-husniyet dolayısıyla bir salondan hiç de farklı değildirler.

Genç bayan o gece, kampan sinema-sını almak için General Dirik tarafın-dan gönderilmiş olan sinema operatörü B. Yökbü ile buluştu. Bittirince gitti. Yalnız gitmeden evvel: B. Vahyî'nin kampan sinemasını almak üzere İbnü'l-temenânın kel getirdiği Ali Yıldırım tayyaresine bindi ve saatlerce uçtu. Ha-va-da, bütün akrobasi hünrelerini yap-ması için genç tayyareciye o kadar yüz-ülmesi ki, Ali Yıldırım, ucunay sığınma-sı için eşinin kumandanlığı ile ay ayvıl-ı-masına ran olan bu türk kampan istedi-ğini reddedemedi.

Bir ar kadar callyan olan kampan takti sözü mübayaası memuru Bay Fahri, bildin hatırladığımız geçencileri anlamış gi-bi emintiriz sağın vermiş kormuz ren-tili ve ilke buluşma emintiriz anıymışdığımız bir madde ile ödümlüden çerçerk mit başı doğu yollandı. — Bay Fahri nedir o elindeki? — Saftan — Saftan mı Yahu, o zredye ko-nur. Bilim bilginliğim de zerde dökün-lerde yendir. — İyi ya hayım... Bizim de bu-gün düğünümüz var. — Kimin düğünü? — O çölye havadaki plânörleri ve se-maya hâsılınan gerçek kalabalığını götürecek. — Yüz illi yavrumsun, öprağı-muz kadar kim olan gökdeğirmeli baş-ğı edivorus. Bir zerde yemiştir çok mı? — Rogru sizce ne denir?

Tefrika: No. 92 Eugénie Grandet Yazan: Honoré de BALZAC. Türkçeye çeviren: Nusubi BAYDAR. Mahkeme reisi de Bonfons'un küçük mu-ltiki kahramanı idi ve zekânı, şahsiyeti, ma-lûmatı, nezaketi daima beğenilirdi. Kimi o-mun, yedi yandanberi servetinin durmadan ço-galmış olduğunu, Bonfons'un en az on bin lira irad getirdiğini ve Cruchot'un bütün mülklerini göbi, onun da Eugénie'nin geniş a-mazisi arasında sığınmış bulunduğunu ileri si-lerirdi.

Geçenlerde Paris'ten gelen bir zat noterin yazıhanesine, hava paransı olarak, iki yüz-ün edilecek plüsa yazıhanesi satacak. Madam d'Orsanval cevap verdi: — Mahkeme reisliğinde Misyö de Bon-fons'a istihlaf etmek istiyay, ve buna göre tedbirlerini alayay. Zira Misyö de Bonfons, Onun gibi her türlü vasıtaları olan bir adam, hedefine erişmişdir. — Bir edifi de: — Evet, kibar adamdır o, değilmi, Mad-mez? Derdi. — Mahkeme reisi, oynanmak istediği rol ile mütenebbih şöhretle gününmek isterdi. Kirk yaşına ve yaşay, çirkin ve hemen bütün hâ-kim çehreleri gibi yorgun yüzüne rağmen bir delikanlı imişçesine giyiniyor, elindeki ka-muş bastonunu sallıyor, Madmazel de Froid-fond'un yanında tititün kullanmak, oraya daima beyaz bir kravatla geliyor. Madma-zel Grandet ile İbnü'l-temenân ve onun "sev-gül Eugénie'mi" derdi. Hükûda, şahısların sayısız harîç, tombaların yerine vîsto konu-lup Madam ve Misyö Grandet'in simaları

da hazfedilince, bu hikâyeyin başladığı sahn-e hemen hemen mütedeykinin eği idi. Za-ğavlar gene eskisi gibi Eugénie'yi ve onun milyyonlarını takip ediyorlardı; fakat daha kalabalıklığına olan bu zağavlar, şimdi, da-ha iyi havayyor ve avı hep birden muhasara altına alıyorlardı. Şayed Charles Hindistan içlerinden buraya gelecek olsa, demek ki, aynı şahsi-yetleri ve aynı manfaatlari aynı yerde ge-çiriyorlardı. Eugénie'nin nezâ-ket ve ıylık göstermekte olduğu Madam des Grassins, Cruchot'ları rabatsız etme-ğe ırsar ediyordu. Fakat o zaman da, tıbbi eskiden olduğu gibi, Eugénie'nin sinması ge-tirile eskiden olduğu gibi, gene bu şahin'in hakimi olabildi.

Eskişehirde içinde kaynar suyu olan bir hamam

Yeni hamamı Evkaf idaresi 70 bin liraya yaptırmıyor

Eskişehir, (Husa) — Evvelî gün buraya Başbakanlık müstafarı B. Köse ile Gece-iççe Evkaf genel direktörü E. Fahri Kişer geldiler. Ve Eskişehirde yapılmakta olan Yenice hamamını tetkik ettiler.

Bu hamamı, Evkaf idaresi 70 bin liraya yaptırmaktadır. Hususiyeti, içinde Evkafa aid olan kaynar bir su membar bulunmasıdır. Bu hususiyet denilebilir ki bütün Türkiye'de yalnız Eskişehirde mevcut olmuştur. Bugün bu su, muhtelif çeşmeler halinde devamlı olarak akmaktadır. Yazın değili, fakat kışın bu sıcak suyun halka ne kadar faydası dokunacağı kolaylıkla tahmin edilebilir.

Hamam kuruluşu ve yapı işleri için, suyunun olduğu gibi, Türkiye'nin en modern kemikli yapılarıdır. Alınan ve alınacak binalar tamamıyla ayrılmıştır. Hamamın altındaki kumun mü-takili odalar bulunmaktadır. Burada en di-kake değer taraf güler: suyunun bir-adam, suyunun çok olan diğer bir adamla karışılmamaktadır. Koridorlar, o surtle yapılmıştır ki, heriz yitirmiş üzere olanların banyoları güleceği yoldur, ancak yitirmiş pamak üzere olanlar geçebileceklerdir.

Alınan kumunda banyolardan başka bir de büyük havuz vardır. Havuzun suyu 22 dereceye ve ıstızenide daha düşük derecelere kadar tadil edilebi-lecektir. Yukarıda yapılacak balkonlar - dan yüzlerce sayılabilecektir. Havuzun güncüler suyu kışın memurleri için lü-luza getirmiş evvel bir yerde su yapı-lmakta sonra havuzla girecektir. Alın-turken kumda teker kırık müstakil ke-binler de bulunacaktır.

Hamamın suyu kaynar olarak men-badan elde edildiğinden bir su sütün-a tahminen lüsun kışın memurleri için lü-luza getirmiş evvel bir yerde su yapı-lmaktadır. Bu habire halkın göçüp gitmesi kolay ve külfetsiz olacaktır.

Hamam işleri hast olmaktadır. Bütün binaların, bir de bilet güleceği olan Kapsamın üstüne bir araba ve başlık sembolü heyetlerinin yapması mübte-meldir.

Açık İndirme Suretiyle Ot ve odun münakasası Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkezinden: Kurumumuz ve müessesesi için (150000) kilo tahminen kuru meş-o-ru ile (35000) kilo ot almaktadır. Mü-nakasası 22 temmuz 937 perşembe günü saat 15 de Çocuk Esirgeme Kurumu genel merkezinde yapılacaktır. Şartna-meleri görmek istiyoları kurum ne-bah işleri direktörlüğüne müracaat et-melidir. 2-3238

SPOR

Spor bölgesi Yeni yıl programı

Memnuniyetle haber aldığımız ge-re, Ankara spor bölgesi başkanı, Ankara operamı bugüne kadar geçirdiği faaliyetler gözden geçirerek ve tes-bit edilen yeni yıl programı üzerinde görüşmek üzere, kulüb mürahhaslarını bir toplantıya davet etmiştir. 17 temmuz cumartesi günü saat 16 da, bölge merkezinde her kulübün iki temsilcisi tarafından istisnai, yapılacak bu toplantı aynı zamanda bölge spor kulüplerinin bir birliği ve simuniyet havası içinde yapıldıkları delil olacak ve yapılan tedbirlere ne-priyazı cevap teşkil edecektir.

Yerli taraftarın görüş, toplantı her-kesine açık olacak ve bilhassa gazeteciler de müzakere ve münakaşaları dinleme-ğe gönlerecektir.

Güres Birincilikleri

31 temmuz cumartesi ve 1 ağustos günleri bilginleri 937 güres birincilikleri yapılmıştır. Ajantik kulüplere yazıldığı bir tezek-birlik için federeasyonu İstisnai e-dilmiş olmağı şart koymaktadır. Bunun için şimiyetle kader İstisnai olmağı şart koymaktadır. Bunun için şimiyetle kader İstisnai olmağı şart koymaktadır.

Müşahakaların halkevi şahaneinde yapılmış mütemeldir.

Kınalıda açıklarında bir deniz kazası oldu

İstanbul, 14 (Telefon) — Kınalı-da açıklarında bir deniz kazası oldu. Buna ocakları bininci bulduğunda bir sandal kırıldı. Adalara su götürmekle olan bir motor yatıncaya çukulları mahlakat bir ölümden kurtardı.

Vilâyetlerin bütçelerini

Vilâyetlerin 937 bütçe projelerini tetkik eden komisyon işleri bitmiştir. Bu komisyon başkanı İsmail, Balıkesir, Çanakkale bütçelerinin tetkiki de bit-miş ve bütçeler yüksek tasdikle arze-olmuş üzere Başbakanlığa verilmiş-tir.

ORMAN ÇIFLIĞI Bira Parkına Roman Müziği gelmiştir. Her gece on bir buçuğa kadar devam ediyor.

EK-6 Bira imalatı

Bira imalatı dört aşamada gerçekleşir.

1. Maltın hazırlanması : İlk aşama olan maltın hazırlanma aşamasında amaç, arpanın temizlenmesi, arpa tanelerinin kolayca şekerleşebilir hale gelmesi, arpa tanelerine aroma kazandırmaktır. Bunun için arpalar yabancı maddelerden temizlenir ve ıslatma (trempe) işlemine tabi tutulur. Bu işlemde arpalar büyük havuzlara alınarak ıslatılır, arpanın ıslatılmasıyla hafif yabancı maddeler ve boş taneler su üstüne çıkar ve alınırlar. Bu işlem birkaç defa tekrarlanır. Bu işlem sırasında suya ayrıca hava verilir. Bu hava arpaya oksijen kazandırır ve daha iyi çimlenmesini sağlar. Islatmadan alınan arpa çimlenme odalarına gönderilir. Çimlenme odalarında 30-40C'de bekleyen arpada bulunan nişasta diastaz enzimi vasıtasıyla maltoz ve glikoza dönüşür. Çimlenmeden sonra ocaklara alınan arpalar kurutulur. Kurutma bira imalatında en önemli işlemdir. Yapılacak biranın rengi ve lezzeti kurutma şekline ve derecesine bağlıdır. Açık renkli bira arpanın hızlı bir şekilde 60-80C'ye ısıtılmasıyla oluşurken, koyu renkli bira arpayı yavaş yavaş 100C'ye doğru ısıtarak oluşur. Yavaş yavaş ısıtma sırasında şekerleşmenin başlaması, arpanın kısmen karamel haline gelmesiyle malt koyu esmer bir renk alır. Kurutulan malt, tohumlarından arındırılması için değirmenlerden geçirilir. Değirmende toz haline gelen tohumlar aspiratörlerle üflenerek ortamdaki tozdan alınırlar, böylece malt saf hale gelir.

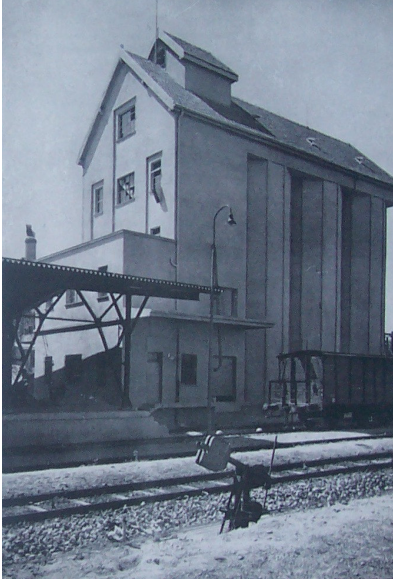
2. Malt şerbetinin hazırlanması: Öğütülen malt büyük kazanlara konur ve 60-70C'de ısıtılan su malta katılır. Isıtılmaya devam edilen karışım malt şerbeti haline gelir ve büyük basınçlı süzgeçlerden başka kazana aktarılır.

3. Kaynatma ve şerbetçi otu katılması : Yeni kazana aktarılan malt şerbetine bir hektolitreye için 175 gram şerbetçi otu karıştırılarak yaklaşık 1,5 saat kaynatılır. Bu sayede şerbetçi otunda bulunan albuminli maddeler

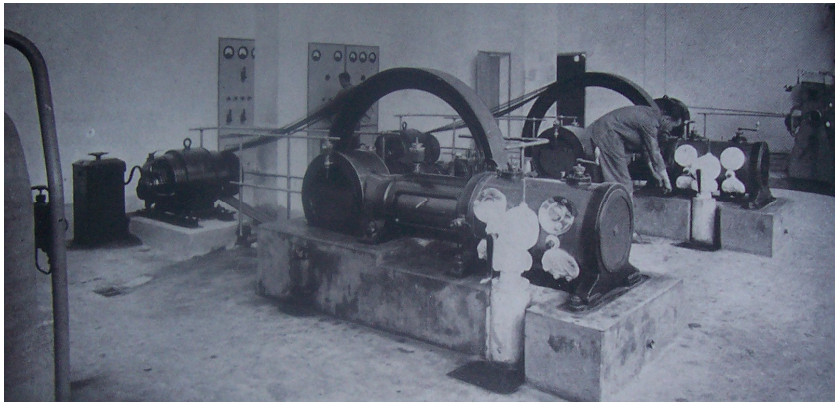
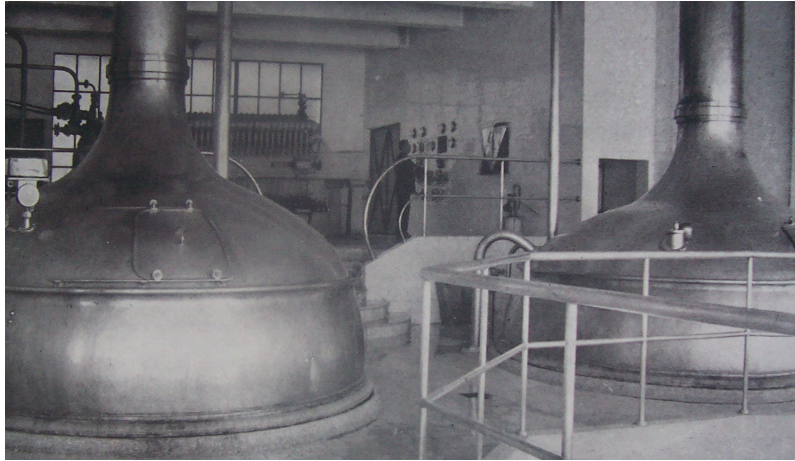
pihtılaşırken, zararlı organizmalar da yok edilir. Bu kaynatmadan sonra oluşan bira suyu hızlı bir şekilde soğutulur. Soğutma işlemi bira suyunun soğuk borular üzerine yağmur gibi akıtılmasıyla gerçekleşir.

4. Fermantasyon : Bira suyunun bekletilerek biraya dönüştüğü aşamadır. şekerleşen bira suyu bira mayası ile fermante edilerek ortaya karbon dioksit ve alkol (bira) ıkar. Fermantasyondan sonra bira 6-12 hafta arası dinlendirilir. Bu evreden sonra süzülerek küçük fııllara veya şişelere konur. şişelerde uzun süre muhafaza edilmesi için pastoriye edilir.

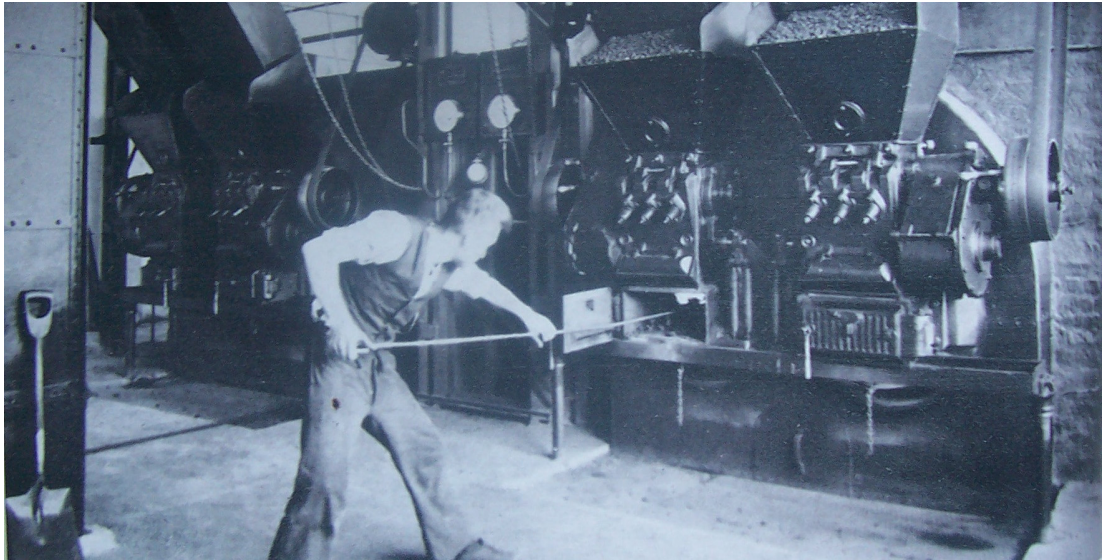
EK-7 Ankara Bira Fabrikası geçmiş yıllara ait fotoğrafları

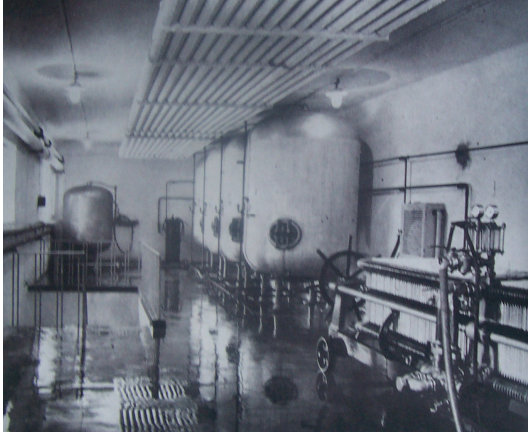
EK-7 (Devam) Ankara Bira Fabrikası geçmiş yıllara ait fotoğrafları

EK-7 (Devam) Ankara Bira Fabrikası geçmiş yillara ait fotoğrafları

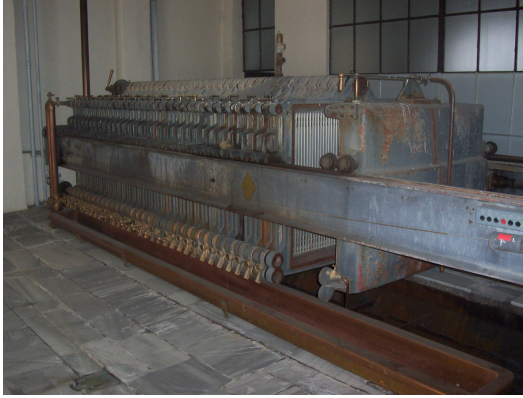
EK-7 (Devam) Ankara Bira Fabrikası geçmiş yıllara ait fotoğrafları

EK-7 (Devam) Ankara Bira Fabrikası geçmiş yıllara ait fotoğrafları

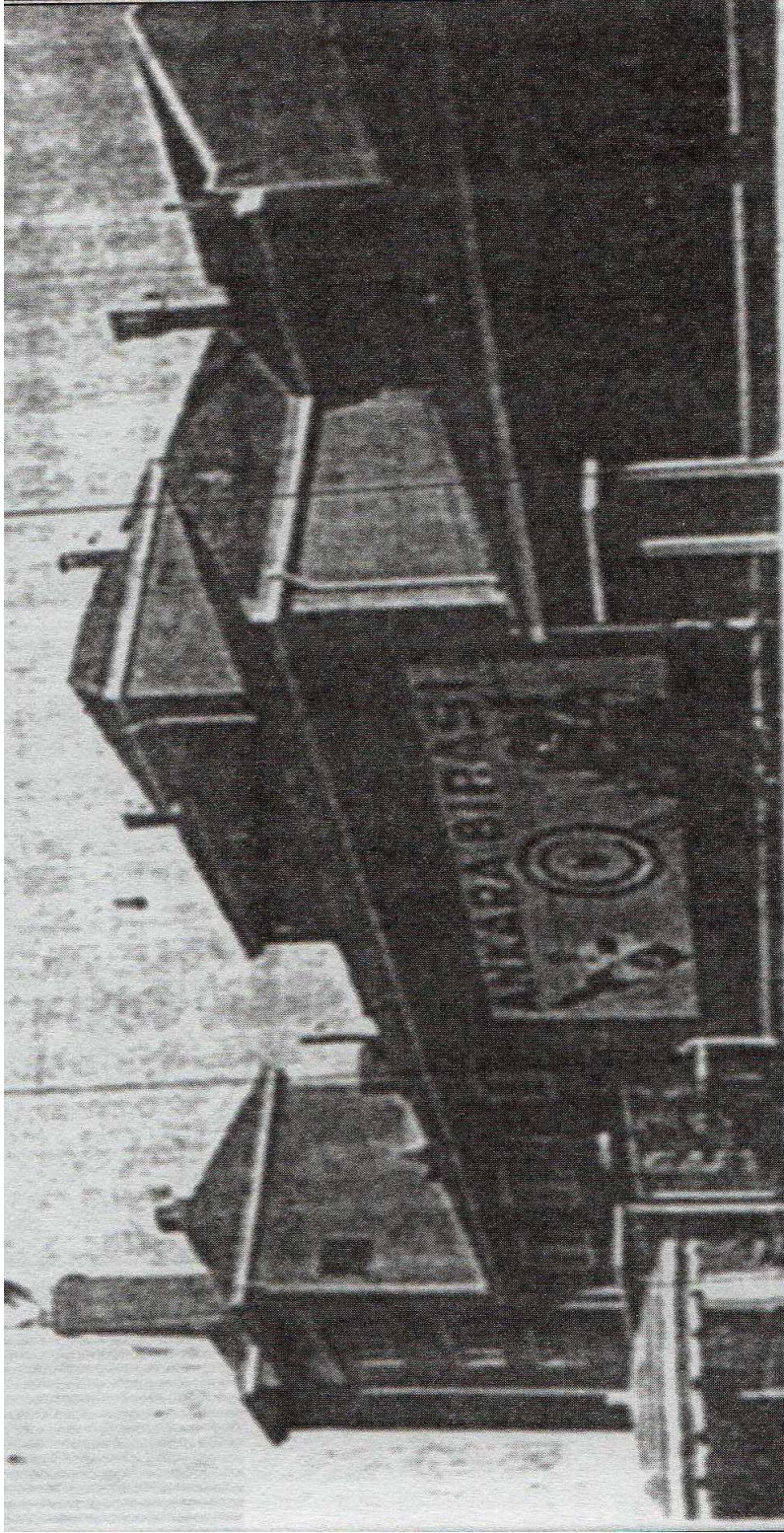
EK-7 (Devam) Ankara Bira Fabrikası geçmiş yillara ait fotoğrafları

EK-7 (Devam) Ankara Bira Fabrikası geçmiş yillara ait fotoğrafları

EK-7 (Devam) Ankara Bira Fabrikası geçmiş yıllara ait fotoğrafları

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Feroğlu, Yılmaz Emre
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 25.11.1979 Ankara
Medeni hali : Bekar
Telefon : 0 (532) 468 95 76
Faks : 0 (312) 441 34 64
e-mail : emrefer@yahoo.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi /Mimarlık Bölümü	2008
Lisans	Gazi Üniversitesi/Mimarlık Bölümü	2004
Lise	Gazi Anadolu Lisesi	1998

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2003-2004	Atabaş Mimarlık Ltd. Şti.	Part-Time
2004-2006	Uludağ Mimarlık Ltd. Şti.	Mimar
2006-2007	MTM Mimarlık Ltd. Şti.	Mimar-Proje Koordinatörü

Yabancı Dil

İngilizce, Almanca

Hobiler

Sinema, tiyatro, yüzmek, bilgisayar modifikasyon.